

PROGRAMMABEGROTING

2020 - 2023

Gemeente
Hillegom

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	4
Leeswijzer	5
Begroting in een oogopslag.....	6
Programmaplan.....	8
Programma 2 Leefomgeving	22
Programma 3 Bedrijvigheid.....	41
Programma 4 Bestuur en ondersteuning.....	50
Algemene dekkingsmiddelen	62
Paragrafen	67
Paragraaf Lokale heffingen.....	67
Paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing	75
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	80
Paragraaf Financiering.....	87
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	94
Paragraaf Verbonden partijen.....	95
Paragraaf Grondbeleid	104
Financiële begroting.....	108
Bijlage; Overzicht baten en lasten per taakveld.....	135

Voorwoord

Samen de schouders eronder voor een mooi Hillegom

Hillegom is een mooi dorp met inwoners die naar elkaar omkijken en met prachtige basisvoorzieningen als een bibliotheek, sportpark, een openluchtwembad, scholen en goede voorzieningen in het kader van onder andere de WMO.

Ondanks het feit dat de financiële bijdrage die Hillegom ontvangt van het Rijk om een aantal redenen aan forse schommelingen onderhevig is, hoeft de Onroerend Zaakbelasting in Hillegom volgend jaar niet te worden verhoogd. Dit is te danken aan het gevoerde solide financiële beleid van de afgelopen jaren. De begroting is voor de komende twee jaar structureel sluitend. Wel is het noodzakelijk om volgend jaar al te gaan werken aan plannen om mogelijke tekorten vanaf het jaar 2022 op te kunnen vangen. Het komend jaar zal daarom kritisch worden gekeken naar onze uitgaven op de wat langere termijn.

Spaarpot

Hillegom heeft een flinke spaarpot. Hieruit mogen echter alleen eenmalige investeringen worden gedaan. Te denken valt hierbij aan investeringen in het kader van duurzaamheid, een groenere leefomgeving, opknappen van ons centrum en het verder verbeteren van de verkeersveiligheid. Uit deze spaarpot mogen dus geen zaken worden betaald die elk jaar geld blijven kosten.

Rijksbudget = werkbudget (sociaal domein)

Voor een aantal taken binnen het sociaal domein (onder andere jeugdhulp) krijgt Hillegom geld vanuit het Rijk. Hillegom wil zich inzetten om door preventieve maatregelen dit Rijksbudget ook vanaf het jaar 2022 het werkbudget te laten zijn. Op dit moment bedragen de kosten voor jeugdhulp circa 475.000 euro meer dan hiervoor van het Rijk wordt ontvangen.

Heerlijk Hillegom

In de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom werken we aan ruimte om te wonen, te werken en te recreëren. Met behoud van onze historie streven wij naar een duurzaam en Heerlijk Hillegom. Ons doel is een duurzaam Hillegom met een goede balans tussen woningbouw, economie, bollenteelt, groen, recreatie en toerisme. Vanuit de omgevingsvisie stimuleren we een gezonde levensstijl, groen en kunst, (betaalbaar) wonen en duurzaamheid. Hillegom loopt voorop als het gaat om de omgevingsvisie en het aankomende omgevingsplan. Samen met ondernemers en inwoners pioniert Hillegom in de nieuwe wereld van de Omgevingswet. Zo wil Hillegom de omgevingsvisie door ontwikkelen tot één integrale visie voor heel de gemeente, zowel ruimtelijk als sociaal.

Zichtbaar aan de slag

We pakken volgend jaar verschillende wegen en fietspaden aan om de bereikbaarheid van Hillegom te verbeteren. Een goede communicatie over wegwerkzaamheden en daarmee de bereikbaarheid is een speerpunt voor de komende jaren. Verder werken we aan diverse ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw en het opknappen van het centrum, het Jozefpark en het sport- en ontmoetingspark De Zanderij. Daarbij zet Hillegom zich in voor een inclusieve samenleving, waarin iedereen naar vermogen op zijn of haar manier meedoet. Het stimuleren van een positieve levensstijl is hierbij een belangrijke pijler.

Sterke wijken en buurten

In sterke wijken en buurten wonen mensen in een aangename en veilige leefomgeving en kijken bewoners naar elkaar om. Fysieke ruimten en sociale cohesie gaan hand in hand. Een prettige leefomgeving is een veilige omgeving, met groen in de wijken en inwoners die naar elkaar omkijken.

Energietransitie

De energietransitie vraagt wat van ons allemaal. De gemeente krijgt de regie op besluitvormingsprocessen over de lokale energie- en warmtevoorziening. Dit vraagt van gemeenten een nieuwe rol, namelijk die van regisseur. Door in regionaal verband samen te werken organiseren we efficiency door het bundelen van capaciteit en kennis. Circulaire economie vindt mede zijn beslag in een nieuw afvalbeleidsplan.

Wij rekenen op een constructieve behandeling van deze begroting.

Het college van burgemeester en wethouders

Leeswijzer

Inleiding

De inrichting van de programmabegroting wordt door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voorgeschreven en bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. De financiële begroting bestaat onder meer uit een totaaloverzicht van de lasten en baten, inzicht in en toelichting op de financiële positie van de gemeenten.

Beleidsbegroting

Het door de raad vastgestelde **programmaplan** geeft de volgende programma-indeling:

1. Vitaliteit
2. Leefomgeving
3. Bedrijvigheid
4. Bestuur en ondersteuning

Gevolgd door het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen.

Met deze indeling van de programma's en de daarbinnen opgenomen thema's ontstaat een logische clustering van beleid waarmee de integraliteit en programmasturing worden vergroot. Daarnaast sluiten het coalitieakkoord en de programmabegroting zo meer op elkaar aan. Elk thema bevat een clustering van de landelijk voorgeschreven taakvelden.

In elk programma wordt per thema inzicht gegeven in de te bereiken doelstellingen ("wat willen we bereiken"). Vervolgens wordt middels de activiteiten ("wat gaan we daarvoor doen") aangegeven op welke wijze we ernaar streven deze doelstellingen te bereiken. Reguliere, jaarlijks terugkerende taken waar geen verdere bijzonderheden over te vermelden zijn, evenals vorig jaar, niet meer in de begroting opgenomen. De reguliere taken die het komende jaar onze specifieke aandacht vragen zijn zo mogelijk wel benoemd.

Elk thema eindigt met de verplichte beleidsindicatoren. De beleidsindicatoren zijn verplicht voorgeschreven gegevens die een trend kunnen signaleren. Deze gegevens worden voornamelijk vanuit externe bronnen verkregen. Deze informatie is ook beschikbaar op www.waarstaatjegemeente.nl. De gegevens in deze programmabegroting kunnen achterlopen op de gegevens op genoemde site.

Elk programma wordt afgesloten met het financiële overzicht "Wat mag het kosten?" In dit overzicht staan per taakveld de baten en lasten vermeld. Dit geldt ook voor de mutaties op de reserves. Alle lasten zijn negatief opgenomen en alle baten positief. In de tabellen waar de bedragen afgerond zijn op € 1.000 treft u mogelijk afrondingsverschillen in totaaltellingen aan. Na de vier programma's wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de post onvoorzien en de vennootschapsbelasting.

Naast het programmaplan geven **de paragrafen** een totaaloverzicht van elementen die in diverse programma's zijn opgenomen. Zoals de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen of verbonden partijen. Wij gebruiken in de opzet de standaardindeling van het BBV.

Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn de grondslagen opgenomen, het totaaloverzicht van de baten en lasten en de toelichting en wordt inzicht gegeven in de financiële positie met toelichting. Voorbeelden zijn het overzicht van de incidentele lasten en baten, de investeringen en een geprognosticeerde balans.

Begroting in een oogopslag

Begroting 2020 in één oogopslag

Samen de schouders eronder voor een mooier Hillegom

In de begroting 2020 vind je alle plannen van onze gemeente vertaald naar financiële consequenties.

Het college van burgemeester en wethouders

INKOMSTEN WAAR KOMT HET VANDAAN?

Het grootste deel krijgen we van het Rijk.

De rest krijgen we uit lokale heffingen en overige inkomstenbronnen.

De totale inkomsten voor 2020 zijn begroot op 52,5 miljoen.

Lokale heffingen

Onroerende zaak belasting	€ 4.092.000
Precariobelasting	€ 1.909.000
Overige baten (dwangbevelen)	€ 32.000
Afvalstoffenheffing	€ 2.690.000
Rioolheffing	€ 2.362.000
Secretarieleges	€ 405.000
Leges bouwvergunningen	€ 320.000
Begrafenisrechten	€ 51.000
Rechten en Marktgeden	€ 19.000
BIZ-rechten	€ 78.000

Andere inkomstenbronnen

Bijdrage reserves	€ 2.591.000
Huur en verkoopopbrengsten	€ 483.000
Rente en dividend	€ 751.000
Overige opbrengsten	€ 2.499.000

Hoeveel betaal ik in 2020 aan:

Rioolheffing	
1 persoons	€ 204,25
Meerpersoons	€ 233,25
Afvalstoffenheffing	
1 persoons	€ 260,30
Meerpersoons	€ 286,50
OZB	
Gemiddelde woning	€ 295,-
Totale woonlasten	€ 815,-

Heerlijk Hillegom

Hillegom is een mooi dorp, met prachtige basisvoorzieningen als de bibliotheek, sportpark De Zanderij, openluchtzwembad De Vosse, scholen en goede voorzieningen in het kader van onder andere de WMO.

Zichtbaar aan de slag

In het dorp zie je dat we aan de slag zijn. Verschillende wegen en fietspaden worden aangepakt. Ook zijn we druk met bijvoorbeeld woningbouw, opknappen van het centrum en bijvoorbeeld het sport- en ontmoetingspark De Zanderij. Hillegom wil dat iedereen mee doet. We stimuleren een positieve levensstijl. En we staan vanzelfsprekend open voor initiatieven van bewoners en participatie door initiatiefnemers.

Sterke wijken en buurten

In sterke wijken en buurten wonen mensen fijn, veilig en kijken bewoners naar elkaar om. Fysieke ruimten en sociale cohesie gaan hand in hand. Een prettige leefomgeving is een veilige omgeving, met groen in de wijken en samenhang onder de inwoners.

Heerlijk Hillegom

In de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom werken we aan ruimte om te wonen, te werken en te recreëren. Met behoud van onze historie streven wij naar een duurzaam en Heerlijk Hillegom. Ons doel is een duurzaam Hillegom met een goede balans tussen woningbouw, economie, bollenteelt, groen, recreatie en toerisme. Vanuit de omgevingsvisie stimuleren we een gezonde levensstijl, groen en kunst, (betaalbaar) wonen en duurzaamheid. Hillegom loopt voorop als het gaat om de omgevingsvisie en het aankomende omgevingsplan. Samen met ondernemers en inwoners pioniert Hillegom in de nieuwe wereld van de Omgevingswet. Zo wil Hillegom de omgevingsvisie door ontwikkelen tot één integrale visie voor heel de gemeente, zowel ruimtelijk als sociaal.

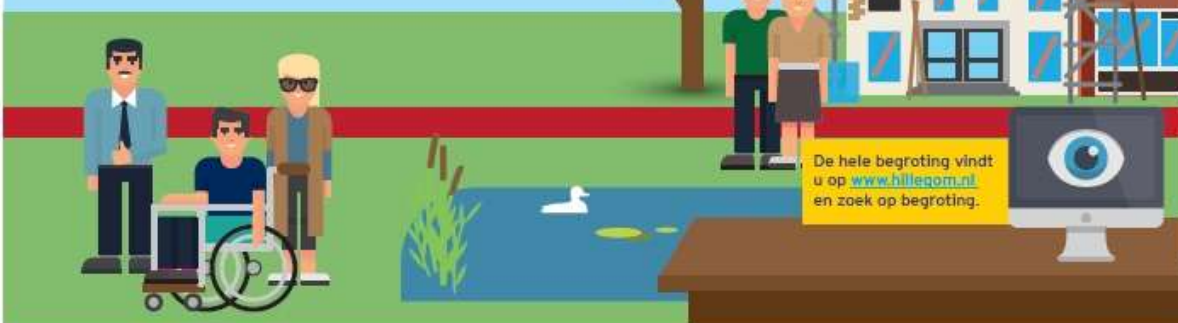
Energietransitie

De energietransitie vraagt wat van ons allemaal. De gemeente krijgt de regie op besluitvormingsprocessen over de lokale energie- en warmtevoorziening. Dit vraagt van gemeenten een nieuwe rol, namelijk als regisseur. Door in regionaal verband samen te werken organiseren we efficiency door het bundelen van capaciteit en kennis. Circulaire economie vindt zijn beslag in een nieuw afvalbeleidsplan.

UITGAVEN

Onderwijs	€ 1.992.000
Sociaal domein	€ 19.873.000
Sport & Gezondheid	€ 2.187.000
Gebiedsontwikkeling	€ 494.000
Openbare orde en veiligheid	€ 2.036.000
Openbare ruimte en duurzaamheid	€ 7.044.000
Verkeer en vervoer	€ 3.451.000
Wonen	€ 2.997.000
Centrumontwikkeling	€ 223.000
Kunst en Cultuur	€ 947.000
Lokale en Regionale economie	€ 802.000
Dienstverlening	€ 831.000
Mutaties reserves	€ 3.000
Regionale samenwerking	€ 1.700.000
Algemene middelen	€ 873.000
Overhead	€ 7.073.000
Onvoorzien	€ 4.000

52,5
MILJOEN

Programmaplan

Programma 1 Vitaliteit

Trends en ontwikkelingen

Positieve leefstijl

Gezondheid is een integraal onderdeel van beleid en loopt als een rode draad door alle ontwikkelingen. Inzet is het bereiken van gezondheidswinst via het promoten van een positieve leefstijl en waarbij sporten en bewegen een belangrijke rol spelen.

Gezondheid wordt niet gezien als de af- of aanwezigheid van ziekte, maar als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren.

Sporten en bewegen bevordert de gezondheid, sociale integratie en participatie. Regelmatig bewegen werkt dus preventief en is een van de goedkoopste en beste remedies om een betere gezondheid te krijgen en te houden.

Sociaal domein

De implementatie en doorontwikkeling van de decentralisatie in het sociale domein is een langdurig proces. De gemeenten hebben de nieuwe taken goed overgenomen (transitie), maar de transformatie is niet af. Juist in het vraagstuk van de decentralisaties is innovatie en creativiteit noodzakelijk om binnen een aanvaardbaar budget goede kwaliteit hulp te verlenen. Regiogemeenten in de Bollenstreek en in Holland Rijnland werken hierbij intensief samen.

De kosten voor jeugdhulp stijgen. In de Meicirculaire 2019 is een loonprijscompensatie aangekondigd en een extra rijksbijdrage voor jeugdhulp de komende jaren.

Met de invoering van het abonnementstarief stijgen de uitgaven op de Wmo maatwerkvoorzieningen zoals voorzien. Deze kostenstijging wordt grotendeels, maar niet geheel dus, gecompenseerd door het Rijk.

Landelijk is het programma 'Een tegen eenzaamheid opgestart'. Hillegom heeft zich hierbij aangesloten. Lokaal is een fonds ingesteld voor projecten in het kader van eenzaamheidsbestrijding.

Maatschappelijke zorg

De vierde decentralisatie die nadert is die van de maatschappelijke zorg. We hebben hierbij te maken met de meest kwetsbare inwoners. Er ligt een forse uitdaging om voor deze kwetsbare inwoners te zorgen voor goede oplossingen voor primaire levensbehoeften. Opvang, (beschermd) wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Zorg en veiligheid

Het is noodzakelijk dat nauwe samenwerking bestaat tussen het sociaal domein, het zorgdomein en het veiligheidsdomein. De ontschotting tussen veiligheid en het sociaal domein zorgt ervoor dat we via een gezamenlijke aanpak vaker in kunnen zetten op preventie.

Onderwijs

Onderwijshuisvesting

Bij onze zorgplicht hoort dat wij voldoende en geschikte huisvesting bieden voor onderwijs en bewegingsonderwijs. Wij benutten kansen vanuit de brede school/Integraal Kind Centra gedachte. De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatbestendigheid leiden ertoe dat de kosten voor onderwijshuisvesting naar verwachting gaan stijgen. Bij komende nieuwbouwprojecten besteden wij hier nadrukkelijk aandacht aan en zorgen wij ervoor dat de schoolgebouwen zijn voorbereid op de toekomst. De reserve onderwijshuisvesting zal hierop worden afgestemd.

Onderwijs, jeugdhulp, arbeidsmarkt

Wij zijn (mede)verantwoordelijk voor de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp (o.a. door vroegsignalering), het realiseren van passende zorg, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en voor jongeren in kwetsbare situaties. Die verantwoordelijkheid vloeit voort uit verschillende wetten. En vraagt van ons en onze partners een integrale benadering en werkwijze.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C
Meer adequate, toekomstbestendige en duurzame schoolgebouwen en sportaccommodaties ten behoeve van o.a. het bewegingsonderwijs.	Signaleren en ondersteunen van kinderen met een onderwijsachterstand.	We sluiten aan bij het Landelijk Thuiszitterspact. Streven is alle leerlingen binnen 3 maanden op een passende onderwijsplek. Met, zo nodig, passende jeugdhulp.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C
> Nieuwbouw Integraal Kind Centrum Hillegom, locatie Weerlaan/Vosselaan. > Nieuwbouw basisschool De Giraf. > Afwegen nieuwbouw/renovatie gymzalen Mesdaglaan en Guido Gezellelaan.	> Versterken van de samenwerking Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), kinderopvang en onderwijs. > Uitvoeren van het onderwijsachterstandenbeleid.	> Uitvoeren ontwikkelagenda Regionale Educatieve Agenda (REA). Onderwijs en jeugdhulp werken samen volgens de afspraken die in 2019 tussen schoolbesturen en gemeente zijn gemaakt. >Uitvoeren Landelijk Thuiszitterspact.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland Regionaal Bureau Leerplicht	Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs Schoolbesturen CJG Kinderopvangorganisaties

Sport & Gezondheid

Gezondheid

Gezondheid is een integraal onderdeel van ons beleid. De in 2018 vastgestelde nota Volksgezondheid gaat uit van het begrip 'positieve leefstijl'. Daarin staan de leefstijl van inwoners, en de (veer)kracht van de individuele bewoner en zijn sociale- en leefomgeving centraal. De uitvoeringsnota borduurt hierop voort en zet in op de bevordering van een positieve leefstijl voor alle inwoners. Met aandacht voor voeding, bewegen, omgaan met stress, gezonde financiën, sociale verbanden en zingeving.

De speerpunten voor de komende beleidsperiode zijn:

- Terugdringen van gezondheidsachterstanden;
- Uitvoering geven aan het preventieakkoord, waaronder preventie op en vermindering van roken, alcohol en drugs;
- Bewegen;
- Verdere uitwerking van positieve leefstijl.

In de uitvoering werken wij samen met een maatschappelijk platform. De uitdaging is om voor onze inwoners de gezonde keuze makkelijker te maken. Daarbij versterken we de samenwerking tussen de eerstelijnszorg en welzijn.

Sport en bewegen

In Hillegom streven wij naar vitale en gezonde inwoners. We maken het mogelijk dat iedere inwoner mee kan doen aan verschillende sport- en beweegactiviteiten. Mensen die meer bewegen en sporten zijn niet alleen lichamelijk en mentaal fitter, ze hebben ook minder kans op depressie en hart- en vaatziekten, diabetes en bepaalde soorten kanker. Sporten en bewegen verbetert de kwaliteit van leven, ook wanneer je op latere leeftijd start. Het helpt ook bij het versterken van sociale cohesie. Zo is sport verbonden met de decentralisaties in het sociaal domein.

We ondersteunen de wens van verenigingen zich verder te ontwikkelen in hun visie en accommodatiegebruik en om aan te sluiten op trends en ontwikkelingen in de samenleving. De vastgestelde Sport- en beweegnota 'Hillegom Samen Sportief in Beweging 2017-2021' geeft hier ruimte voor. Wij werken hierin onder andere samen met onze lokale sportpartners.

De openbare ruimte kan een belangrijke rol spelen om bewegen te stimuleren. In 2020 willen wij minimaal een initiatief realiseren.

Maatschappelijk vastgoed

Het is belangrijk om vast te stellen welke rol en taken er voor de gemeente zijn vastgelegd als het gaat om het gebruik en beheer van maatschappelijk vastgoed. Welke ontwikkelingen en trends er zijn in Hillegom die van belang zijn voor en inzicht geven in de behoefte aan maatschappelijke accommodaties in de gemeente.

Uitgangspunt is dat alle maatschappelijk accommodaties in Hillegom voor iedereen toegankelijk en betaalbaar zijn en blijven. We streven naar een goede afstemming tussen de vraag naar en het aanbod van accommodaties. Tevens onderzoeken we de mogelijkheden tot verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C
Inwoners van Hillegom zijn vitaler en gezonder.	Meer inwoners sporten en bewegen	Efficiënter en effectiever gebruik van maatschappelijk vastgoed.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C
> Uitvoeren 'Hillegom positief gezond'. > Uitvoeren programma's: 'Op weg naar een rookvrije generatie' & 'Jongeren op Gezond Gewicht' > Promoten van het beweegprogramma 'Lekker in je Lijf'.	> Uitvoeren van de beleidsnota 'Hillegom Samen Sportief in Beweging'. > Promoten van sport en bewegen bij inwoners. > Stimuleren en ondersteunen bij het maken van de verbinding tussen (sport)verenigingen en de transformatie van het sociale domein (preventie en (vroeg)signalering,	> Optimaliseren van de aansluiting tussen vraag naar en aanbod van maatschappelijke accommodaties in Hillegom. > Ontwikkeling vitaal sportpark: sport- en ontmoetingspark Zanderij met herinrichting SDO-locatie. > Stimuleren en ondersteunen

> Uitvoeren programma 'Healthy Hillegom'.	participatie, etc.). > Uitvoeren van het programma Grenzeloos Actief/Uniek Sporten bij sportaanbieders en voor potentiële doelgroep. > Opstellen uitvoeringsplan voor de brede regeling combinatiefuncties. > Scan openbare ruimte op beweegvriendelijkheid. >Uitvoering geven aan het masterplan Sport en Onderwijs	van de energietransitie/verduurzaming van accommodaties.
---	--	--

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
RDOG Hollands Midden	Sportsupport Sportfondsen Hillegom Stichting De Zanderij Sportaanbieders Sportservice Zuid-Holland Maatschappelijke organisaties

Sociaal domein

In Holland Rijnland-verband is besloten dat we voor jeugdhulp overschakelen van een solidariteit- naar profijtbeginsel. Dit betekent dat we de kosten onderling niet meer evenredig verdelen, maar per gemeente de daadwerkelijk gemaakte kosten financieren op basis van een driejaarlijks gemiddelde.

Innoveren & verbinden

De extra kosten in relatie tot de inkomsten die we van het Rijk ontvangen voor het sociale domein zijn structureel opgenomen in de begroting. We zoeken creatieve oplossingen om onze opgaven te kunnen blijven uitvoeren. Innoveren, experimenteren, transformeren en zoeken naar samenwerkingspartners met medeoverheden en sectorale partners is noodzakelijk. Lokale initiatieven die bijdragen aan een meer integrale aanpak van ons beleid en die verbinding leggen tussen verschillende onderdelen van het sociaal domein, willen we stimuleren en faciliteren. We zetten hierbij in op preventie en zorg op maat voor onze inwoners.

Hillegom heeft zich aangesloten bij het landelijke programma "Een voor Eenzaamheid".

Voor sociale ondersteuning zijn gemeenten nu eerste aanspreekpunt. Ons uitgangspunt is; doen wat nodig is, met oog voor de specifieke situatie en voor wat mensen zelf kunnen. De menselijke maat is voor ons een belangrijk gegeven. Clustering van organisaties in de vorm van een integrale toegang, zoals bij dienstencentrum Elsbroek, is de sleutel tot ontschotting en stimuleert samenwerking en verbinding. We stemmen zo veel mogelijk af op buurt- en wijkniveau.

De uitvoering verloopt voornamelijk via Holland Rijnland of via de gemeenten in Duin- en Bollenstreekverband: de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek (ISD) en het Service Punt Werk (SPW).

In Hillegom willen we mensen met een bijstandsuitkering of een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteunen en stimuleren om betaald werk te kunnen verrichten. Dit biedt niet alleen de mogelijkheid een hoger inkomen te verwerven maar zorgt er ook voor dat een laag inkomen participatie niet in de weg staat.

We participeren binnen de regio Holland Rijnland in pilots, gericht op voorzieningen voor mensen uit de Maatschappelijke Zorg, die de kloof tussen beschermd wonen en zelfstandig wonen overbruggen (bijvoorbeeld de Buurtcirkel).

Samenwerking

We intensiveren de samenwerking tussen de ketenpartners en we versterken de verbindende rol van de gemeente. Samenwerking en een integrale aanpak geldt niet alleen voor de externe partners, maar ook voor de interne organisatie. De ontwikkelingen worden toegelicht onder "Openbare orde en veiligheid" (paragraaf 4.2.1.) Het betreft de doorontwikkeling van het Veiligheidshuis naar een Zorg- en Veiligheidshuis, de Zorg- en Veiligheidstafel voor Jeugd en de invoering van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvvggz).

Integrale ondersteuning

We werken aan het realiseren van één centraal toegangspunt voor inwoners met een zorgvraag. Inwoners worden dan integraal ondersteund bij hun vraag over hulp of ondersteuning. Samen met onze partners (onder andere huisartsen, onderwijs, kinderopvangorganisaties, Jeugd- en Gezinsteam, partners in de integrale toegang en JGZ) streven we ernaar vroegtijdiger te signaleren of jeugdigen, volwassenen en gezinnen hulp nodig hebben. Via pilots optimaliseren we preventie en vroegsignalering, onder meer in het onderwijs. Maar we richten ons bijvoorbeeld ook op het vroegtijdig signaleren van schulden. Uitgangspunt hierbij is 'de basis op orde' en het normaliseren in plaats van problematiseren en medicaliseren.

We kijken voortdurend of de voorzieningen nog aansluiten bij de vraag, zodat we direct passende hulp kunnen inzetten. We zoeken blijvende verbinding met partijen die zich actief op jeugd en jongeren richten, zoals het Jeugd- en jongerenwerk. Zij dragen bij aan de preventie van jeugdproblematiek en gezamenlijk met inwoners en politie aan het voorkomen van overlast. Als gemeente vervullen we hierbij vooral een regierol. De samenhang tussen jeugdzorg en veiligheid blijft een punt van aandacht.

Mantelzorg

De vergrijzing en de landelijke ontwikkelingen binnen het sociaal domein leiden tot een groter beroep op mantelzorgers en (zorg-)vrijwilligers. Dit vraagt om extra ondersteuning van deze groepen door de gemeente.

Bovenstaande sluit aan bij de sociale elementen van het Interbestuurlijke Programma "merkbaar beter in het sociaal domein" en "problematische schulden voorkomen en oplossen". (IBP progr.4).

Metten van het effect van onze inspanningen

Metten is weten. Het programma datagedreven sturing draagt bij aan het inzichtelijk maken van ontwikkelingen en beleid op basis van data. Onderdeel van het programma is de ontwikkeling van één monitor sociaal domein. Focus van de monitor is het meten van doelen, effectiviteit en online beschikbaarheid.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C	DOEL D	DOEL E
Meer inwoners kunnen participeren in de samenleving, indien nodig met hulp en ondersteuning.	Inclusiever maken van de Hillegomse samenleving.	Meer sociale cohesie tussen inwoners en in de wijken.	Meer kinderen groeien gezond en veilig op.	Betere aansluiting van jeugd- en jongerenwerk op de specifieke behoefte van de Hillegomse jeugd (project Jeugd Hillegom).

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B
<ul style="list-style-type: none"> > Versterken van het gemeentelijk opdrachtgeverschap richting de partners binnen het sociaal domein. > Onderzoeken van aanvullende regionale vervoersmogelijkheden. > Realiseren van een integrale toegang. > Uitvoeren maatregelen armoedebeleid > Voortzetten pilot Vroeg Eropaf en de uitbreiding met het aantal schuldeisers ter preventie en vroeg signalering schulden. > Gebruik 'Welzijn op Recept' stimuleren bij huisartsen en inwoners > Doorontwikkelen van het Servicepunt Werk om meer mensen naar werk te begeleiden. Transformatie van de MareGroep naar een breed georiënteerd re-integratiebedrijf waarvan het ServicePunt Werk, maar ook andere organisaties zoals de VSO PrO scholen, gebruik maken om hun kandidaten naar de arbeidsmarkt toe te leiden met behulp van o.a. stages bij de MareGroep en de inzet van jobcoaches van de MareGroep. > Voortzetten van het ontschottingsprogramma. 	<ul style="list-style-type: none"> > Uitvoeren uitvoeringsagenda 'omzien naar elkaar'; Maatschappelijke zorg. >Uitvoeren Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg. > Samenwerking met o.a. Welzijnspas bij het programma Een tegen Eenzaamheid. > Intensivering van de inzet op opsporing en bestrijding van laaggeletterdheid. > Uitvoeren beleid doorlopende lijnen van 18- naar 18+ > Opstellen uitvoeringsplan huiselijk geweld en kindermishandeling. > In gesprek gaan met de ouders om goed in beeld te krijgen waar wij ons verder kunnen ontwikkelen als senior vriendelijke gemeente.

ACTIVITEITEN DOEL C	ACTIVITEITEN DOEL D	ACTIVITEITEN DOEL E
<ul style="list-style-type: none"> > Voortzetten pilot Versterken van de wijk >Organiseren van informele steunnetwerken op buurt- en wijkniveau. > Trainen en ondersteunen van vrijwilligers in wijken. 	<ul style="list-style-type: none"> > We gaan jeugdhulp inkopen volgens de in 2019 geformuleerde opdracht, voor de periode 2021 en verder. > Monitoren (en evt. bijsturen) pilot Praktijkondersteuner Huisarts-Jeugd. 	<ul style="list-style-type: none"> > Vergroten aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het jongeren centrum. > Voldoende inzet jeugd- en jongerenwerk om vervolg te geven aan het project Jeugd Hillegom. > Intensiveren van de samenwerking tussen

		jongerenwerk, CJG en instanties als Brijder en Halt. Specifieke hulp voor jongeren die in aanraking zijn gekomen met handhaving.
--	--	--

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek	WelzijnsKompas
GR KDB (MareGroep)	WelzijnsKwartier
RDOG Hollands Midden (GGD)	Huisartsen
Holland Rijnland	Onderwijs
	Bibliotheek
	Maregroep
	Maatschappelijk middenveld
	Politie
	Instanties Maatschappelijke Zorg

Toelichting Doel B

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Eenzaamheid zichtbaar maken en bestrijden.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Het college heeft de ambitie om eenzaamheid tegen te gaan. Hiervoor is landelijk een programma "Een tegen Eenzaamheid" opgestart en is budget gereserveerd voor projecten in het kader van eenzaamheidsbestrijding.

We gaan hierover met partners in gesprek en stimuleren daarnaast burgers tot initiatieven in de wijk. In de wijken is er ruimte voor ontmoeting, een passend aanbod van activiteiten en hulp bij zorgvragen. Buurthuizen/-kamers kunnen hierbij een rol spelen. We benaderen hiervoor actief diverse organisaties om als partner en regisseur op te treden.

Verbonden partijen

In de vernieuwde BBV-voorschriften staat dat informatie over een verbonden partij moet worden opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek
Doelstelling/Publiek belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.
Ontwikkelingen	De verwachte stijging van de uitgaven voor de Wmo, vooral bij de post Begeleiding. De invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage. De verwachte stijging van Participatiewet uitgaven, vooral door de loonkostensubsidies. Voor 2020 wordt gewerkt met een kadernota.
Beleidsrisico's	Een risico voor de gemeenten is enerzijds de bijdrage van de gemeenten in de exploitatielasten van de ISD, en anderzijds de uitvoering van openeinderegelingen door de ISD waar de gemeenten de financiële lasten van dragen. Anderzijds is er een overschot op de middelen BUIG als gevolg van de fusie van Noordwijk en Noordwijkerhout tot de gemeente Noordwijk.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek/ De Maregroep
Doelstelling/Publiek belang	MareGroep: het op bedrijfsmatige wijze uitvoeren van taken van en voor de deelnemende gemeenten op het terrein van gesubsidieerde arbeid (Wet Sociale Werkvoorziening en Beschut Werken). Servicepunt Werk: het bevorderen van uitstroom uit de uitkering door het begeleiden naar werk.
Ontwikkelingen	De realisatie van de toekomstvisie MareGroep 2.0 en het doorontwikkelen van het Servicepunt Werk.
Beleidsrisico's	Een risico voor de gemeente is de dalende rijksbijdrage voor de uitvoering van de wet sociale werkvoorziening, waardoor de gemeentelijke bijdragen stijgen.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden
Doelstelling/Publiek belang	<p>De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg.</p> <p>De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden.</p>
Ontwikkelingen	<p>Het proces om de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer uit te splitsen, het vastleggen van een helder (en haalbaar) takenpakket en het introduceren van een solide financieringssysteem wordt in 2020 afgerond. De belangrijkste thema's voor 2020 zijn: Preventie, waarbij vooral aandacht is voor roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, depressie en diabetes. Daarnaast gezondheidsbescherming (infectiezieken bestrijding, antibiotica resistentie) en het stabiliseren van het terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden. De veranderende rol van de centrumgemeente met taken op het gebied van de Maatschappelijke Zorg, de Wvvgz en daaraan gerelateerd de ontwikkeling van een Zorg en Veiligheidshuis, heeft consequenties voor taken binnen de organisatie van de RDOG HM. Tot slot neemt de Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) een belangrijke plaats in, met name wat betreft de doorontwikkeling van Veilig Thuis.</p>
Beleidsrisico's	<p>In 2019 werd het onderzoek naar VT gestart dat duidelijkheid moet geven over de benodigde middelen in de situatie waarin de gehele keten (waaronder sociale teams, jeugd- en gezinsteam) optimaal is ingericht. De resultaten van het onderzoek kunnen voor het PPG en het Algemeen Bestuur reden zijn om te besluiten tot een begrotingswijziging, die vervolgens aan gemeenten zal worden voorgelegd. Het is mogelijk dat door de stijging van de pensioenpremie en het loonbod van de VNG in de cao-onderhandelingen de loonkosten in 2019 harder stijgen dan de gehanteerde index in de begroting van 2019. Eventuele aanpassingen worden zoveel mogelijk binnen de begroting gerealiseerd.</p>
Overige informatie	<p>Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.</p>
Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	<p>Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.</p>
Ontwikkelingen	<p>Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.</p>
Beleidsrisico's	<p>Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft.</p> <p>Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt</p>

geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.

Overige informatie Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	554,7	538,9	550	*****	2018: 774	LISA
Jongeren met delict voor de rechter**	% 12 t/m 21 jarigen	*	*	*	*	*	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	*	*	*	*	*	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolkingen t.o.v. de beroepsbevolking	66,6%	70,9	70	*****	2018: 67,8	CBS
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	*	*	*	*	*	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	201	199 1e hj 193 2e hj	180	*****	2018: 401 1e hj 390 2e hj	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	84,5	79 1e hj	48	*****	2018: 305 1e hj	CBS
Jongeren met jeugdhulp***	% van alle jongeren tot 18 jaar	13,1%	12,4% 1e hj 13,4% 2e hj	*****	*****	2018: 9,9% 1e hj 10,4% 2e hj	CBS
Jongeren met jeugdbescherming*** *	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,1%	0,9% 1e hj 0,8% 2e hj	*****	*****	2018: 1% 1e hj 1,1% 2e hj	CBS
Jongeren met jeugdreclassering****	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,4%	0,4% 1e hj	*****	*****	2018: 0,4% 1e hj	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	560 1e hj 570 2e hj	560 1e hj 560 2e hj	85	*****	2018: 590 1e hj 600 2e hj	GMSD

* Realisatiecijfers zijn sinds 2015 niet meer beschikbaar gesteld.

** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren dat met een delict voor de rechter komt. Dit is o.a. afhankelijk van het OM.

*** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren met jeugdhulp; er is sprake van een open einde regeling.

****Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren met jeugdbescherming; dit zijn maatregelen die door de rechter worden opgelegd.

***** Wij hebben geen invloed op het aantal jongeren met jeugdreclassering; dit zijn maatregelen die door de rechter worden opgelegd.

***** Gegevens van 2019 en/of 2020 zijn op moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Absoluut verzuim	Aantal leerplichtigen per 1.000 dat niet staat ingeschreven op een school.	0	stand juli 2019: 2	*	*	2017: 1,82	DUO
Relatief verzuim	Aantal leerplichtigen per 1.000 dat ongeoorloofd afwezig is.	12	15	*	*	2017:26,58	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	**	**	*	*	2016: 1,9%	DUO

* Wij hebben geen invloed op het aantal verzuimers. De prognose is altijd 0 want je wilt niet dat leerlingen verzuimen, maar dat is meestal niet realistisch.

Vanuit het Rijk hebben we een opdracht om landelijk een bepaald aantal VSV'ers te hebben in 2020 maar dat streefgetal hebben wij al bereikt.

** Nog niet bekend.

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Niet sporters	Percentage niet sporters van het totaal aantal inwoners.	*	*	45%	*	2016: 48,7	Gezondheids enquete (CBS, RIVM)

* Onderzoek 1 keer per 4 jaar

Kaderstellende stukken

- Kadernota WMO Bollen5 2015-2018
- Transformatieagenda WMO en haar omgeving (2017-2018)
- Regionaal beleidsplan transitie Jeugdzorg Holland Rijnland Hart voor de Jeugd
- Sturingsplan Jeugdhulp Holland Rijnland 2018-2019
- Contourennota Servicepunt Werk Duin- en Bollenstreek
- Armoedebeleid Hillegom, een stevig fundament, 2019-2022
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs
- Sport- en beweegnota 2017-2021
- Nota Volksgezondheid 2018-2022
- Doelenboom mantelzorg
- Verordening maatschappelijke ondersteuning 2017
- Verordeningen Participatiewet
- Verordening Jeugdhulp 2015
- Algemene subsidieverordening Hillegom 2017
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs
- Verordening regelende de toekenning van bijdragen in de kosten van het bezoeken van kinderopvang in Hillegom

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015
- Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs 2015
- Verordening Leerlingenvervoer
- Gemeenschappelijke Regeling ISD Bollenstreek
- Gemeenschappelijke Regeling Kust-, Duin- en Bollenstreek (MareGroep)
- Gemeenschappelijke Regeling Regionale Dienst Openbare Gezondheid Hollands Midden (GGD)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Onderwijs							
Onderwijshuisvesting	981	933	935	956	955	1.281	1.312
Openbaar basisonderwijs		67	67	67	67	67	67
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	586	789	822	969	970	970	970
Totaal Onderwijs	1.566	1.790	1.824	1.992	1.992	2.318	2.349
Thema Sociaal domein							
Samenkracht en burgerparticipatie	1.642	2.096	2.621	2.175	2.036	2.018	2.019
Arbeidsparticipatie	267	256	256	281	288	297	308
Inkomensregelingen	4.860	4.820	5.090	4.848	4.821	4.821	4.821
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	141	239	239	289	289	289	289
Begeleide participatie	1.771	1.738	1.738	1.707	1.643	1.637	1.615
Maatwerkdienstverlening 18+	3.912	4.349	4.349	4.421	4.421	4.421	4.421
Wijkteams	1.163	1.367	1.359	1.330	1.336	1.305	1.306
Maatwerkdienstverlening 18-	3.492	4.137	4.194	4.432	4.367	4.367	4.367
Geëscaleerde zorg 18-	636	389	389	391	391	391	391
Totaal Sociaal domein	17.884	19.391	20.234	19.873	19.592	19.546	19.538
Thema Sport & Gezondheid							
Sportbeleid en activering	240	558	508	508	508	508	508
Volksgezondheid	1.049	733	879	994	994	980	980
Sportaccommodaties	1.125	983	995	685	682	682	682
Totaal Sport & Gezondheid	2.414	2.274	2.382	2.187	2.184	2.169	2.169
Totaal lasten	21.864	23.454	24.440	24.052	23.768	24.034	24.056

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Onderwijs							
Onderwijshuisvesting	232	227	227	283	287	291	127
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	65	43	43	247	247	247	247
Totaal Onderwijs	297	270	270	530	534	538	374
Thema Sociaal domein							

Samenkracht en burgerparticipatie		26	26	26	26	26	26
Inkomensregelingen	3.605	3.615	3.615	3.890	3.890	3.890	3.890
Maatwerkdienstverlening 18-		10	10	10	10	10	10
Totaal Sociaal domein	3.605	3.652	3.652	3.927	3.927	3.927	3.927
Thema Sport & Gezondheid							
Volksgezondheid	16	9	9	9	9	9	9
Sportaccommodaties	275	273	273	283	283	283	283
Totaal Sport & Gezondheid	291	282	282	292	292	292	292
Totaal baten	4.192	4.204	4.204	4.749	4.753	4.757	4.592
Saldo voor resultaatbestemming	-17.672	-19.251	-20.237	-19.304	-19.015	-19.277	-19.464

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	-368	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.421	0	876	213	140	104	104
Totaal reserves	1.053	0	876	213	140	104	104
Saldo na resultaatbestemming	-16.619	-19.251	-19.361	-19.091	-18.875	-19.173	-19.360

Programma 2 Leefomgeving

Trends en ontwikkelingen

Schaarse ruimte

Het zoeken naar balans tussen wonen, werken, recreëren en verblijven geeft een continue spanning. En daarbij maakt de energie- en warmtetransitie ook aanspraak op de schaarse ruimte. Het is een uitdaging om de concurrerende ruimtevragen integraal af te wegen en waar mogelijk multifunctioneel gebruik te maken van ruimte. De volgende ontwikkelingen leiden tot extra ruimtevrage:

- Op de woningmarkt is sprake van krapte, met name in het (sociale) huursegment en in het middensegment. Ook de koopmarkt is overspannen. Daarnaast ontstaan er steeds meer één- en tweepersoonshuishoudens die een andere woonvraag hebben dan de traditionele gezinnen. De uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen dragen bij aan deze ontwikkeling. Er is een toenemende vraag naar flexibele en tijdelijke woonruimte onder andere voor spoedzoekers. Ook de aanwezigheid van arbeidsintensieve bollenteelt leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten met een vraag naar (kwalitatieve) huisvesting.
- Met de toenemende verstedelijking neemt de behoefte aan recreatie en groen toe. Inwoners hebben behoefte aan voldoende gebieden van goede kwaliteit voor bewegen, recreëren, natuur en rust. Ook de vraag naar accommodaties en voorzieningen stijgt.
- De toenemende verstedelijking leidt tot zwaardere belasting van de bestaande infrastructuren en vervoersvormen. Dat betekent knelpunten in de capaciteit, veiligheid en leefbaarheid. Sterke en duurzamere vormen van ontsluiting en mobiliteit vragen om extra ruimte.
- De komende jaren zet de krimp in het aantal bedrijven in de bollensector door. Dat resulteert in verdergaande schaalvergroting en specialisatie binnen de sector, met aandacht voor duurzaam bodembeheer.
- Voor de omschakeling van fossiele naar duurzame energiebronnen is veel ruimte nodig zowel boven de grond (o.a. zonneweides en windturbines) als ondergronds (warmtesystemen). Ook voor het klimaatbestendig inrichten is extra ruimte nodig (o.a. waterberging, meer groen in woonwijken).

Klimaat

Veranderingen in het klimaat worden meer en meer zichtbaar en voelbaar. De zeespiegel stijgt en het bodempeil daalt verder. De extreme situaties ten aanzien van zowel neerslag als droogte zullen toenemen. Beschermen tegen hoog water, verzilting en zorgen voor voldoende zoetwater zijn de centrale opgaven. Onze regio moet klimaatbestendig worden.

Daarnaast is het een opgave om verdere klimaatverandering af te remmen of te stoppen door middel van het mondiaal terugdringen van CO₂-emissies. In het Interbestuurlijk Programma (IBP) zijn het Rijk en de decentrale overheden overeengekomen om gezamenlijk te streven naar het realiseren van de doelstelling tot het behalen van een CO₂-reductie van 49 % in 2030. Het in juni 2019 verschenen ontwerp voor het Klimaatakkoord bevat concrete maatregelen om deze doelstelling te halen. De komende jaren betekent dit dat we allerlei duurzame veranderingen moeten inpassen in de leefomgeving. Denk hierbij aan het verduurzamen van de gebouwde omgeving en de omschakeling naar duurzame energie. Deze ontwikkelingen vergen actieve betrokkenheid van vele organisaties, bedrijven en inwoners.

Meer integraal werken

De komst van de Omgevingswet betekent voor de overheid een verandering in het denken over een veilige en gezonde (fysieke) leefomgeving. Een belangrijk verschil tussen de Omgevingswet en de 'oude manier van werken' is dat niet langer allerlei sectoraal beleid op elkaar wordt gestapeld (zoals parkeernormen, structuurvisies, detailhandelsbeleid en woonbeleid) maar dat wordt uitgegaan van integrale gebiedsontwikkeling. In deze gebiedsontwikkelingen worden zaken zoals klimaatadaptatie, erfgoed, mobiliteit, biodiversiteit en veiligheid ook betrokken bij een integrale afweging.

De provincie Zuid-Holland anticipeert op de Omgevingswet en is het afgelopen jaar gestart met gebiedsgericht werken. Op deze manier probeert zij de regio's vraaggestuurd en integraal te bedienen.

Openbare orde en veiligheid

Veiligheidsbeleid

We willen dat Hillegom een veilige plaats is om te wonen, te leven en te werken. Dat bereiken we door de (sociale) veiligheid te verbeteren en onze wettelijke verplichte veiligheidstaken uit te voeren. Samenwerking met inwoners, ondernemers en ketenpartners is essentieel. We weten wat er speelt, we gaan met elkaar in gesprek en kiezen samen voor een aanpak. Waarbij ieder een eigen rol vervult. De gemeente voert hierin regie met het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2020-2023. Het IVB bevat de kaders, strategische uitgangspunten, prioriteiten en de hoofdlijnen van de aanpak. Deze vertalen we in een uitvoeringsplan met concrete maatregelen. Dit plan gaan we uitvoeren, samen met onze partners, inwoners en ondernemers.

Structurele veiligheidstaken zoals het voorkomen van woninginbraak, fietsendiefstal en alcoholmisbruik blijven onze aandacht houden, ondanks dat de cijfers over het algemeen een positief beeld laten zien.

Samenwerking

Wij zien intensieve samenwerking met en tussen ketenpartners als de sleutel om huidige en nieuwe vormen van onveiligheid tegen te gaan én de veiligheid voor onze inwoners te vergroten. Voor veel veiligheidsvraagstukken geldt dat deze niet meer alleen met de traditionele veiligheidspartners, zoals politie en brandweer, benaderd kunnen worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de toename van het aantal personen met verward gedrag en de groeiende sociaal-culturele spanningen. Decentralisaties - de overgang van maatschappelijke zorg van de centrumgemeenten naar de regiogemeenten - en bezuinigingen in de zorg leiden tot woonoverlast en gevaarlijke situaties. Door de zorg en de veiligheidsketen met elkaar te verbinden kunnen we deze problematiek effectief aanpakken.

Een tendens die regionaal speelt is die van de doorontwikkeling van het Veiligheidshuis (Hollands Midden) naar een Zorg- en Veiligheidshuis. Een kleine groep mensen heeft ernstige problemen, die vaak meerdere leefdomen raken. Daarbij zijn veel verschillende en vaak wisselende regionale organisaties betrokken. Het is noodzakelijk dat er ook dan nauwe samenwerking bestaat tussen het sociaal domein, het zorgdomein en het veiligheidsdomein. In specifieke gevallen vraagt de complexiteit van de casus om specifieke regionale behandeling. We denken hierbij aan casussen die detentie, radicalisering en zedendelicten betreffen waarbij een goede schakeling met onder meer justitie, reclassering en jeugdbescherming essentieel is.

Jeugd en Veiligheid

De integrale aanpak van jeugdoverlast door middel van de Zorg- en Veiligheidstafel werkt goed. De effectieve groepsaanpak jeugd in 2019 is mede door de onderliggende netwerkstructuur van de Zorg- en Veiligheidstafel snel tot stand gekomen. We intensiveren de samenwerking tussen de ketenpartners en we versterken de verbindende rol van de gemeente. Samenwerking en een integrale aanpak geldt niet alleen voor de externe partners, maar ook voor de interne organisatie. De komende periode wordt de ontschotting tussen veiligheid en het sociaal domein doorgezet. Met een gezamenlijke aanpak kunnen we vaker en beter inzetten op preventie.

Aanpak van (georganiseerde) ondermijnende criminaliteit

(Georganiseerde) ondermijnende criminaliteit is op het eerste gezicht niet zichtbaar, zoals: drugslaboratoria, wietkwekerijen, mensenhandel, witwaspraktijken en vastgoedfraude. Ook in de gemeente Hillegom blijkt sprake te zijn van criminele, ondermijnende activiteiten en misstanden waarop we onvoldoende zicht hebben. We werken daarom samen met onze partners aan het signaleren, voorkomen en aanpakken van deze (georganiseerde) criminaliteit.. Dit doen we door (1) meer en beter zicht te creëren op deze vorm van criminaliteit, (2) criminele kansen tot een minimum te beperken en (3) deze vorm van criminaliteit consequent aan te pakken.

Toezicht & handhaving

De politiecapaciteit op straat staat onder druk de komende jaren (nieuwe en andere taken, vergrijzing, etc.). De gemeente zal blijven aandringen op de komst van een vierde wijkagent (afhankelijk van de instroom bij de politie). Hillegom beschikt over relatief weinig boa's. Tijdelijk wordt dit opgelost met een extra boa voor 2019 en 2020 (daarmee zit de capaciteit op 2,7 fte). In 2020 zal geëvalueerd worden hoe we hiermee verder zullen gaan. Daarbij kijken we ook naar de mogelijkheid van een "grijze-boa"; een boa specifiek voor afval/leefomgeving. Dit is vooral wenselijk bij de invoering van het nieuwe afvalsysteem.

Met toezicht en handhaving op het gebied van bouwen en wonen gaan we verrommeling van het landschap tegen en stimuleren we ruimtelijke duurzaamheid in lijn met de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom 2030. Panden en gronden moeten overeenkomstig de bestemming gebruikt worden en worden gebouwd conform de

vergunning. De kwaliteit van deze werkzaamheden is vastgelegd in de VTH-verordening (vergunningverlening, toezicht en handhaving).

Voor de periode 2019-2022 doen wij mee aan het project Handhaving Buitengebied (ISG). Om het bollengebied te behouden is extra inzet nodig voor handhaving in het buitengebied (regionaal afgesproken). Hiervoor zijn, in HLT-verband, tijdelijk extra handhavers ingehuurd.

Mediation

Naast het handhaven van regels zoeken we ook samen met betrokken partijen naar oplossingen. Dit door we onder meer door het inzetten van mediation.

Brandweer

De gemeente Hillegom investeert actief in het verder versterken van de verbinding en samenwerking met de Veiligheidsregio Hollands-Midden. Dit gebeurt op lokaal niveau in de vorm van een jaarlijks brandweeroverleg met post Hillegom en het ondersteunen van wervingsacties voor nieuwe vrijwilligers. Op bestuurlijk niveau is er elk kwartaal een overleg met de directie van de Veiligheidsregio.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A Een veilige woon- en leefomgeving voor onze inwoners.	DOEL B Multiproblematiek aanpakken door veiligheid en zorg te combineren.	DOEL C Het signaleren, voorkomen en aanpakken van (georganiseerde) ondermijnende criminaliteit.	DOEL D Veilig en legaal bouwen en voorkomen van gebruik in strijd met de Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom 2030.
---	--	--	--

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

<p>ACTIVITEITEN DOEL A</p> <ul style="list-style-type: none"> >Opstellen jaarlijks Veiligheidsjaarplan (VJP) op basis van het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2020-2023, waarin de concrete maatregelen integraal afgestemd zijn en de doelstellingen van het IVB geborgd. > Evalueren inzet mobiel cameratoezicht. Eventueel aanpassen van beleid en voortzetten toezicht. > Evalueren inzet mediation. Eventueel aanpassen beleid en voortzetten mediation. >Actualiseren van de Algemeen Plaatselijke Verordening. >Actualiseren KVO (Keurmerk Veilig Ondernemen) Hillegom. Bij de ondernemers nagaan of zij in samenwerking met de gemeente en de politie het KVO in het winkelgebied willen herzien met als doel een schoon, heel en veilig winkelgebied. > Evalueren tijdelijke uitbreiding handhavingscapaciteit op straat door inzet van boa's. > Continuering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Dit vindt o.a. plaats door de samenwerking te continueren in de gezamenlijke crisorganisatie in de Duin- en Bollenstreek. Er is blijvende aandacht voor risico's en inzet daarop zodat de risico's beheersbaar zijn en blijven. 	<p>ACTIVITEITEN DOEL B</p> <ul style="list-style-type: none"> > Voortzetten -voor een periode van twee jaar- van de pilot ' zorg en veiligheid jeugd', d.m.v. een zorg- en veiligheidstafel. Eind 2020 evalueren we deze pilot. >Ontschotten op casusniveau (veiligheid, zorg, huisvesting, etc., problematiek integraal aanpakken) > Outreachend jongerenwerk in nauwe samenwerking met de inwoners en politie inzetten op overlastgevende jeugd. > Invoering Wet verplichte GGZ. De Wvvgz gaat de wet Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ) vervangen.
--	--

<p>ACTIVITEITEN DOEL C</p> <ul style="list-style-type: none"> > Voortzetten van de pilot Ondernijning (2018-2020) d.m.v. een ondernijnings-tafel. > Versterken van de awareness en meldingsbereidheid van bestuurders, medewerkers en inwoners. > Oprichten van een gemeentelijk meldpunt waar signalen van ondernijnende criminaliteit gemeld kunnen worden. > Uitvoeren van integriteitsbeoordelingen, door toepassing van het Bibob-beleid. > Aanpak van hennepsteelt en drugshandel, door het sluiten van woningen of bedrijfspanden (art. 13B Opiumwet) >Inzetten integrale onderzoeken & acties en bestuurlijke maatregelen waar nodig. >Evalueren van de effectiviteit van onze aanpak (3e kwartaal 2020). >Verder werken aan kwalitatieve huisvesting van Arbeidsmigranten met aandacht voor informatiepositie, controles veiligheid (in samenwerking met brandweer) en eventueel handhaving strijdig gebruik. 	<p>ACTIVITEITEN DOEL D</p> <ul style="list-style-type: none"> > Uitvoering nieuw Handhavingsbeleid 2019-2022 o.b.v. handhavingsprogramma's (o.a. prioriteiten APV en BWT-toezicht en handhaving). >Voorbereiden veranderingen VTH-taken als gevolg van de wet Kwaliteitsborging voor het bouwen en invoering Omgevingswet (van kracht in 2021). >Uitvoering project Handhaving Buitengebied 2019-2022 (ruimtelijke duurzaamheid). Intensief oppakken van toezicht en handhaving illegale bouw en gebruik in het buitengebied ten behoeve van behoud Bollengebied. >Uitbreiding onderdeel juridische handhaving met 0,25fte (voor de taakonderdelen APV, BWT en OOV).
--	--

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Veiligheidsregio Hollands Midden Omgevingsdienst West-Holland	Politie GHOR CJG/JGT Veiligheidshuis Hollands Midden Brijder Halt Welzijnskwartier OM Jeugdbescherming West

Verkeer en Vervoer

Goede bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid maken Hillegom aantrekkelijker. Het beleid hieromtrent staat in het Hillegomse Verkeers- en Vervoerplan (HVVP). Dit plan loopt eind 2019 af. We werken aan een vervolg dat we kunnen inpassen in de beleidscyclus van de Omgevingswet. In een uitvoeringsprogramma nemen we maatregelen op waarmee we de bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid verbeteren. We zetten in op de traditionele vormen van vervoer (auto, OV, fiets) maar hebben ook aandacht voor nieuwe concepten (o.a. autonoom vervoer, speed pedelec, deelauto) en hebben aandacht voor de verduurzaming, ook om de overlast van autogebruik terug te dringen. Om bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid te kunnen verbeteren is het belangrijk om voortdurend actuele data omtrent het gebruik van de infrastructuur en parkeercapaciteit beschikbaar te hebben.

Voor het verbeteren van de bereikbaarheid hebben we onze partners hard nodig, zowel voor het treffen van samenhangende maatregelen als voor een effectieve lobby voor investeringen in onze regio door onder andere provincies, vervoerbedrijven en het Rijk. Gelet op de huidige stand van zaken Duinpolderweg/Zuidelijke Randweg en de bereikbaarheid van de Keukenhof is het extra van belang voldoende aandacht te vragen voor betere ontsluiting van de Duin- en Bollenstreek en dit verder op te pakken.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C	DOEL D
Betere auto-, fiets- en OV-bereikbaarheid.	Betere verkeersveiligheid en verminderen ongevallen langzaam verkeer.	Duurzamere mobiliteit.	Betere ontsluiting van de Greenport Duin- en Bollenstreek.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B
<ul style="list-style-type: none"> > Vaststellen uitvoeringsprogramma mobiliteit behorende bij de Omgevingsvisie. In het uitvoeringsprogramma worden uitvoeringsmaatregelen voorgesteld voor 2020 en verder. > Inbrengen vervoersanalyse mogelijke verbeteringen van de OV-bereikbaarheid van Hillegom bij Holland Rijnland en de MRA. > Onderzoek en analyse van data t.b.v. (actualisatie) beleid verkeer en vervoer. Er zal tweejaarlijks een rapportage worden uitgebracht waarin de relevante data is gebundeld. 	<ul style="list-style-type: none"> > Voortzetten van de lopende verkeerseducatie-acties met WVN, alle scholen en Holland Rijnland voor jongeren. We faciliteren bij de landelijke acties en stimuleren en faciliteren de verkeersbrigadiers bij lagere scholen. Regionaal en/of landelijk worden nieuwe educatieve – en/of voorlichtingscampagnes ontwikkeld. > Onderzoeken fietsroute tussen rotonde Wilhelminalaan/2e Loosterweg en de rotonde Wilhelminalaan/Van den Endelaan. > Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma mobiliteit hebben we nadrukkelijk aandacht voor verkeersonveilige situaties. We nemen maatregelen op in het uitvoeringsprogramma om deze onveilige situaties te verminderen en/of voorkomen.

ACTIVITEITEN DOEL C	ACTIVITEITEN DOEL D
<ul style="list-style-type: none"> > Versnellen van plaatsingsprocedure laadpalen door het implementeren van een operationele plankaart. > Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma hebben we nadrukkelijk aandacht voor het stimuleren van duurzame mobiliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> > Continu aandacht vragen voor het belang van een goede noordelijke ontsluiting van de Duin en Bollenstreek, en daarbij aandacht vragen voor het beperken van de hinder van de omgeving, een goede inpassing en acceptabele gevolgen voor de impact op de binnenstedelijke doorstroming. > Vervolg geven aan het provinciaal onderzoek naar de verbetering van de doorstroming op de N207/N208. > Vervolg geven aan het onderzoek hoe station Hillegom een grotere rol te geven in de regionale mobiliteit.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partij	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Regiogemeenten / gemeente Haarlemmermeer Burgers, bedrijfsleven en belanghebbenden Provincies Noord en Zuid-Holland WN / Fietsersbond / Politie Vervoerregio Amsterdam Openbaar vervoerbedrijven

Wonen

De woningmarkt staat onder grote druk. Veel inwoners zoeken momenteel een passende woning. Tegelijkertijd is het aanbod van woningen en de ruimte voor nieuwbouw beperkt.

In het Uitvoeringsprogramma Wonen, vast te stellen in 2020, zal extra aandacht uitgaan naar senioren, starters, spoedzoekers en arbeidsmigranten. Om deze groepen meer kansen op de woningmarkt te bieden, is het vergroten en versnellen van de bouwproductie van belang. We gaan hiervoor de projecten inzetten waarin de gemeente een grondpositie heeft. Dit doen we door concrete afspraken te maken met projectontwikkelaars over (verkoop)prijzen, woningtype, doelgroep en duurzaamheid.

Bovenstaande sluit aan bij de fysieke elementen van het Interbestuurlijke Programma "Toekomstbestendig wonen" (IBP-programma 4).

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C	DOEL D
Voorzien in de lokale en (boven)regionale woningbehoefte (kwantitatief en kwalitatief).	Actueel woonbeleid, gedragen door betrokken partners..	Een meer passend woningaanbod voor alle doelgroepen.	Een meer toekomstbestendige woningvoorraad.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B
<ul style="list-style-type: none"> > Jaarlijks - Uitvoeren en monitoren van het meerjarig woningbouwprogramma Hillegom, zodat tijdig bijgestuurd kan worden. > Jaarlijks - Regionaal afstemmen van de programmering en fasering van de woningbouwproductie, zodat in de regio het gewenste woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. > Jaarlijks - Monitoren van demografische ontwikkelingen en overige ontwikkelingen op de woningmarkt. Waar nodig kan er bijgestuurd worden.	<ul style="list-style-type: none"> > Vervangen Woonvisie Hillegom 2015-2018 'Top van de Bollenstreek' door een Uitvoeringsprogramma Wonen. Dit uitvoeringsprogramma sluit aan op de Omgevingsvisie en geeft inzicht in de ambities, doelstellingen en prioriteiten. > Jaarlijks - Sluiten, uitvoeren en monitoren prestatieafspraken met Stek en Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek. Zodat er afspraken zijn over betaalbaarheid, voldoende woningen voor diverse doelgroepen, duurzame woningen, wonen met zorg en de huisvesting van bijzondere doelgroepen. > Jaarlijks - Uitvoeren Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017 (RWA).
ACTIVITEITEN DOEL C	ACTIVITEITEN DOEL D
<ul style="list-style-type: none"> > Jaarlijks - Inzetten van instrumenten voor het realiseren van sociale huur-, goedkope koop- en middenhuur woningen, zodat de voorraad duurzaam betaalbaar blijft. > Jaarlijks - Onderzoeken en ontwikkelen van instrumenten die de doorstroming op de Hillegomse woningmarkt bevorderen. > 2020-2021 - Opstellen nieuwe regionale huisvestingsverordening Holland Rijnland zodat er een transparant verdeelsysteem is dat inspeelt op de huidige sociale woningmarkt. > Jaarlijks - Inzetten van de eigen grondposities zodat huisvesting van bijzondere doelgroepen (zoals spoedzoekers) mogelijk wordt (Hillegom Noord).	<ul style="list-style-type: none"> > Jaarlijks - Samen met stakeholders (WZZ Elsbroek / Jozefpark) bevorderen van initiatieven en faciliteren van de woonopgave, zodat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. > Jaarlijks - Inzetten op het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad en het realiseren van duurzame nieuwbouw volgens Uitvoeringsprogramma duurzaamheid zodat de woonvoorraad toekomstbestendig wordt.

> Jaarlijks - Bevorderen van initiatieven en faciliteren van de woonopgave als gevolg van transitie en transformatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Zo anticiperen we op de toekomstige woonvraag.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen

Holland Rijnland

Overige samenwerkingspartners

Woningcorporatie Stek

Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek

Zorgaanbieders

Implementatie Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet biedt kansen. De wet gaat uit van meer decentraal, waardoor er ruimte ontstaat voor lokale afwegingen. Voor ons betekent de wet een integrale afweging en open houding ten opzichte van initiatiefnemers en participatie. We zullen hiervoor duidelijke kaders opstellen en pilots organiseren die ons voorbereiden op de nieuwe wet en de nieuwe manier van werken.

De ontwikkelingen onder het programma Implementatie Omgevingswet dienen om aan de minimale wettelijke vereisten te kunnen voldoen die voortvloeien uit de Omgevingswet (zoals het versnelde traject vergunningverlening vanaf 1 januari 2021).

Het programma implementatie Omgevingswet staat niet op zichzelf. Het heeft een integraal karakter en draagt bij aan de implementatie van het dienstverleningsconcept, participatie en digitalisering. Voor 2020 is geld beschikbaar in de begroting. In de loop van 2020 zal meer zicht ontstaan op de benodigde projecten om de invoering van de Omgevingswet in overeenstemming met de ambities te borgen in de organisatie. En dat geldt ook voor de daarmee samenhangende benodigde investeringen en eventuele structurele kosten van beheer (bemensing, middelen, informatie architectuur, applicaties). Hiervoor doen wij bij het opstellen van de kadernota 2021 een voorstel.

Hillegom is koploper als het gaat om het gebruik van de mogelijkheden die de nieuwe Omgevingswet biedt. Daar gaan we het komende jaar mee door. Onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn om een integrale visie op de fysieke leefomgeving én het sociaal domein op te stellen.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C
Via de instrumenten van de Omgevingswet werken we aan een veiligere en gezondere leefomgeving, waarbij duurzaamheid voorop staat. We zijn koploper voor wat betreft de implementatie van de Omgevingswet.	Optimale dienstverlening. Daar waar nodig een traject van cultuurverandering bij bestuurders en ambtenaren.	Een digitale ontsluiting van gegevens en infrastructuur, die aansluit op het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) passend bij de invoering van de Omgevingswet.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C
<ul style="list-style-type: none"> > Opstellen van een Omgevingsplan voor het totale grondgebied van Hillegom, na vaststellen Omgevingsplan Buitengebied en Zanderij. > Vormgeven integraal beleid en beleidscyclus o.a. <ul style="list-style-type: none"> • Evalueren (en actualiseren) van de Omgevingsvisie Hillegom 2030 op basis van monitoringsysteem TELOS en data-analyses en onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor één integrale visie. • Opstellen, uitvoeren, evalueren en actualiseren van (Uitvoering) programma's fysieke leefomgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> > Organiseren van bijeenkomsten en proeftuinen voor ambtenaren, bestuurders, samenwerkingspartners en initiatiefnemers om de nieuwe manier van werken te introduceren. > Werken met Serviceformules uitgaande van één-loket-gedachte(zie programma 4 Dienstverlening). > Kaders ontwikkelen hoe we (overheids-) participatie onder de Omgevingswet gaan vormgeven(zie programma 4 Participatie). > Uitvoeren van het strategisch communicatieplan. > Aanpassen competentieprofielen medewerkers. 	<ul style="list-style-type: none"> > Kennisuitwisseling en samenwerking met partners. > Pilots met aansluiting op landelijke digitale stelsel Omgevingswet. > Noodzakelijke IT-architectuur (applicaties en gegevens) realiseren om nieuwe processen te ondersteunen.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Omgevingsdienst West-Holland RDOG Hollands Midden (GGD Hollands Midden) Veiligheidsregio Hollands Midden	Provincie Zuid-Holland Hoogheemraadschap van Rijnland Omliggende gemeenten Inwoners en initiatiefnemers

Gebiedsontwikkeling

Het doel van ruimtelijke ontwikkeling is wonen, werken en recreëren voldoende ruimte te geven om tot ontwikkeling en bloei te komen en elkaar tegelijkertijd te versterken. We vinden hierbij het behoud van onze (historische) identiteit, goede woon- en verblijfskwaliteit, een duurzame inrichting van ons dorp en het buitengebied, belangrijk. De omgevingsvisie Hillegom bepaalt hiervoor de koers.

We bieden nadrukkelijk ruimte voor initiatieven van inwoners, instellingen of ondernemers, of het nu gaat om wonen, veiligheid, mobiliteit, integraliteit of duurzame ontwikkelingen. Bij initiatieven van derden, stimuleren wij initiatiefnemers om bij te dragen aan de koers die is uitgezet in de omgevingsvisie.

We versnellen ruimtelijke ontwikkelingsprojecten waarin de gemeente een grondpositie heeft. Dat doen we door slim om te gaan met procedures en/of door financiële middelen beschikbaar te stellen voor kennis, capaciteit of innovatieve oplossingen.

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) gaat verrommeling van de streek tegen en stimuleert herstructurering. De GOM-businesscase 'Versnelling' is opgenomen in de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A

Integrale duurzame gebiedsontwikkeling in lijn met de Omgevingsvisie Hillegom 2030 en de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport (ISG).

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

> Stimuleren en faciliteren van plannen van ontwikkelaars, corporaties, bedrijven en particuliere initiatiefnemers die bijdragen aan de koers van de Omgevingsvisie en/of bijdragen aan de ISG.
> Invullen van eigen grondposities, zoals Vossepolder, Hillegom Noord en Woonzorgzone Elsbroek. Duurzaamheid en/of betaalbaarheid staan hierbij voorop. Zo mogelijk versnellen van processen.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Greenport Ontwikkelings Maatschappij B.V. Holland Rijnland	Woningbouwcorporaties Projectontwikkelaars Bedrijven Particuliere initiatiefnemers

---

Openbare ruimte en duurzaamheid

Openbare ruimte

We willen de (leef)omgeving voor bewoners en bedrijven aangenaam en bruikbaar maken en houden. Een prettige, groene leefomgeving heeft een positieve invloed op ons welbevinden en nodigt uit tot bewegen, sporten en ontmoeten. We hebben hard gewerkt aan het groenprofiel van onze gemeente. Het "zorgeloos groen" willen we uitbreiden naar de wijken, dat draagt ook bij aan het versterken van de biodiversiteit. We zullen daarom extra investeren in groen, verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Hillegom.

Via het beheer en onderhoud van de openbare ruimte dragen we bij aan een veilige omgeving waarin inwoners geen, of zo min mogelijk, materiële of persoonlijke schade lijden.

In de openbare ruimte is er een duidelijk verband tussen sociale veiligheid, welzijn en burger- en overheidsparticipatie. We gaan de wijk in om op te halen wat er leeft en welke ideeën er zijn voor verbetering van de openbare ruimte. Kleine(re) aanpassingen in de openbare ruimte die snel kunnen worden opgepakt -en direct tot verbetering leiden- voeren we snel uit.

De gemeente heeft, vanuit de wet Milieubeheer, de verplichting om de inzameling van afval te verzorgen. We stimuleren de circulaire economie, en nemen dit systeem mee in (de uitvoering van) ons afvalbeleid.

Verder bereiden we Hillegom voor op klimaatveranderingen en ontwikkelen we een toekomstbestendig actieplan. De inrichting van de buitenruimte speelt hierbij een cruciale rol.

Duurzaamheid

In Hillegom is het thema duurzaamheid verankerd in de 'Omgevingsvisie Heerlijk Hillegom, duurzame (proef)tuin van Holland' en in het 'Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid Hillegom 2018-2022'. We ondernemen concrete acties op het gebied van fysieke, sociale en economische duurzaamheid. Veel van de onderwerpen uit de uitvoeringsagenda raken andere beleidsterreinen. Duurzaamheid is een integraal onderwerp dat organisatiebreed aandacht vraagt en opgepakt wordt.

Betrokkenheid van inwoners, bedrijven en instellingen bij duurzame ontwikkeling is essentieel. In het uitvoeringsprogramma richten wij ons daarom op vier doelgroepen: onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke partners en de gemeentelijke organisatie zelf.

Met de vaststelling van het uitvoeringsprogramma heeft de raad een jaarlijks werkbudget beschikbaar gesteld voor capaciteit en het oppakken van projecten die beschreven staan in het uitvoeringsprogramma. Eventuele investeringsmaatregelen die hieruit voortvloeien worden separaat aan de raad voorgelegd.

Door middel van terugblikken en monitoring rapporteren we over de bereikte resultaten van het uitvoeringsprogramma. Op basis daarvan kunnen de plannen -waar nodig- bijgesteld worden bij actualisatie van de omgevingsvisie. Dit is van belang, omdat duurzaamheid continu in beweging is. We spannen ons in om subsidies en andere vormen van cofinanciering te regelen voor het bereiken van onze duurzame doelstellingen.

Energietransitie

Binnen het uitvoeringsprogramma duurzaamheid ligt de nadruk op fysieke duurzaamheid en met name op de energietransitie. Dit is een van de grootste maatschappelijke opgaven voor de komende decennia. Hillegom heeft als doel om in 2030 een energieneutrale gemeente en in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Om energieneutraal te zijn, moet alle energie die we in Hillegom verbruiken, lokaal worden opgewekt. Om klimaatneutraliteit te bereiken, moeten wij de CO₂-uitstoot van onze gemeente terugbrengen.

De energietransitie vraagt iets van ons allemaal. De gemeente krijgt de regie op de besluitvormingsprocessen over de lokale energie- en warmtevoorziening. Aan ons de taak om de bebouwde omgeving voor 2050 aardgasvrij te maken. Overheden, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties werken samen aan deze ambities.

Deze opgave pakken wij niet alleen lokaal op, maar juist ook in Duin- en Bollenstreekverband en binnen Holland Rijnland. Wij nemen actief deel aan het Energieakkoord Holland Rijnland dat in 2017 is gesloten. Via regionale samenwerking kunnen we kracht, kennis en kunde bundelen.

In juni 2019 is het landelijke Klimaatakkoord gepresenteerd door de coalitiepartijen. Indien alle betrokken partijen, waaronder de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hiermee instemmen, dan zullen de gemaakte afspraken in het Klimaatakkoord ook uitgevoerd moeten worden. Concreet betekent dit dat Hillegom in Holland Rijnland verband zal gaan werken aan een Regionale Energie Strategie (RES).

Bovenstaande sluit aan op de fysieke elementen van het Interbestuurlijke Programma "Samen aan de slag voor het klimaat" (IBP progr.4).

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C	DOEL D
Een aangename, gezonde en veilige leefomgeving voor alle gebruikers.	Het stimuleren van een circulaire economie.	Energieneutrale gemeente in 2030 en klimaatneutrale gemeente in 2050.	Openbare ruimte is klimaatbestendig.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

<p>Activiteiten Doel A</p> <ul style="list-style-type: none"> > Uitvoering geven aan het Gebiedsprogramma B(l)oeiende Bollenstreek 2016 en daarmee een bijdrage leveren aan landschap, recreatie, natuur en economie van de streek. > Bijdrage leveren aan een mogelijk nieuw gebiedsprogramma voor de Duin- en Bollenstreek aan de hand van de visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving van de provincie Zuid-Holland. Bij invoering zullen we hier uitvoering aan geven. > Gericht communiceren naar bewoners over de eigen invloed op de leefomgeving (bijv. houtverbranding en Operatie Steenbreek). > Onderzoek nieuwe Dienstverleningsovereenkomst (DVO) beheer openbare ruimte. 	<p>Activiteiten Doel B</p> <ul style="list-style-type: none"> > Implementeren afvalbeleid: op basis van vastgesteld afvalbeleid, maatregelen uitwerken en uitvoeren waarmee we toewerken naar de VANG-doelstellingen van afvalscheiding. > Onderzoeken nieuwe opzet milieustation.
<p>Activiteiten Doel C</p> <ul style="list-style-type: none"> > Uitvoeren activiteiten en monitoren van het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid Hillegom 2018-2022, waarbij de nadruk ligt op energietransitie, onder andere: <ul style="list-style-type: none"> - Actief deelnemen aan de uitvoering van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025; - Opstellen Warmtetransitievisie 2020-2021. 	<p>Activiteiten Doel D</p> <ul style="list-style-type: none"> > Uitvoeren gerichte maatregelen op basis van uitgevoerde klimaatstresstests, afgestemd op de doelstellingen van klimaatadaptatie. > Opstellen waterbeheerplan 2020-2025.

SAMENWERKINGSPARTNERS

<p>Verbonden partijen</p> <ul style="list-style-type: none"> Holland Rijnland Omgevingsdienst West-Holland Meerlanden N.V. Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek Veiligheidsregio Hollands Midden Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. 	<p>Overige samenwerkingspartners</p> <ul style="list-style-type: none"> Hoogheemraadschap Rijnland Provincie Zuid-Holland Inwoners Bedrijven
---	---

Verbonden partijen

In de vernieuwde BBV-voorschriften staat dat dat informatie over een verbonden partij moet worden opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)
Doelstelling/Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.
Ontwikkelingen	Eind 2019 wordt het nieuwe beleidsplan vastgesteld door het bestuur van de veiligheidsregio. Dit strategisch beleidsplan geeft richting aan de inspanningen door de veiligheidsregio en beschrijft de te behalen prestaties. Het beleidsplan is mede gebaseerd op het risicoprofiel dat het bestuur van de veiligheidsregio heeft vastgesteld. Dat profiel geeft inzicht in de waarschijnlijkheid en impact van risico's, de rol in het bijbehorende netwerk, en (risico- en crisis) beheersmaatregelen. Het risicoprofiel vormt de basis voor het beleidsplan en dient ter input voor het op te stellen crisisplan (crisisbeheersingsorganisatie). Hierin zijn de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de hulpverleningsdiensten vastgelegd voor de bestrijding van rampen en crisis.
Beleidsrisico's	Vrijwilligersmanagement: de betrokkenheid van de vrijwilligers is van belang en er moet zorg blijven voor de binding met vrijwilligers.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)
Doelstelling/Publiek belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.
Ontwikkelingen	In 2021 bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de gemeente bevoegd gezag bodem. Deze bevoegdheid ligt nu bij de provincie. De ODWH voert bodemtaken uit namens de provincie. In 2020 gaan gemeente en provincie toewerken naar de overdracht van de bodemtaken en wordt ook onderzocht (in overleg met de ODWH) welke taken en rollen er bij de ODWH worden neergelegd.
Beleidsrisico's	De gemeente bepaalt zelf de afname van het aantal uren. Er zijn maatregelen getroffen om de financiële robuustheid van de omgevingsdienst te herstellen. Deelnemende gemeenten zijn nauw betrokken bij het plan van aanpak.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)
Doelstelling/Publiek belang	De VAB verzorgt voor de Bollen5-gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/ vergistbaar afval.
Ontwikkelingen	Het contract voor het beheer van het overlaadstation is in 2019 via een Europese aanbesteding, gegund aan de Meerlanden N.V. Het nieuwe contract loopt tot en met 2023.
Beleidsrisico's	De installatie is verouderd en de huurovereenkomst van het terrein loopt tot eind 2023. Investerings zijn noodzakelijk om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval. Die zijn afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek.

Overige informatie Het VAB onderzoekt mogelijke toekomstscenario's. Hier is een extern bureau voor ingehuurd.

Vennoetschappen en coöperaties	
	Greenport Ontwikkelings Maatschappij B.V. (GOM)
Doelstelling/Publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken als aandeelhouder. De regio Holland Rijnland en in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector wat betreft bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling die vorm en inhoud geeft aan een ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt om een integrale en bovenlokale aanpak.
Ontwikkelingen	In 2020 wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma 2019-2023.
Beleidsrisico's	Met inachtneming van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels, is het uitgangspunt van GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennoetschappen en coöperaties	
	De Meerlanden N.V.
Doelstelling/Publiek belang	De Meerlanden werkt samen met een aantal gemeenten aan een schone en duurzame leef- en werkomgeving. Dit doen zij door de gemeenten schoon, heel en veilig te houden en door afval op een duurzame wijze in te zamelen en te verwerken.
Ontwikkelingen	Meerlanden, als gezamenlijk overheidsbedrijf, verzorgt zijn diensten steeds meer op basis van uniforme tarieven. Dit betekent dat de aangesloten gemeenten evenredig belast worden met de kosten. Daarnaast investeert Meerlanden (in beleid en uitvoering) in een verdere ontwikkeling naar een circulaire economie.
Beleidsrisico's	De (uniforme) tarieven zijn gebaseerd op (werkelijke) kostenallocatie. Dat betekent dat meer-/minderkosten doorberekend worden naar de aangesloten gemeenten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling		Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio. Doel is de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.	
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het sociaal domein en de strategische positionering van de regio.	
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.	
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.	

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Gemiddelde WOZ waarde	per duizend euro	€ 229	€ 239	€ 267	€ 291	2019: €248	CBS
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	27,3	8,5	10,2	17,2	2016: 7,2	Basisregi stratie adressen en gebouw en
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%)	72,5%	73%	73%	77%	2019: 70,0%	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 668	€ 694	€ 719	€ 760	2019: € 672	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 723	€ 749	€ 774	€ 815	2019: € 740	COELO

De volgende twee beleidsindicatoren zijn bij de actualisatie van de Regeling beleidsindicatoren gemeenten vervallen omdat na wijzigingen in het beleid van de bronhouder er niet langer voldoende updates beschikbaar kunnen worden gesteld voor deze indicatoren.

- Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig
- Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser

Indicator	Eenheid	Realisatie	Realisatie	Begroting	Begroting	Nederland	Bron
-----------	---------	------------	------------	-----------	-----------	-----------	------

		2017	2018	2019	2020		
Omvang huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per bewoner in kilo's (incl. grof huishoudelijk restafval)	190	223	189	225	2017: 174	CBS
Hernieuwbare elektriciteit*	Percentage elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	2,4%	**	1,8%	3,0%	2017: 16,9%	RWS

* Percentages hernieuwbaar opgewekte elektriciteit in de gemeente ten opzichte van het totale elektriciteitsgebruik in de gemeente door optelling van alle bronnen. De verwachting is een verdere toename van het aandeel hernieuwbare elektriciteit binnen de gemeente, mede door activiteiten die plaatsvinden vanuit het uitvoeringsprogramma duurzaamheid Hillegom en deelname van Hillegom aan het Energieakkoord Holland Rijnland.

** Gegevens van 2018 zijn op moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (in de leeftijd 12 - 17 jaar)	233	118	260	200	2018: 119	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,5	0,5	0,5	0,5	2018: 2,2	CBS
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3,6	3,7	3	3	2018: 4,8	CBS
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	3,1	1,8	2,5	2,5	2018: 2,5	CBS
Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	4,3	4,1	4	4	2018: 5,4	CBS

Kaderstellende stukken

- Omgevingsvisie Hillegom
- Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2016
- Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer - Bollenstreek, Provincies Noord- en Zuid-Holland, 2006
- Regionale Structuurvisie, 2020 Holland Rijnland
- Erfgoedverordening gemeente Hillegom 2010
- Verordening Erfgoedcommissie Hillegom 2019
- Woonvisie Hillegom 2015-2019
- Prestatieafspraken Hillegom 2017-2020
- Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017
- Visie Ruimte en Mobiliteit provincie Zuid-Holland.
- Het Hillegoms Verkeer- en Vervoersplan (HWVP)
- Nota Parkeerbeleid Hillegom (2016)
- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland
- Afgesproken ambities met Omgevingsdienst West-Holland
- Motie energie- en klimaatneutraal (juli 2016)
- Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid Hillegom 2018-2022
- Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025
- Integraal Veiligheidsbeleid 'Heel Hillegom Veilig' 2016-2019
- Drank- en horecaverordening 2014
- Handavingsnota Bouwen/Ruimtelijke Ordening 2014-2017
- Handavingsuitvoeringsprogramma 2017
- Algemene Plaatselijke Verordening Hillegom

- Wet veiligheidsregio's
- Regionaal Crisisplan
- Beleidsplan wegen 2015-2019
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2021
- Kunstwerkbeleid 2015-2019
- Dienstverleningsovereenkomst met De Meerlanden
- Groenbeleidsplan 2015-2024
- Groenprogramma Holland Rijnland, gebiedsprogramma Duin- en Bollenstreek 2016-2020
- Centrumplannen
- Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020
- RioolBeheerPlan en BasisRioolPlan 2016-2020
- Beleidsplan huishoudelijke afvalstoffen 2010-2020
- Gemeentelijke afvalstoffenverordening en uitvoeringsbesluit
- Wet Milieubeheer (Wmb)
- Landelijk afvalbeheersplan (LAP2)
- Afvalscheidingsadvies Meerlanden "Op weg naar 65%"
- VANG (Van Afval Naar Grondstof)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Gebiedsontwikkeling							
Ruimtelijke ordening	455	544	518	494	463	335	335
Totaal Gebiedsontwikkeling	455	544	518	494	463	335	335
Thema Openbare orde en veiligheid							
Openbare orde en veiligheid	702	831	813	763	721	676	615
Crisisbeheersing en brandweer	1.157	1.290	1.290	1.273	1.290	1.290	1.290
Totaal Openbare orde en veiligheid	1.859	2.121	2.104	2.036	2.011	1.966	1.905
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid							
Afval	1.755	1.697	1.765	1.782	1.962	1.963	1.963
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.628	1.753	1.806	1.933	2.124	2.110	2.110
Begraafplaatsen en crematoria	70	73	73	79	79	79	79
Riolering	1.644	1.617	1.617	1.647	1.654	1.700	1.717
Milieubeheer	831	793	784	913	931	951	973
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	5.927	5.934	6.045	6.354	6.751	6.802	6.842
Thema Verkeer en vervoer							
Verkeer en vervoer	2.426	2.994	3.211	3.245	3.381	3.396	3.437
Parkeren	43	59	59	56	56	56	56
Recreatieve havens		150	150	150	150	150	150
Totaal Verkeer en vervoer	2.469	3.203	3.419	3.451	3.587	3.603	3.643
Thema Wonen							
Wonen en bouwen	621	580	1.410	560	585	581	584
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	353	1.489	1.489	2.437	2.787	2.291	65
Totaal Wonen	974	2.068	2.899	2.997	3.372	2.873	649
Totaal lasten	11.683	13.871	14.984	15.332	16.184	15.578	13.374

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Openbare orde en veiligheid							
Openbare orde en veiligheid	6	42	30	27	27	27	27
Crisisbeheersing en brandweer	63	45	45	46	46	46	46
Totaal Openbare orde en veiligheid	69	87	75	73	73	73	73
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid							
Afval	2600	2.592	2.592	2.690	2.829	2.831	2.831
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	18	5	5	5	5	5	5
Begraafplaatsen en crematoria	93	87	87	87	87	87	87
Riolering	2255	2.307	2.307	2.362	2.370	2.426	2.447
Milieubeheer	2	1	1	1	1	1	1
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	4.969	4.992	4.992	5.145	5.293	5.350	5.371
Thema Verkeer en vervoer							
Verkeer en vervoer	57	81	91	80	80	80	80
Parkeren		0	1	1	1	1	1
Recreatieve havens		8	10	11	11	11	11
Totaal Verkeer en vervoer	57	90	102	91	91	91	91
Thema Wonen							
Wonen en bouwen	382	302	302	39	39	39	39
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	445	1.424	1.424	2.373	2.722	2.226	0
Totaal Wonen	827	1.726	1.726	2.411	2.761	2.265	39
Totaal baten	6.119	6.895	6.895	7.720	8.217	7.779	5.574
Saldo voor resultaatbestemming	-5.564	-6.975	-8.089	-7.612	-7.967	-7.799	-7.800

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	-2.036	0	-3.227	-690	-750	0	0
Onttrekkingen reserves	2.859	0	4.508	1.876	1.763	749	729
Totaal reserves	823	0	1.281	1.186	1.013	749	729
Saldo na resultaatbestemming	-4.742	-6.975	-6.808	-6.426	-6.954	-7.051	-7.072

Programma 3 Bedrijvigheid

Trends en ontwikkelingen

Economie

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) wordt gesproken over regionale economie als versneller. Hiermee wordt de ambitie 'werken aan regionale economische structuurversterking' uitgesproken. De economische agenda Duin- en Bollenstreek heeft een vergelijkbare doelstelling: het versterken van de regionale economie zonder dat het ten koste gaat van de woonaantrekkelijkheid. In 2018 is de Economic Board Duin- en Bollenstreek geïnstalleerd om genoemde doelstellingen te realiseren.

Bollensector

De komende jaren zet de schaalvergroting in combinatie met de krimp van het aantal bedrijven in de bollensector door. Veel bedrijven gaan steeds meer specialiseren. Daarnaast zet de focus op duurzaam bodembeheer de komende jaren door. Door meer rotatie van gewassen ontstaat meer vraag naar areaal dat geschikt is voor bloembollen. Deze ontwikkelingen leggen een (nog) grotere druk op het ruimtegebruik in de streek. Met de oprichting van Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) is in 2009 gestart met het optimaal inrichten van de beschikbare ruimte in de streek. Desondanks zien we de afgelopen jaren een dat telers meer en meer hectares in andere gebieden opzoeken voor hun teelt. De sector ziet de Bollenstreek nog altijd als haar bakermat vanwege de aanwezigheid van kennispartners (KAVB, BKD, Hobaho e.a.), toeleveranciers, de band met Keukenhof en de nabijheid van kennisinstellingen (Leiden, Delft, Amsterdam) en onderwijsinstellingen (Wellant, Hogeschool Leiden, Hogeschool Inholland).

Arbeidsmigranten

De arbeidsintensieve agrarische bedrijfstak (bollenteelt) leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten. Dit leidt tot verschillende knelpunten zoals het stimuleren van deelname aan onze lokale samenleving en illegale of slechte huisvestingssituaties. Dit vraagt om een integrale afweging die leidt tot oplossingen voor integratie en huisvesting waarbij het evenwicht ten opzichte van de andere doelgroepen in stand moet blijven. Bestaande beleidsterreinen werken samen aan een aanpak.

Detailhandel en bedrijventerreinen

De lokale economie in het algemeen en de detailhandel in het bijzonder, zijn gedurende de crisis onder enorme druk komen te staan. Ook structurele ontwikkelingen, zoals de opkomst van online winkelen en verdere internationalisering van productieprocessen, hebben gevolgen voor de lokale economie. We zien dat terug in een vermindering van het aantal winkels en leegstaande panden op bedrijventerreinen. Ondanks de aantrekkende economie heeft de detailhandel het moeilijk. Ten aanzien van de bedrijventerreinen zien we weer meer vraag ontstaan, waarbij de kwaliteit van de bedrijventerreinen een punt van aandacht is.

Centrumontwikkeling

Levendig Hillegom

We zetten in op activiteiten en projecten die Hillegom levendig en aantrekkelijk maken. Innovatie en duurzaamheid zijn daarbij belangrijke speerpunten. Wij faciliteren plannen en ideeën, op voorwaarde dat ze bijdragen aan een verbetering van de leefkwaliteit en de duurzame ontwikkeling van Hillegom.

We doen dit niet alleen. Met het lokale bedrijfsleven sloten we in 2019 de intentieovereenkomst 'Heerlijk Hillegom op weg naar de toekomst'. Hierin spreken overheid en bedrijfsleven naar elkaar uit waar zij kunnen bijdragen aan het succesvol verwezenlijken van initiatieven op thema's als bereikbaarheid, duurzaamheid, aantrekkelijkheid en arbeidsparticipatie. In 2020 wordt deze intentieovereenkomst nader uitgewerkt en worden verschillende uitvoeringslijnen ingericht.

Centrum

We stimuleren de investeringsbereidheid van ontwikkelaars en ondernemers in het centrum door het vestigingsklimaat te versterken. Dit doen we door de ruimtelijke kwaliteit in het centrum te verbeteren. De kaders liggen vast in de eerder vastgestelde centrumplannen. In 2020 ronden we de herinrichting van de openbare ruimte in het middengedeelte van de Hoofdstraat af. Daarnaast denken we mee met de plannen van ondernemers en ontwikkelaars en waar mogelijk geven we ruimte aan hun ambities.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C
In nauwe en constructieve samenwerking met stakeholders inzetten op duurzame groei en revitalisering van ons centrum.	Verder vergroten van aantrekkelijkheid van Hillegom.	Fysiek-ruimtelijke aanpassingen uitvoeren die bijdragen aan revitalisering van het centrum en aansluiten op het reeds vastgestelde beleid.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C
> Opstellen meerjaren-werkprogramma dat, in aanvulling op de reeds ingeslagen weg, ons centrum brengt tot de cultuur-historische, levendige ontmoetingsplaats met het voorzieningenniveau zoals in 'Heerlijk Hillegom - Omgevingsvisie 2030' beschreven.	> Intensiveren van de samenwerking met Stichting Hillegom Marketing.	> Analyseren van de voorgenomen fysiek-ruimtelijke aanpassingen in de huidige centrumplannen en nagaan welke van deze plannen in potentie versneld uitgevoerd kunnen worden.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Greenport Ontwikkelings Maatschappij (GOM) Holland Rijnland	Stichting Hillegom Marketing Koopcentrum Hillegom Economic Board DBS Stichting Greenport DBS Provincie Zuid-Holland

Regionale economie

Onze ambitie is de regionale economische structuur versterken. De Economische Agenda Duin- en Bollenstreek sluit hier naadloos op aan. Samenwerkende gemeenten hebben de Economic Board Duin- en Bollenstreek opgericht en 2020 is het eerste volledige jaar dat de Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek operationeel is. Beide organisaties hebben een eigen uitvoeringsprogramma. Als (mede-) financier zijn we als gemeente wel kaderstellend. Een van die kaders is duurzaamheid/circulaire economie. De Board of de stichting bepaalt welke projecten ondersteuning krijgen. De gemeenten denken mee (via het bestuurlijk overleg Economie) en dragen met personele inzet bij aan de projecten.

De komende periode wordt verder onderzocht hoe de unieke ligging tussen de metropoolregio Amsterdam en Den Haag/Rotterdam beter kan worden benut.

De bloembollenteelt en -handel hebben onze regio gemaakt tot wat we zijn: de Bollenstreek. Wereldwijd beroemd en bekend door de bollenvelden en Keukenhof. Economie en toerisme binnen de Greenport Duin- en Bollenstreek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Met diverse inspanningen proberen we onze streek nog mooier en leefbaarder te maken. Ook onderzoeken we samen met de HLT-gemeenten de mogelijkheden en randvoorwaarden op het gebied van verblijfsrecreatie.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A

Versterken economische positie van Duin- en Bollenstreek.

DOEL B

Versterken bovenregionale economische positie.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

- > Ondersteunen van de activiteiten van de Economic Board Duin- en Bollenstreek.
- > Ondersteunen van de activiteiten van de stichting Greenport Duin- en Bollenstreek.
- > Waar mogelijk lokale initiatieven aanhaken bij regionale samenwerking, om zo de effecten voor Hillegom te maximaliseren (en andersom).
- > Intensiveren van de samenwerking tussen Stichting Hillegom Marketing en de regiopartners waar het de promotie van de aantrekkelijkheid van de streek voor recreatie en toerisme betreft.
- > Verkennen of en hoe de verschillende kernen in de Duin- en Bollenstreek elkaar kunnen versterken, en hier waar mogelijk uitvoeringsafspraken over maken.
- > Maken van een visie/beleid voor verblijfsrecreatie voor de HLT-gemeenten.

ACTIVITEITEN DOEL B

- > Verkennen strategische samenwerking met omliggende gemeenten (ook buiten de Duin- en Bollenstreek).

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen

Holland Rijnland

Overige samenwerkingspartners

Economic Board Duin- en Bollenstreek
Omliggende gemeenten
Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek
Provincie Zuid-Holland
Provincie Noord-Holland
Metropoolregio Amsterdam

Bedrijventerreinen

Op regionaal niveau is een kwalitatieve analyse van de bedrijventreinen uitgevoerd. Ook is een klimaatstresstest uitgevoerd. Beide analyses geven meer inzicht in de behoeften en wensen ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van bedrijventerreinen in de regio. We maken voor onze gemeente de vertaling wat deze analyses betekenen in relatie tot onze ambities, en welke inspanningen nodig zijn om deze te verwezenlijken. We kijken hoe de bedrijventerreinen aantrekkelijker, groener en leefbaarder ingericht kunnen worden.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C
Voldoende ruimte voor bedrijvigheid.	Meer duurzame bedrijventerreinen.	Betere digitale bereikbaarheid (snel en betrouwbaar internet).

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C
> Vertalen van de resultaten van het behoefteonderzoek dat de regio heeft opgesteld in samenspraak met Holland Rijnland, de Leidse Regio, de Rijn- en Vechtstreek en de provincie Zuid-Holland naar een plan van aanpak bedrijventerreinen.	> Toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen in lijn met de Omgevingsvisie Hillegom 2030 en op basis van de klimaatstresstest. > Kijken hoe we samen met ondernemers de bedrijventerreinen aantrekkelijker, groener en veiliger kunnen inrichten. > Ontwikkelen nieuwe bedrijfslocaties alleen als dit vanuit een breed en regionaal perspectief noodzakelijk is.	> Opstellen plan van aanpak verbeteren digitale bereikbaarheid bedrijventerreinen.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Ondernemers Eigenaren

Kunst en Cultuur

In 2017 is de beleidsnota 'Cultuur creëert en verbindt' vastgesteld. Hierin wordt het maatschappelijk belang van cultuur aangegeven.

Een aantrekkelijk cultuurklimaat biedt inwoners mogelijkheden voor persoonlijke groei. Het geeft mogelijkheden tot talentontwikkeling, impulsen voor creatieve innovatie en vernieuwing. Cultuureducatie draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren: het stimuleert expressie, persoonlijke ontplooiing en maatschappelijke betrokkenheid. Cultuureducatie heeft ook een positieve invloed op leren.

Uit onderzoek komt naar voren dat mensen die actief of passief deelnemen aan culturele activiteiten zich gelukkiger voelen en gezonder zijn, zowel mentaal als fysiek. Cultuur en cultuureducatie kunnen ingezet worden ten behoeve van participatie. Denk bijvoorbeeld aan zinvolle dagbesteding, scholing en vrijwilligerswerk.

Cultuur versterkt de economische ontwikkeling van een gemeente als aantrekkelijke vestigingsplaats en toeristische bestemming. Cultuur draagt namelijk bij aan de beleving van de leefomgeving en geeft kleur aan een gemeente of wijk. Het zorgt voor een onderscheidende uitstraling, waar een gemeenschap trots op is.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C	DOEL D
Bevorderen van toename van cultuurparticipatie (actief en passief).	Vergroten van kennis en waardering voor kunst en cultuur.	Bevorderen van efficiency en professionaliteit van kunst- en cultuursector.	Vergroten van zichtbaarheid van culturele uitingen.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C	ACTIVITEITEN DOEL D
<ul style="list-style-type: none"> > Ondersteunen/stimuleren van verbinding in het kunst- en cultuurveld. > Organiseren van een Cultureel Café en een breed opgezet Kunst- en cultuurevenement. > Benutten bibliotheek als facilitator van activiteiten gericht op cultuur en sociaal domein. 	<ul style="list-style-type: none"> > Voortzetten deelname aan deelregeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit'. > Aandacht voor cultuurhistorisch erfgoed Hillegom (waaronder kunstroute, Open Monumentendag). 	<ul style="list-style-type: none"> > Monitoren afspraken met Stichting CultuurBeleving Hillegom. > Stimuleren samenwerking met bedrijfsleven. 	<ul style="list-style-type: none"> > Structureel investeren in kunst in de buitenruimte > Opstellen en uitvoeren van een 'witte-vlekkenplan' (inventarisatie aanwezige kunstwerken) > Kunstroute

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen Holland Rijnland	Overige samenwerkingspartners Stichting Cultuurbeleving Hillegom Bibliotheek Muziekschool Kunstcommissie Cultuurverenigingen en -organisaties Vrienden van Oud Hillegom Cultuureducatiegroep Stichting Hillegom Marketing Fioretti Basisscholen Hillegom Welzijnskompass
--	---

Verbonden partijen

In de vernieuwde BBV-voorschriften staat dat informatie over een verbonden partij moet worden opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio. Doel is de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het sociaal domein en de strategische positionering van de regio.
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties	Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)
Doelstelling/Publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken als aandeelhouder. De regio Holland Rijnland en in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector wat betreft bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling die vorm en inhoud geeft aan een ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt om een integrale en bovenlokale aanpak.
Ontwikkelingen	In 2020 wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma 2019-2023.
Beleidsrisico's	Met inachtneming van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels, is het uitgangspunt van GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Nederland	Bron
Funcziemenging	Index die verhoudingswaarde aangeeft tussen banen en woningen	44%	43,6%	44%	44%	2018: 52,8%	LISA
Vestigingen van (bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 t/m 64 jaar	122,4	137,8	122,4	137,8	2018: 145,9	LISA

Kaderstellende stukken

- Gebiedsprogramma B(I)oeiende Bollenstreek 2016
- Economische agenda Duin- en Bollenstreek, visie 2030 en uitvoeringsprogramma
- Meerjarenprogramma Greenport Duin- en Bollenstreek 2017-2020
- Intentieverklaring 'Heerlijk Hillegom op weg naar de toekomst'
- Koersdocument Economie en Toerisme Hillegom 2012-2020
- Intergemeentelijke structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek 2016
- Programma Centrumontwikkeling Hillegom, september 2015
- Detailhandelsvisie Hillegom 2015
- Bedrijventerreinenstrategie Holland Rijnland
- Nota: Cultuur creëert en verbindt! 2017-2020

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Centrumontwikkeling							
Economische promotie	143	193	193	223	214	214	215
Totaal Centrumontwikkeling	143	193	193	223	214	214	215
Thema Kunst en Cultuur							
Media	450	445	445	455	455	455	455
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	409	545	570	452	452	452	452
Cultureel erfgoed	21	33	56	41	41	41	41
Totaal Kunst en Cultuur	879	1.023	1.071	947	948	948	948
Thema Regionale economie							
Economische ontwikkeling	2.404	1.015	796	770	771	595	595
Fysieke bedrijfsinfrastructuur		10	10				
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	129	24	24	31	32	32	32
Totaal Regionale economie	2.533	1.050	830	802	803	626	627
Totaal lasten	3.555	2.266	2.093	1.973	1.964	1.789	1.790

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Centrumontwikkeling							
Economische promotie	5	3	3	3	3	3	3
Totaal Centrumontwikkeling	5	3	3	3	3	3	3
Thema Regionale economie							
Economische ontwikkeling	1.814	22	22	22	22	22	22
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	79	90	90	90	90	90	90
Totaal Regionale economie	1.893	113	113	112	112	112	112
Totaal baten	1.898	115	115	115	115	115	115
Saldo voor resultaatbestemming	-1.657	-2.150	-1.978	-1.858	-1.849	-1.674	-1.674

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	24	0	0	0	0
Totaal reserves	0	0	24	0	0	0	0
Saldo na resultaatbestemming	-1.657	-2.150	-1.954	-1.858	-1.849	-1.674	-1.674

Programma 4 Bestuur en ondersteuning

Trends en ontwikkelingen

Het programma Bestuur & ondersteuning beschrijft hoe Hillegom het democratisch proces organiseert, hoe de samenwerking met andere overheden vorm krijgt, hoe de organisatie aansluit bij maatschappelijke doelen en hoe de dienstverlening aan inwoners en bedrijven is georganiseerd.

Samenleving en bestuur

Onze moderne samenleving kent een grote dynamiek met als constante factoren verandering en ontwikkeling. Maatschappelijke ontwikkelingen en de daarbij veranderende dynamiek van de samenleving dwingen de gemeentelijke organisatie mee te bewegen en na te gaan welke eisen dit stelt aan de gemeente. De moderne samenleving heeft wensen en eisen en stelt de overheid verantwoordelijk voor het oplossen van maatschappelijke problemen en het realiseren van maatschappelijke waarden (mobiliteit, leefomgeving, werk, inkomen, veiligheid). Ze verwacht kwaliteit van beleid, wil betrokken worden bij de totstandkoming ervan en gaat daarbij uit van een dienstverlenende houding.

Dienstverlening

Op het gebied van dienstverlening zijn grote wetswijzigingen in aantocht zoals de Omgevingswet, wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) en de wet Private Kwaliteitsborging, naast zaken als Basisregistratie personen en Fraudebestrijding. Juist nu is extra aandacht nodig voor de menselijke maat van dienstverlening gezien de verdergaande digitalisering en het feit dat niet iedereen mee kan in de huidige digitale wereld.

Interbestuurlijk programma (IBP)

De Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft in juni 2018 ingestemd met de programmastart van het Interbestuurlijk programma (IBP). In het IBP werken gemeenten, Rijk, provincies en waterschappen aan negen maatschappelijke opgaven en een aantal overkoepelende thema's. We hebben de ambitie om de beweging die met het Interbestuurlijk Programma is ingezet de komende jaren verder te versterken en daar waar mogelijk het gedachtegoed van het IBP te gebruiken in de interbestuurlijke (regionale) samenwerking.

In het IBP staan negen maatschappelijke opgaven centraal. Het IBP is ingericht langs drie lijnen:

Fysiek	Sociaal	Overkoepelend
<ul style="list-style-type: none"> • Samen aan de slag voor het klimaat • Toekomstbestendig wonen • Regionale economie als versneller • Naar een vitaal platteland	<ul style="list-style-type: none"> • Merkbaar beter in het sociaal domein • Nederland en Migrant goed voorbereid • Problematische schulden voorkomen en oplossen	<ul style="list-style-type: none"> • Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving • Passende financiële verhoudingen • Overkoepelende thema's

Activiteiten die met de maatschappelijke opgaven samenhangen zijn opgenomen in de verschillende programma's van de begroting.

Versterken van de wijk

In het kader van het werken 'van buiten naar binnen' zetten we stevig in op een integrale wijk- of gebiedsaanpak. In een wijk of gebied ligt de potentie om samen met onze inwoners en andere organisaties tot concrete uitvoering te komen en fysieke ingrepen hand in hand te laten gaan met het versterken van de sociale structuur. Hiervoor zetten we een pilot op. Via het actief ophalen van ervaringen van inwoners van enkele wijken, geven we vorm aan het toekomstige programma 'Samen werken aan Heerlijk wonen in Hillegom'.

Datagedreven sturen en monitoren

De gemeente heeft als ambitie om de maatschappij meer inzicht te bieden in de ontwikkelingen op diverse gebieden. Datagedreven sturing geeft inzicht in het hier en nu van de gemeente. We willen op basis van cijfers antwoord kunnen geven op maatschappelijke vragen. Zo willen we met de monitor sociaal domein laten zien of wij als gemeente inwoners met een hulpvraag de juiste zorg bieden.

De behoefte aan monitoring neemt toe. Het antwoord wordt vaak gezocht in individuele oplossingen. Dit soort oplossingen kunnen centraal gebundeld worden met een robuuste onderzoeksvoorziening. Zo'n voorziening kan dienen voor inwoners/gebruikers om antwoorden op een centrale plek te vinden. Daarnaast besparen we tijd en middelen door krachten te bundelen.

Communicatie

Communicatie en het effectief inzetten van communicatiekanalen is onontbeerlijk. Proactieve communicatie met onze partners (burgers, bedrijven, verenigingen en instellingen) draagt bij aan de beweging van een representatieve naar een participatieve democratie.

Dienstverlening

Beter persoonlijk contact met onze inwoners en digitalisering van de dienstverlening blijven speerpunten. Die vragen om klare taal en heldere regels. Onze dienstverlening richt zich op het leveren van maatwerk, advisering vooraf en samenwerken met de omgeving: inwoners, ondernemers, maatschappelijk middenveld en belangenorganisaties.

Ter verbetering van de dienstverlening investeren we structureel meer in participatie en communicatie.

Juist de 'digitale' overheid kan de ambitie van integraliteit, nabijheid en maatwerk helpen verwezenlijken, bijvoorbeeld als het gaat om opgaven die de decentralisaties of de Omgevingswet raken. Indien nodig bieden we digitale ondersteuning aan de mensen die dit nodig hebben. We moeten openstaan voor zowel de kansen als de bedreigingen die digitalisering met zich meebrengt.

Informatisering en digitalisering van gegevens leidt tot gemak en transparantie. Analyses van diverse data geven inzicht en mogelijkheden om de schaarse middelen gericht en effectief in te zetten.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A We werken daadkrachtig en snel, en staan dicht bij onze inwoners en ondernemers. We streven naar zo mogelijk één relatie met de klant en geven via elk dienstverleningskanaal hetzelfde antwoord. Onze klanten ondervinden geen hinder van onze interne structuur.	DOEL B We ondersteunen initiatieven van (groepen van) inwoners en/of ondernemers, vanuit een positieve grondhouding (ja, mits...) en onderzoeken de kansen om initiatieven mogelijk te maken.	DOEL C We willen de grenzen bereiken van een maximale digitalisering.
DOEL D De klant waardeert de dienstverlening van de gemeente en er vindt gerichte sturing plaats aan de hand van data en slimme technologieën.	DOEL E We zetten in op het bestrijden van adres- en identiteitsfraude. Arbeidsmigranten: We willen beter inzicht krijgen waar arbeidsmigranten gehuisvest zijn door hen op te nemen in de Basisregistratie Personen (BRP) als zij hier langer dan 4 maanden verblijven. Het is bekend dat een groot aantal arbeidsmigranten niet staat ingeschreven bij de gemeente. Landelijke aanpak adreskwaliteit (LAA): Het verhogen van de kwaliteit van de adresgegevens in de Basisregistratie Personen (BRP) en het bestrijden van adresgerelateerde fraude.	

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

> Invulling geven aan de een-loket-gedachte en werken met serviceformules.
> Verder werken In het programma 'Regie op Kanalen' aan kanaalsynchronisatie, kanaaltransitie (meten en sturen) en kanaalinteractie (newsroom). De newsroom wordt in 2020 geëvalueerd.
> Proactief communiceren en in begrijpelijke taal. We helpen onze klanten en versterken hierbij de een-loket-gedachte. We verleiden de klant naar het optimale dienstverleningskanaal.

ACTIVITEITEN DOEL B

> Inzetten contactfunctionarissen voor wijken, verenigingen en ondernemers (serviceformule voor het begeleiden van aanvragen) en bij overheids- en buurtparticipatie (serviceformule voor cocreatie).

ACTIVITEITEN DOEL C

> Digitaliseren en automatiseren, van zo veel mogelijk producten en diensten, waarbij voor maatwerk wordt gezorgd voor klanten die niet mee kunnen in de digitale wereld.
> Gericht sturen aan de hand van data. Data-analyse vaker en gericht inzetten bij het opstellen en uitvoeren van beleid.

ACTIVITEITEN DOEL D

> Meten van de klanttevredenheid en de prestatie van onze dienstverlening. We relateren de scores aan onze servicenormen. Mede aan de hand van deze uitkomsten sturen we bij en verbeteren wij onze dienstverlening.

ACTIVITEITEN DOEL E

> Intensiveren van o.a. de adresonderzoeken en verbinding leggen -in het kader van fraudebestrijding- met handhaving, veiligheid en andere thema's in het sociaal domein.

Basisregistratie Personen (BRP)

Arbeidsmigranten

Inzichtelijk maken wie op welk adres verblijft. We maken afspraken met uitzendbureaus waar de arbeidsmigranten voor werken. We ontwikkelen een E-formulier dat door de uitzendbureaus moet worden ingevuld. Aan de hand van deze informatie organiseren we inschrijfavonden waarbij de arbeidsmigranten zich moeten melden en indien van toepassing, worden opgenomen in de BRP.

Landelijke aanpak adreskwaliteit (LAA)

Maandelijks krijgt de gemeente adressen van het ministerie van Binnenlandse Zaken waarvoor nader moet worden onderzocht of de inschrijvingen juist zijn. Door Team Burgerzaken wordt onderzocht hoe de inschrijvingen tot stand zijn gekomen en of deze juist zijn.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen

Overige samenwerkingspartners

Inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en verenigingen

Participatie

Het college bezoekt de wijken en gaat in gesprek met wijkbewoners. In deze gesprekken komt het wonen in de wijk aan bod. Wat is prettig? Waar moet aandacht voor zijn? En hebben inwoners initiatieven of ideeën? De gemeente ondersteunt graag initiatieven en ideeën vanuit de samenleving. Samen werken aan sterke wijken; een prettige leefomgeving, waar inwoners naar elkaar omkijken. Over deze initiatieven en ideeën maken we goede afspraken. We bekijken per project wat ieders rol, verantwoordelijkheid en ruimte is. De ene keer betekent dit dat partijen elkaar goed informeren en bij andere projecten werken wij nauw samen of geven wij juist zaken uit handen om het gewenste resultaat te bereiken. Het opstellen van proceskaders biedt dan duidelijkheid. Wat is het doel, wat gebeurt er met de inbreng, wat is de ruimte en hoe ziet de besluitvorming eruit?

De gemeenteraad stelt vooraf kaders of neemt zelf een rol in het proces op zich. Heeft zij een kaderstellende, controlerende of volksvertegenwoordigende rol? Dat kan per project en per fase verschillen. Hierover gaat het college in gesprek met de raad. Om zo tot heldere afspraken te komen. Zo is voor iedereen duidelijk wat de bedoeling is. Daarmee zijn we (ook) goed voorbereid op de Omgevingswet waarin we steeds vaker met initiatieven vanuit de samenleving te maken gaan krijgen.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A

Versterken van de bijdrage van inwoners aan vraagstukken in de leefomgeving.

DOEL B

Ondersteunen van initiatieven vanuit de samenleving.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

- > Betrekken van de samenleving bij projecten en inhoudelijke thema's. Het uitgangspunt hierbij is 'Ja, mits...!'
- > Geven van inzicht in en invulling aan de verschillende rollen die de betrokkenen in het proces van burgerparticipatie in kunnen nemen.
- > Opstellen handelingsperspectief inclusief toolbox voor medewerkers en bestuurders voor burgerparticipatie.
- > Aandacht schenken aan verwachttingsmanagement.
- > Verzorgen communicatie op maat bij het oppakken en uitvoeren van projecten en thema's.
- > Bezoeken wijken en met inwoners in gesprek gaan over door hen aangedragen onderwerpen.

ACTIVITEITEN DOEL B

- > Invulling geven aan overheidsparticipatie (het ondersteunen van initiatieven inwoners).
- > Inzicht en invulling geven aan de verschillende rollen die de betrokkenen in het proces van overheidsparticipatie in kunnen nemen.
- > Opstellen handelingsperspectief inclusief toolbox voor medewerkers en bestuurders voor overheidsparticipatie.
- > et de raad haar rol, rolvastheid en zelfstandige positionering in het kader van participatie bespreken.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen

Overige samenwerkingspartners

Inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en verenigingen

Communicatie

De gemeente Hillegom wil tussen haar inwoners, ondernemers, verenigingen en instellingen staan. Proactieve communicatie is daarbij belangrijk. We doen dit door omgevingsgericht te werken en zichtbaar te zijn. We focussen daarbij op de buitenruimte en benoemen belangrijke communicatiethema's als de invoering van de omgevingswet, burger- en overheidsparticipatie en webcare.

De gemeente Hillegom wil meer zichtbaar zijn op belangrijke thema's als sterke wijken, bereikbaarheid en duurzaamheid. In deze thema's wordt de integraliteit van de activiteiten van de gemeente Hillegom zichtbaar. Omgevingsgericht werken betekent voor Hillegom weten wat er in de buitenwereld speelt en daarop anticiperen. De bezoeken van het college aan de wijken, organisatieontwikkelingen als de newsroom en het verder brengen van burger- en overheidsparticipatie helpen de gemeente tussen inwoners, ondernemers, verenigingen en instellingen te staan.

Een extra focus ligt op de buitenruimte. We werken aan verbetering van de communicatie rondom weg- en groenwerkzaamheden. We laten zien wat we doen en doen wat we beloven. Tijdige, transparante communicatie in heldere taal.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A	DOEL B	DOEL C
Verder versterken verbinding met de samenleving door proactief en doordacht te communiceren.	Faciliteren en inrichten communicatie wijkgericht werken en overheidsparticipatie.	Communicatieve vaardigheden van de medewerkers verder versterken.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A	ACTIVITEITEN DOEL B	ACTIVITEITEN DOEL C
> Uitvoeren communicatie actieprogramma om daarmee samenhang en samenspraak te versterken. -> Door middel van webcare en de newsroom buiten naar binnen te halen. -> Verbeteren van de communicatie rondom weg- en groenwerkzaamheden	> Inzetten extra communicatiemiddelen om het wijkgericht werken te ondersteunen.	> Activiteiten gericht op stimuleren van maatschappelijke sensitiviteit en omgevingsbewustzijn van de organisatie.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners

Regionale samenwerking

Om opgaven en thema's als de decentralisaties in het sociaal domein, de financiële vooruitzichten en de strategische opgaven bij onder meer economie, ruimtelijke ordening en infrastructuur effectief en integraal aan te pakken, is samenwerking met onze regiogemeenten nodig. Zo kunnen we kwalitatief en kwantitatief goede antwoorden formuleren voor bovengenoemde vraagstukken. Inmiddels hebben we flinke stappen gezet en pakken we thema's en ontwikkelingen gezamenlijk zowel in HLT- als in regionaal verband op. Voorbeelden waarbij de meerwaarde van regionale samenwerking naar voren komen zijn de Economic Board, maatschappelijke opvang en de versnellingsagenda Duin- en Bollenstreek in het kader van het gebiedsgericht werken.

Hillegom heeft een unieke ligging tussen de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad. De komende periode brengen we de meerwaarde van regionale afstemming en samenwerking beter in beeld.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A

> Versterken van onze strategische positie.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

> Uitbouwen van een goede samenwerkingsstructuur in de Duin- en Bollenstreek.

> Uitbouwen van een (bestuurlijk) netwerk met:

- Haarlemmermeer
- Bloemendaal
- Haarlem
- De Metropoolregio

> Innemen van strategische (bestuurlijke) posities.

> De Werkorganisatie HLTsamen focust zich in 2020 op het verbeteren van de strategische positie. Ook worden de aanbevelingen van de tussenevaluatie van HLTsamen uitgevoerd.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland Werkorganisatie HLTsamen	De gemeenten Haarlemmermeer, Bloemendaal en Haarlem De Metropoolregio's Amsterdam en Den Haag De gemeenten Noordwijk en Katwijk

---

Verbonden partijen

De nota Verbonden partijen werken we verder uit met de raad. Zo verwachten we de bestuurlijke inbreng verder te verstevigen. Tegelijkertijd kunnen we zo zelf meer grip krijgen op de betrokken partijen. Dat leidt uiteindelijk tot betere kwaliteit.

In de raadsvergadering van 20 juni 2019 is als uitwerking o.a. aangegeven te werken met een dashboard voor Holland Rijnland. De themagroep Verbonden Partijen is verzocht een voorstel voor te bereiden voor de gemeenschappelijke regelingen HLTsamen, ISD Bollenstreek en Werkbedrijven Kust-, Duin- en Bollenstreek (Maregroep). Het presidium draagt zorg om een jaar na het beschikbaar komen van het dashboard een evaluatie van de governancemaatregelen uit te voeren en het resultaat aan de raad voor te leggen.

2020 wordt het vierde jaar van de werkorganisatie HLTsamen waarin het verbeteren van de strategische positie centraal staat. Ook worden de aanbevelingen van de tussenevaluatie van HLTsamen uitgevoerd.

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A Een goede regie voeren op de verbonden partijen waarbij de standpunten van Hillegom (tijdig) helder naar voren komen.	DOEL B Meer grip hebben op de verbonden partijen om uiteindelijk een betere kwaliteit met elkaar te bereiken.
--	---

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A > Deelnemen aan bestuurlijke samenwerkingsverbanden. > Deelname in belangenorganisaties zoals de VNG. > Onderhouden van en investeren in ons bestuurlijk netwerk waarbij van Holland Rijnland als 'basis' gebruik wordt gemaakt. Daarbij zijn we zowel gericht op de Duin en Bollenstreek als op de gemeenten Haarlemmermeer, Haarlem/Bloemendaal en de Metropool regio. > Lobby gericht inzetten om (regionale) doelen te realiseren.	ACTIVITEITEN DOEL B > Gezamenlijk met de raad en griffie uitwerken van de nota Verbonden partijen en het beleidskader Governanceregime Verbonden partijen 2018, waardoor de bestuurlijke inbreng verder verstevigt. > Zorgvuldig en kritisch voorbereiden van de zienswijzeprocedure op de ontwerpbegrotingen en voorleggen aan de raad.
---	---

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen *	Overige samenwerkingspartners
Cocensus Bank Nederlandse gemeenten (BNG) Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V. Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)	

* De overige verbonden partijen zijn opgenomen bij het van toepassing zijnde programma.

Verbonden partijen

In de vernieuwde BBV-voorschriften staat dat informatie over een verbonden partij moet worden opgenomen bij het desbetreffende programma. Voor algemene informatie over verbonden partijen en een samenvatting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	HLTsamen
Doelstelling/Publiek belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten' van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.
Ontwikkelingen	Uitvoering geven aan het bedrijfsplan vastgesteld in de raden van de aangesloten gemeenten. Focus ligt op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en de verbeterde Strategische positie.
Beleidsrisico's	Het niet halen van de gestelde financiële doelstellingen in het bedrijfsplan.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	Holland Rijnland
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dat betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft. Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling	
	Cocensus
Doelstelling/Publiek belang	Cocensus verricht voor 14 gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijtschelding en bezwaarschriften.
Ontwikkelingen	Er zijn geen beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van samenwerking belastingen.
Beleidsrisico's	Geen bijzondere risico's.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties	
	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Doelstelling/Publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Ontwikkelingen	BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De bank ondersteunt overheidsbeleid door op basis van haar excellente kredietwaardigheid financiering tegen gunstige voorwaarden te verstrekken ten behoeve van gemeenten, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, projectfinanciering en andere instellingen met een maatschappelijk belang. Met een balans van EUR 140 miljard is BNG Bank de vierde bank van Nederland.
Beleidsrisico's	n.v.t.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties	
	Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)
Doelstelling/Publiek belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.
Ontwikkelingen	Dunea voert vaak innovatieve projecten uit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en eisen, of om processen verder te optimaliseren zoals schone Maaswaterketen, uitbreiding waterzuivering, samenwerking waterketen en verbinding met Greenport.
Beleidsrisico's	Dunea ontvangt geen financiële bijdrage van de gemeente. De drinkwaterwet geeft ruimte voor het uitbetalen van een (beperkt) dividend aan de aandeelhouders. De aandeelhouders vinden echter dat het uitbetalen van dividend niet past bij een drinkwaterbedrijf en hebben daarom besloten om de blokkade op het uitkeren van dividend in stand te houden. Hierdoor kan de volledige winst worden gebruikt voor het aflossen van leningen. Dit leidt tot lagere rentekosten en dus tot lagere tarieven op termijn.
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties		Alliander N.V.
Doelstelling/Publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.	
Ontwikkelingen	De economische groei is een uitdaging en de overgang naar een duurzaam energiesysteem komt steeds meer op stoom. Alliander bevindt zich in een uitdagende periode om dit met alle stakeholders te realiseren. Samen slimme oplossingen bedenken zodat de energievoorziening betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar blijft voor iedereen.	
Beleidsrisico's	Alliander is een privaatrechtelijk verbonden partij. Alliander is een energienetwerkbedrijf. Zij zorgen voor het transport van betrouwbare, betaalbare en veilige energie, vandaag en in de toekomst. Via het netwerk transporteren zij elektriciteit en gas naar 37% van alle elektriciteits- en gasklanten in Nederland.	
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.	

Stichtingen en verenigingen		Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)
Doelstelling/Publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen 17 gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.	
Ontwikkelingen	Het maatschappelijk verantwoord inkopen is toegenomen in de werkzaamheden van Stichting RIJK.	
Beleidsrisico's	De kosten van de stichting RIJK bestaan vrijwel volledig uit personeelslasten, het beleidsrisico is derhalve beperkt.	
Overige informatie	Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.	

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Zie jaarrekening	Zie jaarrekening	Zie begroting	Zie begroting	*
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	GR	GR	GR	GR	*
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	HLTsamen	HLTsamen	HLTsamen	HLTsamen	*
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 413	€ 476	€ 460	€ 473	*
Overhead	% van de totale lasten	13%	15%	13,7%	13,46%	*

* Eigen gegevens

Kaderstellende stukken

- Kadernota 2020
- Nota Verbonden Partijen 2018 (raad 22 februari 2018)
- HLT Samen Sterker! (Bedrijfsplan voor de vorming en doorontwikkeling van de ambtelijke werkorganisatie HLT Samen. Een werkorganisatie van, voor en door de zelfstandige gemeentebesturen van Hillegom, Lisse en Teylingen, december 2015).
- Reglement van orde voor de raad
- Verordening op de raadscommissie
- De raadsbesluiten van Hillegom, Lisse en Teylingen over de ambtelijke samenwerking.
- 'Verbindingen leggen', Evaluatienota Communicatie gemeente Hillegom (2012)

- Overheidsbrede dienstverlening 2015-2020 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)
- www.omgevingswetportaal.nl
- www.klantinfocus.nl/diensten/govmetric
- www.operatiebrp.nl

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Dienstverlening							
Burgerzaken	684	609	657	595	629	633	665
Beheer overige gebouwen en gronden	242	228	450	236	221	221	221
Totaal Dienstverlening	926	836	1.107	831	850	853	886
Thema Regionale samenwerking							
Bestuur	2.604	1.583	1.619	1.700	1.703	1.704	1.703
Totaal Regionale samenwerking	2.604	1.583	1.619	1.700	1.703	1.704	1.703
Totaal lasten	3.530	2.419	2.726	2.530	2.553	2.558	2.589

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Dienstverlening							
Burgerzaken	416	340	352	352	352	352	352
Beheer overige gebouwen en gronden	253	68	68	97	97	97	97
Totaal Dienstverlening	669	408	420	449	449	449	449
Totaal baten	720	408	420	449	449	449	449
Saldo voor resultaatbestemming	-2.810	-2.011	-2.306	-2.081	-2.103	-2.108	-2.139

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	-3.010	512	512	-3	-3	-3	0
Onttrekkingen reserves	3.791	2.103	2.173	503	488	430	430
Totaal reserves	781	2.616	2.686	501	486	428	430
Saldo na resultaatbestemming	-2.029	605	380	-1.580	-1.618	-1.681	-1.709

Algemene dekkingsmiddelen

We voeren een, met de beschikbare middelen, een degelijk en transparant financieel beleid. Structurele uitgaven worden betaald uit structurele inkomsten.

Vanaf 2018 zijn we gestart met het geleidelijk overhevelen van de precariobelasting (indirect via de nutsbedrijven aan onze inwoners geheven) naar de Onroerend Zaak Belasting (OZB). Dat gebeurt binnen een periode van 5 jaar. Dat beleid zetten we voort. De totale (gemiddelde) woonlasten per huishouden stijgen in de komende vijf jaar hierdoor niet (van indirecte heffing door nutsbedrijven naar directe heffing door gemeente).

Op basis van de beschikbare middelen is het uitgangspunt dat de tarieven voor de OZB de komende periode slechts met het jaarlijkse inflatiepercentage stijgen. Voor wat betreft de tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffing en die voor leges: deze moeten in principe 100 % kostendekkend zijn. Wij heffen geen hondenbelasting, parkeerbelasting en toeristenbelasting.

Het huidige kwijtscheldingsbeleid zetten wij eveneens voort. Mocht er in de toekomst bezuinigd moeten worden, dan rust er op geen enkel programma een absoluut taboe. De (financieel) meest kwetsbare inwoners in onze gemeente worden in die opgave dan wel ontzien.

Bij de decentralisaties in het sociaal domein hanteren wij onverkort het principe rijksbudget = werkbudget. Dit principe is in de praktijk momenteel niet houdbaar. Om die reden zijn de meeruitgaven in relatie tot de inkomsten die wij hiervoor van het Rijk ontvangen, structureel in onze gemeentebegroting opgenomen. Dit laat onverlet dat wij blijven inzetten op de zogeheten sturingsagenda Jeugd en de transformatieagenda WMO om deze uitgaven terug te dringen.

Actiepunten

- Gelijkblijvende (woon)lasten voor onze inwoners
- Huidig financieel beleid voortzetten
- In programmabegroting meeruitgaven decentralisaties structureel opnemen

Raakvlakken

- Financiën heeft met alle programma's raakvlakken

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

DOEL A

Structurele uitgaven betalen uit structurele inkomsten.
Een transparant financieel beleid.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

ACTIVITEITEN DOEL A

Het opnemen van de meeruitgaven van de decentralisaties in de programmabegroting.
Een solide financiële huishouding voeren.

VERPLICHTE ONDERDELEN BESLUIT BEGROTING EN VERANTWOORDING

Alle lasten en baten die samenhangen met de programma's worden direct op het desbetreffende programma geboekt. De baten in algemene middelen bestaan uit doeluitkeringen, specifieke rijksvergoedingen, huuropbrengsten en dergelijke. Dit onderdeel van de begroting volgt uit artikel 8 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

In algemene dekkingsmiddelen staan de volgende onderwerpen:

- Lokale heffingen
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

- Dividenden
- Saldo financieringsfunctie
- Overige algemene dekkingsmiddelen

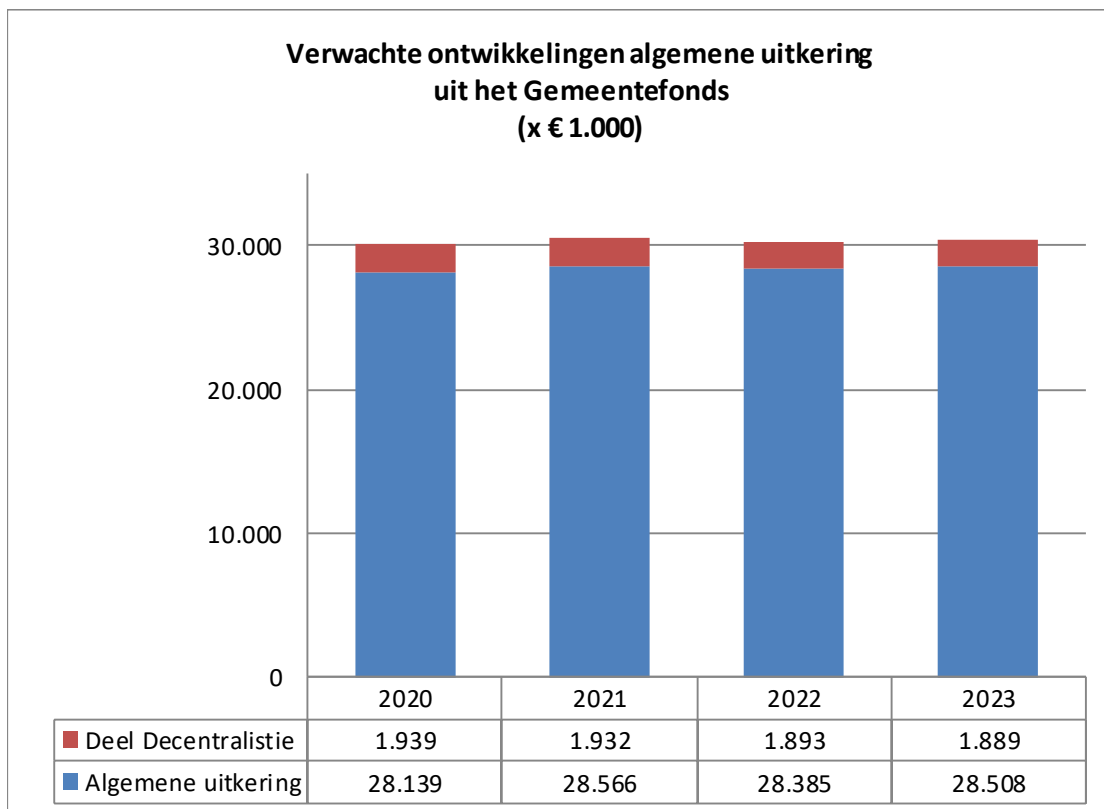
Verder heeft de gemeente diverse inkomsten waarvan de besteding niet gebonden is. Dit zijn de zogenaamde algemene dekkingsmiddelen. Deze baten zijn niet aan een concreet programma toe te rekenen. Artikel 8 van het BBV schrijft voor dat, naast de begroting van lasten en baten per programma, ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien moet worden opgenomen.

LOKALE HEFFINGEN

Dit zijn gemeentelijke belastingen die geen directe relatie hebben met een bepaalde gemeentelijke taak, de besteding is niet geoormerkt. De onroerendezaakbelasting en de precariobelasting vallen hieronder. De rioolrechten, afvalstoffenheffing, leges, en marktgelden vallen hier niet onder. Deze worden op de desbetreffende programma's verantwoord en zijn geoormerkt voor deze lasten. We verwijzen naar de paragraaf Lokale heffingen voor een uitgebreidere toelichting. In de paragraaf Weerstandsvermogen is een berekening opgenomen over de dekkingspercentages in relatie tot het weerstandsvermogen.

ALGEMENE UITKERING UIT HET GEMEENTEFONDS

In de begroting is rekening gehouden met zowel de effecten van de Meicirculaire 2019 en de Septembercirculaire 2019. Voor de berekening van de algemene uitkering 2020 is rekening gehouden met de verwachte stijging van het aantal inwoners en het aantal woningen in 2019. De maatstaven zijn in de overige jaren constant gehouden. De gelden uit het BTW Compensatiefonds (BCF) zijn uit de berekeningen gehaald door bijgestelde regelgeving en uitname van de deelnemende gemeenten. De algemene uitkering daalt hierdoor meerjarig met € 532.000. De decentralisaties zijn voor een deel opgenomen in de algemene uitkering, op termijn worden alle decentralisaties opgenomen in de berekeningen van de algemene uitkering. Het deel dat is achtergebleven als deelfonds zijn de decentralisatie Participatiewet en Voogdij 18+.

DIVIDENDEN

We ontvangen dividend van Alliander, Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG) en De Meerlanden NV naar rato van het bedrijfsresultaat. De ramingen zijn aangepast aan de bedrijfsresultaten van 2018 (ontvangen in dienstjaar 2019).

Bedragen x € 1.000				
Dividend	Realisatie 2017	Realisatie 2017	Begroting 2019	Begroting 2020
Alliander	326	338	335	553
Bank Nederlandse Gemeenten	81	126	125	142
Meerlanden	100	66	56	56
	478	530	516	751

SALDO FINANCIERINGSFUNCTIE

In de vernieuwde BBV zijn de regels over rentetoerekening gewijzigd. De notitie Rente van de Commissie BBV geeft in een stellige uitspraak aan, dat er niet meer rente mag worden toegerekend dan de werkelijke rentelasten. Er is geadviseerd geen rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen (voorheen bespaarde rente). We berekenen in Hillegom geen rente over investeringen. Het renteresultaat in Hillegom bedraagt € 0.

Onze gemeente heeft nog geen gelden geleend. Er zijn in 2020 dus geen werkelijke rentelasten. Overschotten op de financiering worden overeenkomstig het schatkistbankieren 'gestald' bij het Rijk. Door de lage rente zijn er geen rentebaten. De overhead wordt verantwoord in prestatieveld bedrijfsvoering en de directe bedrijfskosten worden rechtstreeks toegerekend aan de producten en activiteiten. De overhead wordt wel meegenomen in de berekening van de kostendekkende tarieven.

MUTATIES RESERVES

Per programma is vermeld wat de mutaties op de reserves zijn. Een aantal mutaties is niet toe te wijzen aan een programma en worden daarom hier verantwoord.

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Bank Nederlandse gemeenten (BNG) Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V. Cocensus	

Toelichting Doel A

WAT WILLEN WIJ BEREIKEN?

Een transparant financieel beleid.

WAT GAAN WIJ DAARVOOR DOEN?

Een solide financiële huishouding voeren.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Algemene middelen							
Overhead	6.508	6.973	7.631	7.086	6.984	6.855	6.784
Treasury	-14		11	11	11	11	11
Overige baten en lasten			58	25	34	37	38
Belastingen overig	552	691	691	824	952	447	448
Totaal Algemene middelen	7.046	7.664	8.391	7.946	7.981	7.350	7.280
Totaal lasten	7.046	7.664	8.391	7.946	7.981	7.350	7.280

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Thema Algemene middelen							
Overhead	14	13	13	13	13	13	13
Treasury	714	720	916	751	751	751	751
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	27.537	28.946	28.961	30.108	30.499	30.278	30.397
OZB niet-woningen	439	1.179	1.179	1.247	1.247	1.247	1.247
OZB woningen	3.176	2.637	2.637	2.845	2.972	3.472	3.472
Belastingen overig	1.921	1.941	1.941	1.941	1.941	78	78
Totaal Algemene middelen	33.801	35.436	35.647	36.905	37.423	35.839	35.959
Totaal baten	33.801	35.436	35.647	36.905	37.423	35.839	35.959
Saldo voor resultaatbestemming	26.755	27.772	27.256	28.959	29.442	28.489	28.679

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019 na wijziging	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	487	0	0	0	0
Totaal reserves	0	0	487	0	0	0	0
Saldo na resultaatbestemming	26.755	27.772	27.743	28.959	29.442	28.489	28.679

Overhead

In het gewijzigde BBV is onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten het uitgangspunt. Daarom is er door de wetgever voor gekozen om de kosten van overhead op één taakveld te laten registreren en op één centrale plaats in de begroting te vermelden. Door deze nieuwe systematiek gaan gemeenten op dezelfde wijze om met kostentoe rekening, waardoor de vergelijking van kosten van producten/diensten volgens de wetgever ook zuiverder is. Om dit effect te versterken, is voor het eerst ook een uniforme definitie van overhead gegeven. De centrale presentatie heeft als neveneffect dat het zicht op de integrale kostprijs in de programma's verloren gaat. Het opnemen van het totaalbedrag aan ondersteunende activiteiten zegt daarnaast weinig zonder de relatie met het primaire proces te leggen/kennen. In dat verband houden wij conform de financiële beheersverordening extra comptabel ook nog zicht op de integrale kostprijs zodat daarop sturing kan plaatsvinden.

In 2020 bedraagt de totale overhead afgerond € 7.073.000,- Dit is 13,43 % van de totale begroting ad € 52.646.813,-.

De overhead bestaat uit:

x € 1000,-	
Onderdeel	Bedrag
Bijdrage HLTsamen-overhead deel	6.156
Huisvesting	315
Overige overhead	602
Totaal	7.073

Vennootschapsbelasting

Er is onderzoek geweest naar de vennootschapsbelastingplicht (vpb). De gemeente Hillegom is niet vpb plichtig. Het bedrag is derhalve op € 0 geraamd.

Onvoorzien

Het BBV eist een bedrag voor onvoorzien. Er is € 250,- geraamd voor onvoorziene incidentele uitgaven.

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

ALGEMEEN

De paragraaf lokale heffingen bevat, overeenkomstig het BBV een overzicht van het beleid inzake de lokale heffingen, de relevante ontwikkelingen die van invloed zijn op de tarieven en een verantwoording over de mate van kostendekkendheid van tarieven inclusief de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd. Daarnaast wordt een overzicht op hoofdlijnen gepresenteerd van de diverse heffingen, de lokale lastendruk en een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid. In de Gemeentewet en een aantal bijzondere wetten is geregeld welke heffingen (belastingen en retributies) een gemeente mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt de hoogte van het tarief en welke van die heffingen ook daadwerkelijk worden geheven.

BELASTINGEN

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen: onroerendezaakbelastingen (OZB), precariobelasting en heffing BedrijfsInvesteringsZone (BIZ). De gemeente Hillegom maakt geen gebruik van de wettelijke mogelijkheden om hondenbelasting en toeristenbelasting te heffen.

RECHTEN

Rechten zijn betalingen voor een geleverde of een bewezen dienst. Hiervan zijn de tarieven in principe volledig kostendekkend. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren. In Hillegom worden afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en marktgeld als rechten geheven.

In de raadsvergadering van december 2019 worden de belastingverordeningen 2020 voor de bijstelling van de tarieven voorgelegd.

ONTWIKKELINGEN/ACTUALITEIT

Belastinghervormingen

Na het verzenden van de brief d.d. 24 juni 2016 aan de Tweede kamer over de overwegingen die een rol zouden kunnen spelen bij de hervorming van de gemeentebelastingen, zijn er geen verdere ontwikkelingen vernomen van de minister van BZK en de staatssecretaris van Financiën. De afschaffing van de precariobelasting voor kabels en leidingen wordt door onze gemeente financieel zelf opgelost.

Financiële uitgangspunten

- Overeenkomstig de Kadernota 2020 wordt voor belastingen en retributies rekening gehouden met een inflatiepercentage van 2,5 %. Voor de heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als deze binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt de 100 % kostendekkendheid is.
- Bij de berekening van de overhead wordt de maximale toegestane opslag berekend. De overhead bestaat uit de kosten voor pofach (personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting). De direct toe te rekenen kosten worden verantwoord op de taakvelden.

Kostendekkendheid

Voor het bepalen van de kostendekkendheid mogen extra comptabel de volgende zaken worden meegerekend:

- a. De directe lasten van personeel HLTsamen zijn verantwoord op het taakveld. De overhead, de kosten voor Leidinggevend Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting (piofach), zijn gerelateerd aan de totale lasten van de bedrijfsvoering.
- b. De lasten in het prestatieveld zijn exclusief BTW. Omdat het BTW-compensatiefonds (bcf) wordt gevoed uit het Gemeentefonds, is toerekening van de BTW geoorloofd.
- c. Bij de berekening van de baten wordt een derde van de kosten van het prestatieveld Straatreiniging toegerekend aan de heffing afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De kosten van straatreiniging worden mede gemaakt om het zwerfvuil te verminderen en om verstoppingen in het rioolstelsel te voorkomen.
- d. Het is geoorloofd om het bedrag aan gegeven kwijtscheldingen te compenseren in het tarief.
- e. De kosten, gemaakt voor inning en invordering door de gemeenschappelijke regeling Cocensus mogen worden toegerekend aan de rechten.

Overzicht lokale heffingen

In het volgende overzicht worden de opbrengsten van de lokale heffingen weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Onroerende zaak belasting	3.419	3.615	3.816	4.092
Precariobelasting	1.871	1.886	1.867	1.909
Overige baten (dwangbevelen)	28	40	32	32
Totaal niet bestedingsgebonden	5.318	5.540	5.757	6.033
Reinigingsheffingen	2.361	2.504	2.592	2.690
Rioolheffing	2.181	2.250	2.307	2.362
Secretarieleges	448	433	358	405
Leges bouwvergunningen	282	331	320	320
Begrafenisrechten	46	72	51	84
Rechten en Marktgeden	11	13	19	13
BlZ-rechten	75	66	78	78
Totaal gebonden aan bestedingen	5.404	5.668	5.724	5.951
Totaal	10.722	11.209	11.482	11.985

ONROEREND ZAAKBELASTINGEN

De vastgestelde WOZ-waarde vormt de grondslag voor de onroerendezaakbelastingen (OZB), de Waterschapsomslagen gebouwd en het huurwaardeforfait voor de inkomstenbelasting. De WOZ-administratie is een basisregistratie. De waarden worden op grond van de Wet WOZ jaarlijks herzien en zijn op basis van de meicirculaire 2019 aangepast met de genoemde percentages bij het onderdeel OZB.

De marktontwikkeling bij woningen wordt, op basis van de Waarderingskamer, geschat op een stijging van 9 %. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op een waardestijging van 2 %.

De opbrengsten van de OZB voor zowel woningen als niet-woningen (eigenaren en gebruikers) zijn verhoogd met het inflatiepercentage van 2,5 %. Daarnaast worden de opbrengsten van 2018 tot en met 2021 jaarlijks verhoogd met € 126.000 ter compensatie van de wegvallende precariobelasting voor kabels en leidingen. De geraamde leegstand bij niet-woningen is over beide heffingen verdeeld, zodat de prikkel tot verhuren mede bij de eigenaren is ondergebracht. De tarieven van de OZB zijn gebaseerd op de WOZ-waarde en worden per jaar vastgesteld. Het tarief van 2020 wordt gebaseerd op de waarde per 1 januari 2019. De marktontwikkeling wordt gevolgd door Cocensus.

De ontwikkeling van de onroerendezaakbelasting tarieven van de afgelopen jaren waren:

		% van de WOZ-waarde		
% van de WOZ-waarde		2017	2018	2019
Woningen	Eigenaar	0,1033%	0,1047%	0,1022%
Niet-woningen	Eigenaar	0,1908%	0,2031%	0,2172%
Niet-woningen	Gebruiker	0,1462%	0,1444%	0,1311%

Bij de vaststelling van de OZB-verordening, medio december, wordt de laatste prognose van de waarde per 1 januari 2019 bepaald om zodoende een juist percentage van de heffingsmaatstaf te kunnen vaststellen en de geraamde opbrengsten, inclusief de uitgangspunten te garanderen.

PRECARIOBELASTING

Precariobelasting wordt geheven voor het innemen of gebruiken van de openbare grond. De precariobelasting voor nutsnetwerken wordt afgeschaft, gemeenten hebben de mogelijkheid om deze vorm van precariobelasting tot en met het jaar 2021 te heffen. Onder de geldende overgangsregeling kan een gemeente maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. Voor de gemeente Hillegom is dat een bedrag van € 4,56 per strekkende meter.

OVERIGE BATEN

Bij de inning van de belastingen en rechten kunnen wettelijke aanmanings- en dwangbevelkosten in rekening worden gebracht.

REINIGINGSHEFFINGEN

Reinigingsheffingen bestaan uit de afvalstoffenheffing voor huisgezinnen en overige reinigingsrechten. De overige reinigingsrechten heffingen worden betaald voor het inzamelen en verwerken van afvalstoffen onder meer op de gemeentewerkplaats. De afvalstoffenheffing is voor de huisgezinnen.

De kosten van verwerking van de afvalstromen zijn gestegen door inflatie. Daarnaast is, ingaande 1 januari 2019, de verbrandingsbelasting geheven op restafval verhoogd van € 13,21 naar € 32,12. De kosten stijgen voor 2020 met bijna € 100.000. Met alle wijzigingen en de genoemde uitgangspunten zijn de reinigingsheffingen 100 % dekkend en zijn de tarieven berekend op:

	2018		2019		2020	
	Normaal	Klein	Normaal	Klein	Normaal	Klein
Tarief	€ 272,50	€ 246,30	€ 278,50	€ 252,30	€ 286,50	€ 260,30

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendekking. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de afvalkosten.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking afval		
Taakveld	Omschrijving	
Afval	Kosten van taakveld	1.851
	Baten van taakveld	0
	Netto kosten	1.851
	<i>Toe te rekenen kosten</i>	
a.	Overhead	123
b.	BTW	420
c.	Afvoeren veegafval	91
d.	Kwijtschelding	100
e.	Perceptiekosten	105
	Totale kosten	2.690
	Opbrengsten heffingen	2.690
Kostendekkingspercentage		100%

RIOOLHEFFING

De rioolheffing wordt geheven ter bestrijding van de kosten van de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater). De opbrengst van de rioolheffing is gebaseerd op 100 % dekking van de kosten.

De grondslag bij woningen is gesplitst in één- en meerpersoonshuishoudens en bij niet-woningen het waterverbruik te hanteren als grondslag, verdeeld in acht schalen. Met alle wijzigingen en de genoemde uitgangspunten is de rioolheffing 100 % dekkend en zijn de tarieven berekend op:

Woningen	2018	2019	2020
2 of meer persoonshuishoudens	€ 227,00	€ 230,25	€ 233,25
1 persoonshuishoudens	€ 198,00	€ 201,25	€ 204,25
Niet-woningen	2018	2019	2019
<100	€ 198,00	€ 201,25	€ 204,25
100-250	€ 243,00	€ 246,25	€ 249,25
250-500	€ 315,00	€ 318,25	€ 321,25
500-1000	€ 450,00	€ 453,25	€ 456,25
1000-2000	€ 720,00	€ 723,25	€ 726,25
2000-4000	€ 1.260,00	€ 1.263,25	€ 1.266,25
4000-6000	€ 1.980,00	€ 1.983,25	€ 1.986,25
>6000	€ 3.780,00	€ 3.783,25	€ 3.786,25
Garages/trafo's	€ 50,00	€ 50,00	€ 50,00

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendekking. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de rioolkosten.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking Riolering		
Taakveld	Omschrijving	
Riolering	Kosten van het taakveld	1.647
	Baten van het taakveld	0
	Netto kosten	1.647
	<i>Toe te rekenen kosten</i>	
a.	Overhead	104
b.	BTW	346
c.	Afvoeren veegafval	91
d.	Kwijtschelding	78
e.	Perceptiekosten	97
	Totale kosten	2.362
	Opbrengsten heffingen	2.362
Kostendekkingspercentage		100%

LEGES

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de leges waar nodig verhoogd met 2,5 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de leges.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking leges		
Taakveld	Omschrijving	
Leges	Kosten van taakvelden	778
	Baten van taakvelden	0
	Netto kosten	778
	Toe te rekenen kosten	
a.	Overhead	761
b.	BTW	144
	Totale kosten	1.683
	Opbrengsten leges	405
Kostendekkingspercentage		24%

Toelichting

Onder de leges vallen de kosten van burgerlijke stand, reisdocumenten, rijbewijzen en vergunningverlening APV.

LEGES BOUW

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de leges waar nodig verhoogd met 2,5 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de bouwleges.

(Bedragen x € 1.000)

Berekening kostendekking Wonen en bouwen		
Taakveld	Omschrijving	
Bouw en wonen	Kosten van taakvelden	317
	Baten van taakvelden	0
	Netto kosten	317
	Toe te rekenen kosten	
a.	Overhead	410
b.	BTW	67
	Totale kosten	801
	Opbrengsten heffingen	320
Kostendekkingspercentage		40%

Toelichting

De omgevingsvergunningen zijn ondergebracht bij de taakvelden Dienstverlening (5.3). Handhaving is geen onderdeel van de kostendekking, dit is wettelijk vastgelegd. De opbrengsten zijn de leges voor omgevingsvergunningen en welzijnstoetsing.

GRAFRECHTEN

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn rechten verhoogd met 2,5 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de grafrechten.

(Bedragen x € 1.000)		
Berekening kostendekking grafrechten		
Taakveld	Omschrijving	
Begraafpl.	Kosten van taakveld	75
	Baten van taakveld	3
	Netto kosten	72
	<i>Toe te rekenen kosten</i>	
a.	Overhead	17
e.	Perceptiekosten	1
	Totale kosten	90
	Opbrengsten heffingen	84
Kostendekkingspercentage		93%

Toelichting

De kosten en baten zijn verantwoord in het taakveld begraafplaatsen en crematoria.

MARKTGELDEN

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten zijn de leges verhoogd met 2,5 %. Hieronder geven we inzicht in de kostendekking van de marktgelden.

(Bedragen x € 1.000)		
Berekening kostendekking		
Taakveld	Omschrijving	
Markt	Kosten van taakveld	22
	Baten van taakveld	0
	Netto kosten	22
	<i>Toe te rekenen kosten</i>	
a.	Overhead	21
	Totale kosten	43
	Opbrengsten heffingen	13
Kostendekkingspercentage		30%

Toelichting

Taakveld Economie en bedrijvigheid, onderdeel straatmarkten.

Verordening BI-zone 'BIZ Koopcentrum Hillegom'

Op grond van de Experimentenwet Bedrijven Investeringszone (BI-zones) is de Verordening BI-zone 'BIZ Koopcentrum Hillegom' in werking getreden. Van het te ontvangen bedrag worden de perceptiekosten betaald en het resterende bedrag wordt doorbetaald aan de vereniging. Met de Vereniging Ondernemersfonds Koopcentrum zijn afspraken gemaakt over de besteding van dit bedrag en zijn wij in overleg om een en ander door te zetten. De tarieven en de verordening zijn voor vijf jaar vastgesteld tot en met 2020 om de beoogde opbrengsten te garanderen en de perceptiekosten te voldoen.

KWIJTSCHELDINGEN

Aan degenen die niet in staat zijn om de een belastingaanslag te betalen, kan (op grond van de Invorderingswet 1990) gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De ministeriële Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 geeft regels over de uitvoering. Deze regeling geldt ook voor de gemeentelijke heffingen (art. 255 Gemeentewet). De gemeenteraad heeft een beperkt aantal keuzen waaronder de criteria voor de kosten

van bestaan. De kwijtscheldingsnorm is bepaald op 100 % van de geldende bijstandsnorm en wordt jaarlijks met de belastingverordeningen bevestigd. Kwijtschelding kan worden verleend voor de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Waar mogelijk wordt een automatische toets voor kwijtschelding uitgevoerd. Van mensen die in een jaar kwijtschelding hebben gekregen wordt het volgend jaar getoetst of de inkomens- en vermogenssituatie is gewijzigd. Bij gelijkblijvende omstandigheden wordt dan automatisch kwijtschelding verleend.

Toegekende en ingeschatte kwijtscheldingen lokale heffingen	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Kwijtscheldingen rioolheffing	€ 74.871	€ 78.000	€ 78.000
Kwijtscheldingen afvalstoffenheffing	€ 92.032	€ 100.000	€ 100.000
Kwijtscheldingen OZB	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal kwijtscheldingen	€ 166.903	€ 178.000	€ 178.000

WOONLASTEN

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Door het afschaffen van de precariobelasting voor kabels en leidingen in gemeentegrond per 1 januari 2022 zijn de totale kosten voor een huishouden van belang. De kosten van de aanslag precariobelastingen van de nutsbedrijven worden immers doorberekend aan de huishoudens in de gemeenten. Aangezien de kosten voor de nutsbedrijven verminderen zullen ook de lasten voor de huishoudens verminderen.

WOONLASTEN REGIO 2018

In het volgende overzicht staan de woonlasten (zonder doorberekening precariobelasting) van Hillegom en een aantal regio- en buitengemeenten van het afgelopen begrotingsjaar. De OZB is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een woning per gemeente en een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	OZB woningen	OZB niet woningen	Reinigingsheffing	Rioolheffing	Woonlasten huurder (afval en riool)	Woonlasten eigenaar OZB riool en afval
Teylingen	0,0784%	0,2977%	€ 301	€ 136	€ 437	€ 664
Katwijk	0,0931%	0,4259%	€ 294	€ 144	€ 438	€ 709
Lisse	0,0942%	0,4000%	€ 278	€ 255	€ 533	€ 771
Hillegom	0,1022%	0,3483%	€ 279	€ 230	€ 509	€ 774
Leiden	0,1376%	0,9832%	€ 313	€ 141	€ 454	€ 820
Noordwijk	0,1030%	0,2835%	€ 300	€ 182	€ 482	€ 833
Haarlemmermeer	0,0952%	0,5493%	€ 320	€ 231	€ 551	€ 836
Heemstede	0,0811%	0,3853%	€ 269	€ 208	€ 454	€ 877
Bloemendaal	0,1185%	0,5619%	€ 369	€ 249	€ 618	€ 1.446
Verwachte woonlasten 2020 Hillegom			€ 286	€ 233	€ 520	€ 815

Bron: Coelo

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van de lokale lastendruk in de jaren 2018 tot en met 2023 opgenomen (inclusief het geraamde landelijke gemiddelde stijging van de WOZ-waarde). In de berekening van de OZB is in 2020 gerekend met het geprognosticeerde tarief, het tarief kan door de jaarlijkse herwaardering nog wijzigen. De gevolgen van een gewijzigd afvalbeleid zijn meegenomen in de berekeningen van de afvalstoffenheffing.

Lokale lastendruk	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Huurder woning						
Rioolheffing	€ 227	€ 230	€ 233	€ 235	€ 233	€ 233
Afvalstoffenheffing	€ 273	€ 278	€ 286	€ 310	€ 310	€ 310
Gas- en elektrabedrijf	€ 55	€ 55	€ 55	€ 55	€ 55	€ 0
Waterleidingbedrijf	€ 41	€ 31	€ 21	€ 10	€ 0	€ 0
Totale lokale lastendruk	€ 596	€ 595	€ 595	€ 609	€ 544	€ 544
Stijging WOZ-waarde		7%	9%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 250.000	€ 267.500	€ 291.575	€ 291.575	€ 291.575	€ 291.575
Rioolheffing	€ 227	€ 230	€ 233	€ 235	€ 235	€ 235
Afvalstoffenheffing	€ 273	€ 278	€ 286	€ 310	€ 310	€ 310
OZB	€ 260	€ 273	€ 295	€ 305	€ 370	€ 370
Gas- en elektrabedrijf	€ 55	€ 55	€ 55	€ 55	€ 0	€ 0
Waterleidingbedrijf	€ 41	€ 31	€ 21	€ 10	€ 0	€ 0
Totale lokale lastendruk	€ 856	€ 868	€ 891	€ 915	€ 915	€ 915
Stijging WOZ-waarde		7%	9%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 500.000	€ 535.000	€ 583.150	€ 583.150	€ 583.150	€ 583.150
Rioolheffing	€ 227	€ 230	€ 233	€ 234	€ 234	€ 234
Afvalstoffenheffing	€ 273	€ 278	€ 286	€ 310	€ 310	€ 310
OZB	€ 521	€ 547	€ 591	€ 601	€ 666	€ 666
Gas- en elektrabedrijf	€ 55	€ 55	€ 55	€ 55	€ 0	€ 0
Waterleidingbedrijf	€ 41	€ 31	€ 21	€ 10	€ 0	€ 0
Totale lokale lastendruk	€ 1.116	€ 1.142	€ 1.186	€ 1.210	€ 1.210	€ 1.210
Stijging WOZ-waarde		1%	2%	0%	0%	0%
Eigenaar Niet-woning	€ 1.000.000	€ 1.010.000	€ 1.030.200	€ 1.030.200	€ 1.030.200	€ 1.030.200
Rioolheffing	€ 227	€ 230	€ 233	€ 234	€ 234	€ 234
Afvalstoffenheffing	€ 273	€ 278	€ 286	€ 310	€ 310	€ 310
OZB	€ 3.353	€ 3.518	€ 3.831	€ 3.841	€ 3.906	€ 3.906
Gas- en elektrabedrijf	€ 55	€ 55	€ 55	€ 55	€ 0	€ 0
Waterleidingbedrijf	€ 41	€ 31	€ 21	€ 10	€ 0	€ 0
Totale lokale lastendruk	€ 3.949	€ 4.113	€ 4.426	€ 4.450	€ 4.451	€ 4.451

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen. De grondslag van deze paragraaf is vastgelegd in artikel 11 van het BBV.

Inleiding en Achtergrond

Hillegom omschrijft een risico als een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Een risico onderscheidt zich van een probleem omdat een probleem een zekerheid is. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Door te sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is Hillegom beter in staat om haar doelen te verwezenlijken met de beschikbare middelen. Bij het aangaan van risico's worden onderstaande vier vragen in acht genomen:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat is daarbij onzeker (voor wie)?
- Wat ga wij doen (voor wie)?
- Hoeveel risico is aanvaardbaar*?

*Ten aanzien van de hoeveelheid aanvaardbaar risico is het voorlopige uitgangspunt gekozen dat de (netto) kans maal (netto) impact van de risico's per programma totaal niet groter mogen zijn dan 5% van het programmabudget (gecorrigeerd voor uitgaven aan verbonden partijen) tenzij hier een door het college goedgekeurde onderbouwing aan ten grondslag ligt. De uitgangspunt zal formeel worden vastgesteld wanneer er voldoende ervaring is opgedaan met de herziene methodiek van risicoberekening. In het huidige begrotingsjaar is nog geen goedkeuring vereist.

Het beperken van risico is geen doel op zich. Zonder risico's te nemen kan Hillegom geen invulling geven aan haar maatschappelijke missie. Volledige controle vereist immers oneindig budget. De kern van bovengenoemde vragen is om een gedegen afweging te maken tussen effectiviteit en efficiency.

Het sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is een ontwikkeling binnen Hillegom die zich de komende jaren verder zal uitbreiden. In het huidige begrotingsjaar ligt de nadruk op het inventariseren en beheren van de strategische risico's per programma. Hierbij wordt gekeken naar de netto risico's. Dit zijn de risico's na het inrichten van de beheersmaatregelen. De operationele risico's binnen het ambtelijk apparaat (HLTsamen) komen terug in de risico's ten aanzien van verbonden partijen. In de komende jaren zal een grotere nadruk worden gelegd op risicobewustzijn op zowel strategisch als operationeel niveau. De huidige opzet ten aanzien van risicomangement is weergegeven in onderstaand figuur.

Omvang Risico en Weerstandscapaciteit

De omvang van het risico is berekend door per programma inzichtelijk te maken wat de belangrijkste strategische risico's (zie inleiding en achtergrond) zijn, hoe groot de kans wordt ingeschat dat het risico zich door de jaren heen zal voordoen en hoe groot de impact (in euro) naar inschatting zal zijn wanneer dit plaatsvindt. De kans maal de impact is het risicobedrag dat wordt toegevoegd aan het benodigde weerstandsvermogen.

Bij het inschatten van kans en impact wordt rekening gehouden met de beheersmaatregelen die zijn getroffen (of worden getroffen) om het risico en/of de impact te verkleinen, bijvoorbeeld een verzekering om de schade na een brand te beperken. Op deze manier wordt het netto risicobedrag berekend.

De risico's zijn geïnventariseerd door de managers die sturen op beheersing van het risico en de daarmee verbonden doelstellingen. Bij het inschatten van kans en impact hebben zij kunnen kiezen tussen het gebruik een standaard tabel voor kans en impact of het maken van eigen beoordeling.

Op basis van bovengenoemde risico-inventarisatie is gebleken dat de omvang van het netto risico van Hillegom € 1.460.000 bedraagt. Dit bedrag zal als ondergrens worden gehanteerd voor de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit kan worden ingezet om niet geraamde (onvoorziene) lasten van substantiële aard mee te dekken. De structurele weerstandscapaciteit geeft de omvang van de maximale ruimte om de belastingen te verhogen om structurele lasten mee te dragen.

Omvang risico Hillegom

Per 01-01-2020	
Strategisch netto risico (nieuw + oud beleid) <i>-Zie uitsplitsing hieronder</i>	1.460.000 Euro
% risico i.r.t. programmabudgetten	<5%
Netto risico Financiering	23.000 euro
Netto risico Overkoepelend risico	32.000 euro
Netto risico Verbonden Partijen	845.000 euro
Netto risico Leefomgeving	182.000 euro
Netto risico Vitaliteit	378.000 euro
Netto risico Bedrijvigheid	-

Omvang incidentele weerstandscapaciteit Hillegom

Per 1/1/2020	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	38.208.000	36.419.000	35.277.000	35.260.000
Stille reserve	0	0	0	0
Vastgestelde buffer	-6.000.000	-6.000.000	-6.000.000	-6.000.000
<i>Totaal</i>	32.208.000	30.419.000	29.277.000	29.260.000

Omvang structurele weerstandscapaciteit Hillegom

Per 1/1/2020	2020	2021	2022	2023
Onbenutte capaciteit:				
OZB	2.642.612	2.516.612	2.016.612	2.016.612
Hondenbelasting	70.000	70.000	70.000	70.000
Toeristenbelasting	15.000	15.000	15.000	15.000
Onvoorzien	250	250	250	250
Afboeken/Bijboeken	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	2.727.862	2.601.862	2.101.862	2.101.862

Conclusies en Kengetallen

De risico's waarvan de impact incidenteel is kunnen worden opgevangen binnen de incidentele weerstandscapaciteit. Hetzelfde geldt voor de risico's waarvan de impact structureel is.

Kengetallen Hillegom

Per 1/1/2020	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	51,5%	51,8%	51,7%	56,5%
- <i>Gecorrigeerd voor verstrekte leningen</i>	39,5%	40,1%	39,5%	43,7%
Solvabiliteit	59,6%	58,5%	58,1%	56,8%
Grondexploitatie	4,1%	-1,6%	-8,0%	-4,6%
Struc. exploitatieruimte	2,%	2,5%	-1,7%	-2,5%
Woonlasten - <i>t.o.v. landelijk gemiddelde 2019</i>	114%	119%	128%	128%
Ratio weerstandsvermogen	EV/RV 23,9	Wij maken gebruik van de waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement. De minimale ratio is $1,4 < x < 2$. Hoe hoger de ratio, hoe beter de gemeente in staat is om risico's op te kunnen vangen.		

Toelichting Omvang Risico

Programma	Risico	Categorie	Passief	Actief	Netto Risicobedrag Hillegom
Financiering	Risico dat geborgde tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden. Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	Financieel	Accepteren		€ 1.000
Financiering	Risico dat directe tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden. Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	Financieel	Accepteren		€ 22.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	Implementatie van de omgevingswet en de wet kwaliteitsboring loopt vertraging op door mismatch in kennis, vaardigheden en cultuur. Dit resulteert in extra kosten voor inhuur en begeleiding.	Operationeel		Inbouw flexibele schil voor vergunningsverleners en routekaart voor de ontwikkeling van de gewenste competenties	€ 19.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	De inventarisatie van kapitaalgoederen is onvolledig. De oorzaak hiervan is uitbesteding en onvoldoende vastlegging van kennis. Het gevolg hiervan is dat kapitaalgoederen onvoorzien onderhoud nodig hebben.	Operationeel		Aanbesteding van kennispakketten en vastlegging van kennis moet het gat in de inventarisatie van kapitaalgoederen laten afnemen/wegnemen.	€ 6.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	Een bestuurlijke maatregel is gebaseerd op een foute beoordeling. Dit kan leiden tot claims	Bestuurlijk-politiek	Accepteren		€ 3.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	Schade door vandalisme is groter dan voorzien en is niet verzekerd. Dit kan leiden tot budgetoverschreiding.	Externe factoren	Accepteren		€ 1.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	Ziekten en plagen in de buitenruimte nemen toe door o.a. klimaatverandering. Hierdoor moeten vaker onvoorziene kosten worden gemaakt om de negatieve gevolgen hiervan te bestrijden.	Externe factoren	Accepteren		€ 28.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	Versneld vervangen of groot onderhoud uitvoeren door wijzigingen in o.a. het klimaat	Externe factoren		Met regelmaat inspecties uitvoeren en daarnaast bijvoorbeeld zaken als de klimaatstresstest.	€ 78.000
Leefomgeving/Prettig wonen voor iedereen	Diverse	Operationeel	Accepteren		€ 47.000
Overkoepelend Risico	De publieke opinie ten aanzien van HLTsamen of de gemeenten wordt negatief beïnvloed. De oorzaken hiervoor zijn divers en onvoorspelbaar. Dit resulteert in imagoschade en additionele kosten voor communicatiemiddelen en woordvoering.	Afbreuk	Accepteren		€ 4.000
Overkoepelend Risico	Participatietrajecten wekken vertrouwen dat onvoldoende kan worden waargemaakt. Dit resulteert in imagoschade en additionele communicatieinspanningen.	Afbreuk		Opstellen visie op samenspel gemeente-samenleving en opstellen handelingsperspectief incl. toolbox voor zowel burgerparticipatie als overheidsparticipatie voor	€ 5.000

Overkoepelend Risico	Tussenevaluatie van HLTsamen geeft aanleiding tot nader onderzoek. Dit resulteert in additionele onderzoekskosten.	Bestuurlijk-politiek	Accepteren		€	13.000
Overkoepelend Risico	De verantwoording van subsidiegelden door de provincie wordt niet als afdoende beschouwd door de subsidieverstrekker waardoor de subsidies worden gekort of niet uitbetaald.	Operationeel	Accepteren		€	3.000
Overkoepelend Risico	De borging van projecten (projectmatig werken) vindt onvoldoende plaats. De oorzaak hiervan is tijd (afhankelijkheid van andere projecten) kennis en cultuur. Dit resulteert in kwaliteitsproblemen en herstelwerkzaamheden.	Operationeel		Standaarden voor projecten en borging (professionele werkmethoden)	€	7.000
Verbonden Partijen	Risico's in de bedrijfsvoering van een verbonden partij manifesteren zich waardoor de verbonden partij onvoldoende in staat is haar opdracht uit te voeren en/of schade (euro) wordt doorbrekend aan de gemeente.	Overige	Accepteren		€	845.000
Vitaliteit/Energiek en Sociaal Teylingen	Leerlingenvervoer wordt niet conform contract geleverd. Dit resulteert in juridische stappen met als doel de dienstverlening weer op peil te brengen.	Externe factoren	Accepteren		€	18.000
Vitaliteit/Energiek en Sociaal Teylingen	Stijging van de vraag naar zorg en ondersteuning binnen open-einde-regelingen. Dit resulteert in een toename van niet begrote kosten	Externe factoren		Snelle toeleiding naar de passende zorg versterken door de inzet van integrale toegang, POH Jeugd en Jeugdhulp in onderwijs als algemene voorziening.	€	360.000

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf wordt het beleidskader betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen weergegeven. Het gewenste onderhoudsniveau, de financiële consequenties van het beleidskader evenals de vertaling ervan in de begroting zijn van belang. De gemeente Hillegom kent de volgende kapitaalgoederen: wegen, openbare verlichting, straatmeubilair/bebording/wegbewijzing, water, bruggen, duikers en overige kunstwerken, groen, riolering en gebouwen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de jaarlijkse lasten die rechtstreeks op de exploitatie drukken.

Voor het in stand houden van kapitaalgoederen wordt in de gemeente Hillegom gebruik gemaakt van beheerplannen. In dergelijke plannen wordt het gewenste kwaliteitsniveau van de voorzieningen vastgelegd. Op basis daarvan wordt een meerjarig onderhoudsplan opgesteld met de daarbij behorende financiële consequenties. De beheerplannen zijn financieel vertaald in de begroting.

Welke ontwikkelingen spelen er?

- Vanwege de Europese kaderrichtlijn Water moeten er in de toekomst meer natuurlijke oevers komen. Het beheer moeten we hierop afstemmen.
- Integraal en duurzaam inrichten en beheren van de openbare ruimte wordt verder ontwikkeld. Duurzame oplossingen zijn steeds vaker mogelijk.

Wat willen we bereiken?

We willen onze kapitaalgoederen goed en duurzaam beheren. Goed onderhouden kapitaalgoederen dragen bij aan een positieve beleving door onze bewoners en aan draagvlak voor het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. Het niveau van onderhoud is vastgelegd in beleid. Om grote wisselingen in de exploitatie te voorkomen, werken we onder andere met onderhoudsvoorzieningen. Daaraan voegen we jaarlijks een vast bedrag toe. De uitname kan per jaar verschillen. Met duurzaam beheer en onderhoud streven we naar een minimaal negatief effect op het milieu.

Straatmeubilair, bebording en wegbewijzing	
Naam beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee. Er is gestart met het opstellen van een beleid en beheerplan voor straatmeubilair, wegbewijzing en reclame in de buitenruimte. Dit beleid wordt in 2019/2020 aan het college aangeboden.

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen				
Bedragen t.l.v. exploitatie	51	36	36	36

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)**Uitvoeren van het beheerplan****Gemeentelijke gebouwen en objecten**

Naam beleidsplan	Meerjaren Onderhouds Plan 2017-2036
Vastgesteld	2017
Looptijd	-
Actualisatie	-
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Meerjaren Onderhouds Plan 2017-2036
Looptijd	2017-2036
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening groot onderhoud gebouwen Voorziening Groot onderhoud brede school Elsbroek

Voorziening groot onderhoud gebouwen

(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	834	825	750	668
Storting	265	265	265	265
Uitname	274	340	347	347
Stand per 31 december	825	750	668	587

Voorziening groot onderhoud brede school Elsbroek

(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	94	94	94	94
Storting	5	5	5	5
Uitname	5	5	5	5
Stand per 31 december	94	94	94	94

Uitvoering in 2020

Kleinschalig en groot planmatig onderhoud aan diverse gebouwen

Sportcomplex de Vosse

Naam beleidsplan	Meerjaren onderhoudsplan sportcomplex de Vosse
Vastgesteld	2017
Looptijd	-
Actualisatie	-
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Meerjaren onderhoudsplan sportcomplex de Vosse
Looptijd	2017-2036
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening sportcomplex de Vosse

Voorziening zwembad				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	620	654	576	572
Storting	132	132	132	132
Uitname	98	210	136	136
Stand per 31 december	654	576	572	568

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Vervangen sportvloer

Riolering	
Naam beleidsplan	Verbreed gemeentelijk rioleringsplan Hillegom
Vastgesteld	2016
Looptijd	2016 - 2020
Actualisatie	2020
Vastgesteld kwaliteitsniveau	n.v.t.
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Operationeel plan
Looptijd	2019 - 2023
Actualisatie	2020
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening vervanging riolering

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen	439	372	338	332
Bedragen t.l.v. exploitatie	1.647	1.654	1.700	1.717
Bedragen t.l.v. voorziening	281	274	274	274

Voorziening vervanging riolering				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	960	960	960	960
Storting	281	274	308	314
Uitname	281	274	308	314
Stand per 31 december	960	960	960	960

Onderwerp	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Prognose 2019
Vrijverval riolering (meters)	87.000	87.300	92.898	92.898
Persriolering (meters)	23.600	24.360	24.360	24.360
Huisaansluitingen (aantal)	9.267	9.837	9.950	9.950
Bedrijfsaansluitingen (aantal)	710	642	650	650
Woonbootaansluitingen (aantal)	20	20	20	20
Bergbezinkbassins (aantal)	5	5	5	5
Hoofdgemalen (aantal)	11	12	12	12
Minidrukrioleringsgemalen (aantal)	202	222	226	226
Overstorten (aantal)	17	17	21	21

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Rioolrenovaties Emmastraat, Troelstralaan, Weeresteinstraat, Brouwerdwarstraat en Albert Verweylaan

Rioolreparaties Edisonstraat, Einsteinstraat, Hofzicht, Juliana van Stolberglaan en Assumburg

Toelichting:

Het onderhoud van de riolering voeren we uit op basis van het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020 (vGRP).

In 2020 wordt er een nieuw gemeentelijk rioleringsplan opgesteld voor de periode 2021 t/m 2025. Het gemeentelijk rioleringsplan omvat het gemeentelijk beleid ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater. Met het plan liggen voor de komende periode het gemeentelijk beleid, de te volgen strategie en de financiële consequenties vast. Op basis van de financiële consequenties wordt de hoogte van de rioolheffing bepaald. Het huidige gemeentelijk rioleringsplan heeft een looptijd tot en met 2020 en moet geactualiseerd worden.

Groen	
Naam beleidsplan	Groenbeleidsplan 2014-2023
Vastgesteld	2015
Looptijd	2014-2023
Actualisatie	2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	-
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2020	2021	2022	2023
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen	0	450	0	0

Onderwerp	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bomen (aantal)	9.120	9.130	9.150	nb	nb	nb	nb

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Opknappen groen en bomen (Vosselaan)

Renovatie groenstrook in combinatie met vervangen van beschoeiing Molenlaan (achterzijde)

Toelichting:

Het groenbeleidsplan 2014-2023 is de basis voor het huidig groenonderhoud.

De extra middelen in het groen die beschikbaar zijn gesteld worden ingezet voor vervangingen, groenrenovaties en extra biodiversiteit. De besteding van deze middelen past binnen het bestaande beleidsplan.

Wegen	
Naam beleidsplan	Beleidsplan onderhoud wegen 2015-2019
Vastgesteld	2015
Looptijd	2015-2019
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Meerjarenplanning groot onderhoud wegen Hillegom
Looptijd	2 jaar
Actualisatie	Jaarlijks
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	(x € 1.000)			
	2020	2021	2022	2023
Investeringsbedragen				
Reconstructie wegen (groot onderhoud)	431	431	431	431
Aanpassing verkeerssituatie Jozef/Leerwinkel	690			
Voet-/fietsbrug Oosteinderlaan/Bethlehemlaan	120			
Reconstructie Nieuwe weg	890			
Herinrichting Prinses Irenelaan		750		
Bedragen t.l.v. exploitatie	1164	940	910	910

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Grootschalig onderhoud bermen (Nieuweweg, Hyacintenlaan,3e Loosterweg)
Groot onderhoud elementen (door heel Hillegom)
Groot onderhoud asfalt (door heel Hillegom)

Speelplaatsen

Naam Beleidsplan	Speelbeleid Hillegom 2003 - 2012
Vastgesteld	2003
Looptijd	2010-2012
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Vervangingsplan spelen
Looptijd	Wordt jaarlijks herzien door de beheerder in samenwerking met toezicht en de buitendienst.
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Hillegom heeft 65 speelplaatsen. Met het huidige vervangingsbudget kunnen 30 speelplaatsen beheerd worden. Er zal een keus gemaakt moeten worden, minder speelplaatsen, Meer budget of een combinatie van beide.
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	(x € 1.000)			
	2020	2021	2022	2023
Bedragen t.l.v. exploitatie	80	80	80	80

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Herinrichten van speelplaatsen op basis van het vervangingsplan spelen.
Het verwijderen van een aantal oude speelplaatsen.

Mogelijke overheveling

Een overheveling van geld zal mogelijk plaats vinden. Na verwachting gaat dit om een bedrag minder dan € 40.000. Speelplaats Molenlaan zal eind dit jaar aangelegd worden. De werkzaamheden kunnen uitlopen naar 2020.

Openbare verlichting	
Naam beleidsplan	Beleidsplan openbare verlichting 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Voldoen aan het Nationaal Energieakkoord 2030
Naam beheers- en onderhoudsplannen	Beheer- en uitvoeringsplan Openbare verlichting
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee.
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Investeringsbedragen	205	205	205	205
Bedragen t.l.v. exploitatie	174	183	191	200

Onderwerp							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lichtmasten(aantal)	4.178	4.201	4.300	4.500	4.600	4.700	4.800

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Op basis van het beleidsplan wordt ieder jaar een deel van de openbare verlichting vervangen door led-verlichting met als doel om in 2030 t.o.v. 2013 50% energie te besparen. In 2030 is dan alles led-verlichting.

Civiele kunstwerken	
Naam beleidsplan	Kunstwerkenbeleidsplan 2015-2019
Vastgesteld	2015
Looptijd	2015-2019
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Opgenomen in Kunstwerkenbeleidsplan
Looptijd	-
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Investeringsbedragen	184	184	184	184
Bedragen t.l.v. exploitatie	82	82	82	82

Onderwerp							
(Aantal)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Civiele kunstwerken			121	121	121	121	121

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

*Voor onderhoud is jaarlijks € 37.000,- nodig.

*Voor adviezen is jaarlijks € 20.000,- nodig.

*Voor beheer en diversen is jaarlijks € 25.000,- nodig.

Baggeren

Naam beleidsplan	Baggerplan en -programma
Vastgesteld	2015
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2020
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Voldoen aan de dwarsprofielen die zijn opgenomen in de legger (diepte en talud onder water) Hoogheemraadschap
Naam beheer- en onderhoudsplannen	Baggerplan en -programma
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2020
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	-

Onderwerp				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Bedragen t.l.v. exploitatie	109	109	109	109

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)

Bij het opstellen van het integrale waterbeheerplan 2020-2024 zal baggeren onderdeel zijn van de scope. Het goed onderhouden van de watergangen conform de legger Hoogheemraadschap van Rijnland, is essentieel voor snelle afvoer van te veel hemelwater en biedt meer waterberging voor de langere droge periode(n).

Paragraaf Financiering

Inleiding

De financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Centraal in deze wet staan transparantie en risicobeheersing. Om inzicht te geven in de manier waarop de gemeente dit doet en een beeld te geven van de stand van zaken gaan we in deze paragraaf in op de ontwikkelingen rond de gemeentelijke financiering, het te voeren beleid op dit gebied en de risico's die we daarbij lopen.

Het treasurystatuut is verankerd in artikel 15 van de Financiële beheersverordening 2014 en bevat de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten.

Welke ontwikkelingen spelen er?

Rente ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in maart 2016 de herfinancieringsrente verlaagd naar 0,00%. Momenteel (augustus 2019) bedraagt de geldmarktrente voor aan te trekken driemaands kasgeldleningen -0,3% (te ontvangen). De tarieven voor positieve saldi op de rekening-courant bedragen -0,8% (0,8% te betalen) en het tarief voor rood staan is 2,45% (te betalen). De vergoedingen bij het schatkistbankieren staan op 0,00%. De kapitaalmarktrente voor aan te trekken leningen voor looptijden van 5 en 10 jaar zonder renteherziening bedraagt momenteel resp. -0,05% en 0,22%. De verwachting is dat deze rentetarieven voorlopig ongeveer op dit niveau zullen blijven of iets zullen dalen. Substantiële rentestijgingen worden niet verwacht, vooral omdat de inflatieverwachting nog achterblijft bij de ECB-doelstellingen.

Gemeentelijke ontwikkelingen

Naar verwachting kan in 2020 de liquiditeit deels worden gewaarborgd met goedkoop kort geld (looptijd korter dan een jaar). Gezien de investeringsvoornemens zal de benodigde hoeveelheid kort geld en lang geld in 2020 toenemen, waarbij de kasgeldlimiet zal worden overschreden. Hiervoor zal deels lang geld moeten worden aangetrokken als er langer dan 3 kwartalen een overschrijding van het kasgeldlimiet is. Overschrijdingen van de kasgeldlimiet moet worden gemeld aan de toezichthouder (provincie Zuid-Holland).

LIQUIDITEITSPROGNOSES

Wekelijks stellen we liquiditeitsprognoses voor de korte termijn op om tijdig in te spelen op schommelingen in de liquiditeit. Jaarlijks stellen we één à twee liquiditeitsprognoses op met een horizon van vier jaar.

GARANTIESTELLING LENINGEN EN VERSTREKKEN VAN LENINGEN

Ons beleid is leningen of garanties uit hoofde van de 'publieke taak' alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd. Daarbij winnen we vooraf informatie in over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij. Indien een andere voorziening beschikbaar is, verstrekt de gemeente uitsluitend aanvullend een lening of garantie.

RISICOBEBEER

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het treasurystatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen, die de basis vormen voor alle transacties op dit gebied. Ons beleid is voornamelijk gebruik te maken van veilige en inzichtelijke financiële instrumenten.

De Wet fido geeft normen voor het beperken van risico's. De belangrijkste risicocategorie is het renterisico, waarvan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm belangrijke richtlijnen zijn ter beperking van renterisico's. De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd tot één jaar. Het totaal van deze leningen mag niet meer bedragen dan 8,5 % van de totale lasten op de begroting. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd vanaf één jaar.

De verplichte aflossingen en renteherzelingen op deze leningen mogen niet meer bedragen dan 20 % van de totale lasten op de begroting. Het doel van deze normen is het risico te beperken wanneer bij herfinanciering van de leningen een rentestijging leidt tot financiële problemen.

KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kasgeldlimiet staat toe om in 2020 de financieringsbehoefte tot een bedrag van € 4.4 miljoen te dekken met kortlopende leningen. Zodra wij deze limiet voor een langere periode (meer dan een half jaar) dreigen te overschrijden, trekken wij een langlopende lening aan of vragen wij (onderbouwd) toestemming aan de provincie om gedurende een bepaalde periode de limiet te mogen overschrijden.

Gelet op de te verwachte relatief lage rente voor kort krediet, maken we zoveel mogelijk gebruik van de toegestane norm, tenzij we sterke rentestijgingen verwachten op de kapitaalmarkt.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)		2020
1	Begrotingstotaal lasten	52.526
2	Maximaal toegestane kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal lasten)	4.465
3	Gemiddeld saldo vlottende korte schuld en vlottende middelen	4.829
4	Ruimte onder kasgeldlimiet	-364

RENTERISICONORM

Renterisiconorm (x € 1.000)	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
1. Renteherziening op langlopende schuld o/g	0	0	0	0
2. Te betalen aflossingen	0	0	0	0
3. Renterisico (1 en 2)	0	0	0	0
4. Renterisiconorm	10.505	10.640	10.262	9.818
5a. Ruimte onder risiconorm	10.505	10.640	10.262	9.818
5b. Overschrijding risiconorm				
4a. Begrotingstotaal lasten	52.526	53.202	51.311	49.088
4. Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	10.505	10.640	10.262	9.818

De verwachting is dat we voor de komende jaren onder de renterisico-norm blijven.

FINANCIERINGSBEHOEFTE

Per 1 januari 2020 houden we rekening met een financieringsbehoefte van € 4,3 mln (2019: € 3,9 mln.). Dit is een globale berekening van het verschil tussen het totaal van de vaste activa en voorraden grond enerzijds en de vaste financieringsmiddelen anderzijds (reserves, voorzieningen, langlopende leningen). Het werkelijke liquiditeitstekort per 1 januari 2020 zal lager uitkomen ten gevolge van crediteursaldi, vertraging van investeringen en vooruit ontvangen bedragen. Daarom is een meer gedetailleerde liquiditeitsprognose voor de lange termijn gemaakt op basis van verwachte inkomsten en uitgaven gedurende 2020 t/m 2023. Deze geeft aan dat gedurende deze periode financieringstekorten ter grootte van de kasgeldlimiet kunnen ontstaan.

Financieringsbehoefte (x € 1.000 euro)	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
1 Reserves en voorzieningen	58.974	57.373	54.820	53.347
2 Langlopende leningen	22.000	22.000	22.000	22.000
3 Totaal vaste financieringsmiddelen	80.974	79.373	76.820	75.347
4 Boekwaarde investeringen, incl. voorraden grond	85.457	84.548	80.851	80.397
Financieringstekort/overschot (3 – 4)	-4.483	-5.175	-4.031	-5.050

SCHULDPOSITIE EN SOLVABILITEIT

Het BBV schrijft een aantal kengetallen voor ter opname in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement. Omdat enkele kengetallen verband houden met de financiering, zijn deze ook hier opgenomen.

Kengetal	rek. 2018	begr. 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023
Netto schuldquote	6,5%	21,3%	53,0%	53,3%	53,2%	57,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstre	-14,9%	0,1%	41,1%	41,6%	41,0%	45,1%
Solvabiliteitsratio	77,8%	75,7%	59,6%	58,5%	58,1%	56,8%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Overigens hanteert de VNG een signaalwaarde van 100 %, waarboven waakzaamheid is geboden. Een netto schuldquote van hoger dan 130 % is een indicatie voor een te hoge schuld. Hillegom zit daar aanzienlijk onder.

Netto schuldquote x € 1.000)	rek. 2018	begr. 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023	
Vaste schulden	+	0	6.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Netto vlottende schuld	+	9.696	7.007	7.083	7.775	6.631	7.650
Overlopende passiva	+	4.519	1.900	4.500	4.500	4.500	4.500
Fin. activa (uitsluitend art. 36, d, e, f)*	-	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-	6.184	4.100	5.600	5.600	5.600	5.600
Liquide middelen	-	866	256	500	500	500	500
Overlopende activa	-	4.145	510	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal		3.020	10.041	26.483	27.175	26.031	27.050
Totale baten, excl. mutaties reserves		46.724	47.152	49.939	50.957	48.939	46.689
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		6,5%	21,3%	53,0%	53,3%	53,2%	57,9%

* Betreft art. 36 BBV

- d. uitzettingen in rijksschatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de

doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen (bedragen x € 1.000)		rek. 2018	begr. 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023
Vaste schulden	+	0	6.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Netto vlottende schuld	+	9.696	7.007	7.083	7.775	6.631	7.650
Overlopende passiva	+	4.519	1.900	4.500	4.500	4.500	4.500
Fin. activa (uitsluitend art. 36, b,c,d,e,f)*	-	9.982	9.982	5.982	5.982	5.982	5.982
Uitzettingen < 1 jaar	-	6.184	4.100	5.600	5.600	5.600	5.600
Liquide middelen	-	866	256	500	500	500	500
Overlopende activa	-	4.145	510	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal		-6.962	59	20.501	21.193	20.049	21.068
Totale baten, excl. mutaties reserves		46.724	47.152	49.939	50.957	48.939	46.689
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		-14,9%	0,1%	41,1%	41,6%	41,0%	45,1%

* Betreft art. 36 BBV

b. leningen aan:

1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden;
2. woningbouwcorporaties;
3. deelnemingen;
4. overige verbonden partijen;

c. overige langlopende leningen;

d. uitzettingen in rijkschatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen en in hoeverre de gemeente aan de financiële verplichtingen kan voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het eventuele resultaat uit het overzicht baten en lasten.

Met een solvabiliteit van 74,6% steekt Hillegom gunstig af in vergelijking met de gemiddelde gemeente.

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1.000)	rek. 2018	begr. 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023
Eigen vermogen	62.383	58.476	55.120	53.624	51.108	49.672
Balanstotaal	80.217	77.233	92.557	91.648	87.951	87.497
Solvabiliteit (ev/balanstotaal)	77,8%	75,7%	59,6%	58,5%	58,1%	56,8%

VERSTREKTE LENINGEN

Ons beleid is leningen en garanties alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd uit hoofde van de publieke taak. Wij gaan hier terughoudend mee om, waarbij garantieverlening de voorkeur heeft.

Verstrekte leningen per einde dienstjaar (x € 1.000)	Rek. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
Niet van toepassing			
Totaal verstrekte leningen			

RENTEMETHODIEK

In het vernieuwde BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarrekening naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook verplicht inzicht moet geven in:

- de rentelasten uit externe financiering
- het renteresultaat
- de wijze van rentetoerekening.

Door onderstaand overzicht en toelichting in de paragraaf financiering op te nemen wordt invulling gegeven aan deze verplichting. De gemeente Hillegom heeft nog geen leningen aangetrokken.

Renteomslag		1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
Restant korte financiering		4.000.000	4.500.000	4.500.000	4.500.000	4.500.000
Restant lange financiering		7.000.000	22.000.000	22.000.000	22.000.000	22.000.000
Totaal externe financiering		11.000.000	26.500.000	26.500.000	26.500.000	26.500.000
Gewogen gemiddeld rentepercentage externe financiering		0,5%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
tbv rente eigen vermogen (nvt)						
a1. De externe rentelasten over de korte financiering	+	0	0	0	0	0
a2. De externe rentelasten over de lange financiering	+	70.000	220.000	220.000	220.000	220.000
b. De externe rentebaten (incl. rente hyb.lening)	-/-	164.000	0	0	0	0
Totaal door te rekenen externe rente		-94.000	220.000	220.000	220.000	220.000
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	0	0	0	0	0
c2. De rentelasten van projectfinanciering	-/-	0	0	0	0	0
c3. De rentebaten van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	+	0	0	0	0	0
Saldo door te rekenen externe rente		-94.000	220.000	220.000	220.000	220.000
d1. Rente over eigen vermogen	+	0	0	0	0	0
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	+	0	0	0	0	0
De aan taakvelden toe te rekenen rente		-94.000	220.000	220.000	220.000	220.000
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	0	0	0	0	0
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		-94.000	220.000	220.000	220.000	220.000
Boekwaarde activa tbv renteomslag, excl. verstrekte leningen		62.599.000	77.409.000	79.393.000	78.763.000	76.569.000
Omslagrenteberekening		-0,15%	0,28%	0,28%	0,28%	0,29%
Na afronding		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

EMU-SALDO EN DE WET HOF

De wet HOF (Houdbare Overheidsfinanciën) bevat een richtlijn over de tekortnorm voor de decentrale overheden. Dit houdt in dat aan de kasstroom van de lagere overheden gezamenlijk (het EMU-saldo) een maximum is gesteld. Hiervan afgeleid kende tot 2015 iedere gemeente een zogenaamde referentiewaarde (fictief aandeel). (EMU staat voor Economische en Monetaire Unie). Vanaf 2016 zijn deze individuele referentiewaarden niet meer vastgesteld.

OVERZICHT EMU-SALDO

Sinds 2006 zijn gemeenten verplicht een raming van de eigen bijdrage aan het EMU-saldo op te nemen. Aanleiding hiervoor was de overschrijding van de norm van het EMU-tekort van 3 % waar Nederland in het verleden mee werd geconfronteerd. Om de cijfers tussen verschillende landen goed te vergelijken zijn in de Europese Unie afspraken gemaakt over de wijze van berekening van het EMU-saldo.

Het EMU-saldo wordt berekend op kasbasis, dus de feitelijke geldstromen die in een jaar plaatsvinden. Een negatief EMU-saldo wil niet zeggen dat de gemeente onmiddellijk een probleem heeft, omdat de gemeente werkt met het baten- en lastenstelsel.

EMU saldo prognose (x € 1.000)		2020	2021	2022	2023
1 Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	1895	1492	2.370	2.399
2					
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	2.575	2.976	3.306	3.346
3 Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	731	720	753	760
4					
Uitgaven aan investeringen in (im) materiële vaste activa	-	3.708	4.960	2.676	1.152
5 De in mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+	0	0	0	0
6a Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	+	0	0	0	0
6b Boekwinst op desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	-	0	0	0	0
7 Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	875	195	0	0
8a Verkoopopbrengsten van grond	+	2.373	2.722	2.226	0
8b Boekwinst op grondverkoop	-	0	0	0	0
9 Betalingen ten laste van voorzieningen	-	658	829	758	764
10 Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	0	0	0	0
Geraamd EM U-saldo		2.333	1.926	5.221	4.589

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven. Dit geeft de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Op die manier is er in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing meer aandacht voor het EMU-saldo.

Paragraaf Bedrijfsvoering

GEMEENSCHAPPELIJK REGELING WERKORGANISATIE HLTSAMEN

De bedrijfsvoering van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLTsamen. HLTsamen is een ambtelijke werkorganisatie, de gemeenten zijn bestuurlijk zelfstandig.

In de organisatievisie HLTsamen 2020 is opgenomen dat:

'de werkorganisatie - in opdracht van de gemeentebesturen – een krachtige, inventieve partner en dienstverlener voor inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties is.'

De werkorganisatie HLTsamen ondersteunt de zelfstandige gemeentebesturen bij de strategische denkkraft en de uitvoering van hun taken. De aandacht van HLTsamen richt zich daarbij op de realisatie van de visie en de ambities op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en een verbeterde Strategische positie (3K's en S).

In 2017 en 2018 zijn forse stappen gemaakt om het huis op orde te krijgen. In 2019 stond het verbeteren van de kwaliteit van de werkorganisatie centraal. Hieraan blijven we hard werken, zodat we als werkorganisatie nog beter kunnen optreden als krachtige en innovatieve partner en dienstverlener. In 2020 staat het verbeteren van de strategische positie (de S) centraal. Ook worden in 2020 de aanbevelingen van de tussenevaluatie van HLTsamen uitgevoerd, die in 2019 heeft plaatsgevonden.

In deze programmabegroting zijn kosten opgenomen van de werkorganisatie HLTsamen. Deze zijn gebaseerd op de uitvoering van de politieke programma's van Hillegom, Lisse en Teylingen. Daarbij realiseert de werkorganisatie in 2020 de bezuinigingsdoelstelling van 5%.

Specifieke stappen om de doelstellingen te bereiken vindt u in de begroting van HLTsamen.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn samenwerkingspartners waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft en medeverantwoordelijkheid draagt (mede-eigenaarschap). Van een financieel belang is sprake indien de gemeentemiddelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente (in de persoon van een wethouder, raadslid of ambtenaar) zeggenschap kan uitoefenen via een zetel in het bestuur of stemrecht.

Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke (stichtingen, verenigingen, nv's en bv's) organisaties zijn. Vanwege de risico's die de gemeente in verband met dat mede-eigenaarschap loopt, geldt voor deze partijen een bijzonder sturings- en beheersingssysteem (*governance*). Vanwege de gemeentelijke belangen in de verbonden partijen hebben deze een bijzondere status.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 15 uit het BBV, de algemene visie over het inschakelen van een verbonden partij, de ontwikkelingen die er spelen en de voorgeschreven lijst van verbonden partijen.

Uitgangspunt van de nota Verbonden Partijen, is dat tot oprichting van en deelneming in stichtingen, verenigingen et cetera, wordt besloten indien dat noodzakelijk is voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang en de doelmatigheid daarmee wordt bevorderd.

Welke ontwikkelingen spelen er?

Naar aanleiding van de vaststelling van de nota verbonden partijen d.d. 22 februari 2018 in Hillegom is vanuit de raad per september 2018 een themagroep Verbonden partijen gestart. In deze themagroep zal het governance-regime nader worden ingevuld en uitgewerkt in samenwerking met de HLT-werkorganisatie.

De komst van de Omgevingswet vraagt ook aanpassingen in de samenwerking met enkele van onze verbonden partijen zoals de ODWH, RDOG en Veiligheidsregio. We bereiden ons hier gezamenlijk op voor door te onderzoeken welke impact dit in de toekomst op de advisering en werkprocessen zal hebben.

Minister Ollongren heeft een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen aangekondigd, ter versterking van de legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen. Om de positie van gemeenteraden te versterken zal in ieder geval de mogelijkheid opgenomen worden om (categorieën van) besluiten aan te wijzen waarbij eerst de gemeenteraden om hun visie wordt gevraagd voordat het bestuur van de gemeenschappelijke regeling een besluit mag nemen.

OVERZICHT MET VERBONDEN PARTIJEN

De lijst van verbonden partijen bevat de informatie zoals is aangegeven in artikel 15 van het BBV, waarbij deze zijn onderverdeeld in de vier categorieën: gemeenschappelijke regelingen; vennootschappen en coöperaties; stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen;

Per verbonden partij wordt duidelijk gemaakt wat het belang is dat de gemeente heeft, maar ook welk openbaar belang daarmee wordt gediend en hoe groot dat belang is. Daarbij vermeldt deze lijst de financiële informatie over de verbonden partijen en eventuele risico's voor de gemeente.

De paragraaf is niet gericht op het gemeentelijk mede-opdrachtgeverschap dat zich richt op de prestaties van de verbonden partij, als bijdrage aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Die rol wordt vormgegeven vanuit de reguliere begrotingsprogramma's, net zoals dat gebeurt voor de andere samenwerkingspartners, niet zijnde verbonden partijen.

TOTAAL OVERZICHT BIJDRAGEN AAN VERBONDEN PARTIJEN

Naam	Begroot 2019	Begroot 2020
1. Gemeenschappelijke regelingen		
HLTsamen	€ 9.147.000	€ 9.398.000
Holland Rijnland	€ 375.311	€ 369.861
Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek	€ 9.934.175	€ 9.832.757
Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep	€ 147.785	€ 174.067
Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	€ 1.046.000	€ 1.160.000
Veiligheidsregio Holland Midden (VRHM)	€ 1.124.000	€ 1.184.000
Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	€ 622.000	€ 695.000
Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	€ 126.811	€ 103.806
Cocensus	€ 348.700	€ 368.000
2. Vennootschappen en coöperaties		
Greenport Ontwikkelings Maatschappij B.V. (GOM)	€ -	€ -
De Meerlanden N.V.	€ 3.725.000	€ 3.909.016
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	€ -	€ -
Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)	€ -	€ -
Alliander N.V.	€ -	€ -
3. Stichtingen en verenigingen		
Stichting Rijk	€ 159.167	€ 148.886
4. Overige verbonden partijen		
Totaal	€ 26.755.949	€ 27.343.393

1. Gemeenschappelijke regelingen

HLTsamen			
Vestigingsplaats	Hillegom		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten' van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zes leden van de drie gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Het ene lid is een wethouder en het andere lid is de burgemeester per gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage volgens in het bedrijfsplan opgenomen verdeelsleutel.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van deze verdeelsleutel.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ -	€ -
	Vreemd vermogen	€ 6.863	€ 6.519
	Resultaat 2020	€ -	
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Begroting HLTsamen 2020-2023		

Holland Rijnland			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 33 leden waarvan 3 leden afkomstig uit de gemeente Hillegom. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 8 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 839	€ 839
	Vreemd vermogen	€ 56.901	€ 56.901
	Resultaat 2020	€	-
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.hollandrijnland.nl		

Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek			
Vestigingsplaats	Lisse		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 2 wethouders per deelnemende gemeente en het dagelijks bestuur uit één wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ -	€ -
	Vreemd vermogen	€ 152	€ 101
	Resultaat 2020	€	-
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.isdbollenstreek.nl		

Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep			
Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	Maregroep verzorgt de plaatsing van mensen met een WSW-indicatie. MareGroep verzorgt de interne en externe gesubsidieerde arbeid door uitstroom medewerkers.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 1 wethouder en het dagelijks bestuur uit één wethouder.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 3.550	€ 3.550
	Vreemd vermogen	€ 1.600	€ 1.600
	Resultaat 2020	€	1.630
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.maregroep.nl		

Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden

Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	<p>De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg.</p> <p>De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden.</p>		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid van de 18 deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 7 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	De kosten van RDOG Hollands Midden worden gedragen door de deelnemende gemeenten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 3.401	€ 3.533
	Vreemd vermogen	€ 31.697	€ 29.983
	Resultaat 2020		€ -
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.rdoghm.nl		

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)

Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling. De 18 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Het dagelijks bestuur is samengesteld uit 6 burgemeesters waarvan geen afkomstig uit de gemeente Hillegom, 1 afkomstig uit de gemeente Lisse en 1 afkomstig uit de gemeente Katwijk.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 6.381	€ 5.245
	Vreemd vermogen	€ 20.816	€ 34.879
	Resultaat 2020		€ 752
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.vrhm.nl		

Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)

Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Doelstelling/Publiek belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht&Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in versus totale begroting. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Hillegom. Het algemeen bestuur bestaat uit 26 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeenten Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>		
		1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 972	€ 855
	Vreemd vermogen	€ 5.226	€ 5.672
	Resultaat 2020	€	-
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.odwh.nl		

Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)

Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	De VAB verzorgt voor de bollen5 gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/vergistbaar afval.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: geen		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van een verdeelsleutel.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>		
		1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 25	€ 25
	Vreemd vermogen	€ 20	€ 25
	Resultaat 2020	€	-
Risico's	De installatie van het overlaadstation is verouderd en de huurovereenkomst loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek naar de toekomst van het VAB-terreind zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.		
Overige informatie	www.vuilafvoerbedrijf.nl		

Cocensus			
Vestigingsplaats	Hoofddorp		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	Cocensus verricht voor 14 gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijtschelding en bezwaarschriften.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: geen		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van een verdeelsleutel.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	€ 200	€ 200
	Vreemd vermogen	€ 2.130	€ 1.650
	Resultaat 2019		€ -
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Financieel risico betreft nieuwe huisvesting van Cocensus, omdat per 31-12-2021 de huurovereenkomst afloopt en niet wordt verlengd. In 2020 zal duidelijk zijn welke financiële consequenties dit met zich meebrengt. Het risico schuilt in het vervroegd ontbinden van de huurcontracten en is naar inschatting begrensd tot maximaal 200.000 euro. De verwachting is dat herhuisvesting op 1 locatie lagere exploitatielasten met zich kan brengen.		
Overige informatie	www.cocensus.nl		

2. Vennootschappen en coöperaties

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)			
Vestigingsplaats	Noordwijkerhout		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Doelstelling/Publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland en meer in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.		
Bestuurlijk belang	Lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders: 1 wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Er is geen sprake van een jaarlijks bijdrage.		
Financieel belang	De gemeente heeft zich (evenals de andere vier deelnemende gemeenten) garant gesteld voor een bedrag van 7 miljoen.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2020	31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 325	€ 325
	Vreemd vermogen	€ 18.511	€ 25.000
	Resultaat 2020		€ -
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2020 in concept weergegeven omdat de definitieve kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		

Risico's

Met inachtneming van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere twee deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.

Overige informatie www.gomdb.nl

De Meerlanden N.V.

Vestigingsplaats	Hoofddorp		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek belang	De Meerlanden werkt samen met een aantal gemeenten aan een schone en duurzame leef- en werkomgeving. Dit doen zij door de gemeenten schoon, heel en veilig te houden en door afval innovatief in te zamelen en te verwerken.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: geen		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang	De gemeente Hillegom bezit 8.008 aandelen (4%) van de totale 183.480 aandelen. De nominale waarde per aandeel bedraagt € 46.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	€ 28.209	€ 28.209
	Vreemd vermogen	€ 28.340	€ 28.340
	Resultaat 2019		€ 2.273
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Geen bijzondere risico's		
Overige informatie	www.meerlanden.nl		

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0,62% aandeelhouder. De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2018	31-12-2018
	Eigen vermogen	€ 4.687.000	€ 4.991.000
	Vreemd vermogen	€ 135.041.000	€ 132.518.000
	Resultaat 2018		€ 337.000
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2018 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.bng.nl/eCache/INT/51/576.html		

Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)

Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid welke niet afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	De gemeente heeft 377.188 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV. Dunea keert geen dividend uit.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2018	31-12-2018
	Eigen vermogen	€ 205.272	€ 220.923
	Vreemd vermogen	€ 371.717	€ 358.551
	Resultaat 2018		€ 15.651
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2018 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.dunea.nl/dunea		

Alliander N.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig uit de gemeente Hillegom.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de N.V.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2018	31-12-2018
	Eigen vermogen	€ 3.942.000	€ 4.129.000
	Vreemd vermogen	€ 4.127.000	€ 4.216.000
	Resultaat 2018		€ 334.000
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2018 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.alliander.com/nl/alliander/overalliander/bedrijfsprofiel/index.htm		

3. Stichtingen en verenigingen

Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)			
Vestigingsplaats	Heemstede		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling/Publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.		
Bestuurlijk belang	Gemeentesecretaris in het Algemeen bestuur.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	€ 332	€ 332
	Vreemd vermogen	€ 198	€ 183
	Resultaat 2019		€ -
	Hierboven worden de begrote kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2020 niet beschikbaar zijn.		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.stichtingrijk.nl		

4. Overige verbonden partijen

Geen

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid bevindt zich op het snijvlak tussen omgevingsbeleid en financiën. Grondbeleid is daarbij geen doel op zich, maar een essentieel middel om mede uitvoering te geven aan gemeentelijke beleidsdoeleinden op het gebied van wonen, werken, welzijn, infrastructuur, recreatie, cultuur, milieu en landschapsontwikkeling. Het beleid moet passen binnen de financiële mogelijkheden en doelstellingen van de gemeente. Met het grondbeleid wordt bepaald of en hoe instrumenten, zoals bijvoorbeeld onteigening of kostenverhaal, worden ingezet om de gestelde doelen te realiseren.

Naast de ontwikkelingen en de visie op grondbeleid zoomt de paragraaf grondbeleid in op de uitgangspunten en kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd.

De gemeente Hillegom heeft als standpunt geen actief grondbeleid uit te oefenen. Echter ook niet per definitie een passief grondbeleid. Er is voor een tussenvorm gekozen. Dat houdt in dat er per situatie gekeken wordt naar de mogelijkheden en naar het maatschappelijk belang.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft een groot aantal ambities vervat in de Omgevingsvisie Hillegom 2030. De beschreven ambities geven richting aan het omgevingsbeleid dat de komende jaren gevoerd moet worden, en zijn verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's. De Omgevingsvisie, Woonvisie en het Coalitieakkoord 2018-2022 geven richting aan onderwerpen als de gewenste woningvoorraad en behoefte, gebiedsontwikkeling, openbare ruimte en duurzaamheid. Grondbeleid is in financieel- economische zin dienstbaar aan het realiseren van doelstellingen op deze terreinen. De uitvoering van het grondbeleid, via de inzet van instrumenten van grondbeleid, wordt daar mede door bepaald.

VISIE OP GRONDBELEID

De Hillegomse visie op grondbeleid bestaat in de beleidslijn dat een faciliterend grondbeleid wordt gevoerd waarbij met de mogelijkheid van strategische grondaankopen rekening wordt gehouden. Dat betekent dat de gemeente het bereiken van ruimtelijke doelstellingen in overwegende mate overlaat aan marktpartijen die doorgaans in het bezit zijn van gronden en vastgoed. De gemeente faciliteert door het stellen voorwaarden waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zoals het verhalen van kosten.

Daar waar de markt de door de gemeente gewenste ontwikkelingen niet oppakt, ligt een actievere overheidsopstelling voor de hand en komt de regie bij de gemeente te liggen. In een dergelijk geval wordt een grondexploitatie gevoerd.

UITGANGSPUNTEN EN KADERS

- Besluit Begroting Verantwoording/Renteomslag
- Vennootschapsbelasting
- Onderbouwing winstneming
- Nota grondbeleid
- Erfpacht
- Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen
- Reserve algemene investeringen
- Bestemmingsreserve nog uit te voeren werken

BESLUIT BEGROTING EN VERANTWOORDING (BBV) / RENTEOMSLAG

Om de transparantie en de vergelijkbaarheid te verbeteren en de administratieve lasten terug te dringen is in het BBV met ingang van het begrotingsjaar 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. Wijzigingen die effect hebben op de voorraad gronden zijn:

- De rentetoerekening wordt gebaseerd op werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- Richttermijn voor een grondexploitatie wordt tien jaar. Voor langer durende grondexploitaties komt een aanvullende beheersmaatregel.

- Afschaffing van de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden'. De gronden vallen voortaan onder de materiële vaste activa.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Sinds 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de Vpb-plicht, indien handelingen beschouwd worden als ondernemersactiviteit. De winst die wordt gemaakt met het uitvoeren van (actief) grondbeleid (bouwgrond in exploitatie) is in beginsel belastbaar voor Vpb. In 2016 zijn de lopende projecten getoetst aan de nieuwe regelgeving, met als uitkomst dat Vossepolder in beginsel Vpb-plichtig is. Jaarlijks dient herbeoordeling plaats te vinden. De verwachting is dat ook de projecten Woonzorgzone fase 3 en Hillegom Noord Vpb plichtig worden. De afgelopen jaren was de VPB-aanslag voor Vossepolder nihil omdat er geen gronden verkocht zijn.

ONDERBOUWING WINSTNEMING

Tussentijdse winstnemering is volgens de richtlijn van de commissie BBV mogelijk en verplicht naar rato van voortgang van het project onder de voorwaarde van voldoende zekerheid over het eindresultaat. Voor (deel)projecten waarvan duidelijk is dat er verlies wordt geleden, wordt tussentijds, na vaststelling, het verlies genomen en een voorziening getroffen.

NOTA GRONDBELEID

Het college is bevoegd voor het doen van privaatrechtelijke aan- en verkopen van bijvoorbeeld grond en panden. Dit moet echter wel binnen door de raad vastgestelde kaders gebeuren. Deze kaders heeft de raad bij het behandelen van de nota Grondbeleid vastgesteld.

In deze nota wordt aandacht besteed aan de in de verordening artikel 212 Gemeentewet (GW) opgenomen onderdelen genoemd in artikel 28, lid 1:

- de relatie met de programma's van de begroting,
- de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente,
- te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten,
- de verwerving en uitgifte van gronden,
- de uitgifte van gronden in erfpacht en de bijstelling van erfpachtvergoedingen,
- de uitgangspunten voor prijsstelling van de verkoop van gronden.

ERFPACHT

De gemeente heeft nog verschillende erfpachtovereenkomsten, waaronder circa 70 met individuele huizenbezitters. De huidige regeling loopt in 2036 af. Vooralsnog gaan wij ervan uit dat de huidige erfpachtregeling na 2036 doorloopt. Dit al dan niet in gewijzigde vorm. Eventuele verhogingen van de erfpachtsommen na 2036 zullen redelijk en rechtvaardig zijn. Een harde collectieve beëindiging van de lopende erfpachten is niet aan de orde. Indien men de erfpacht wil afrekenen door de grond te kopen werken wij daar in principe aan mee.

FINANCIËLE POSITIE IN RELATIE TOT RESERVES EN VOORZIENINGEN

De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's van het grondbeleid zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente. Binnen het weerstandsvermogen van de gemeente wordt rekening gehouden met de risico's vanuit de grondexploitatie. Het totaal geprognosticeerd resultaat van de in het 'overzicht van de diverse gronden' genoemde grondexploitatiegebieden is in hoofdlijnen verwerkt in de toekomstige mutaties van de reserve algemene investeringen. Ook is er een bestemmingsreserve 'nog uit te voeren werken', bedoeld voor de noodzakelijke werkzaamheden na het afsluiten van de complexen.

RESERVE ALGEMENE INVESTERINGEN

Wanneer een grondexploitatiecomplex administratief wordt afgesloten, komt het resultaat uiteindelijk ten gunste of ten laste van deze reserve. Opname ten behoeve van de grondexploitatie is toegestaan mits er van een directe

relatie met de grondexploitatie sprake is. Een directe relatie is ook aanwezig als er binnen een periode van vijf jaar na het afsluiten van een exploitatie alsnog kosten gemaakt moeten worden voor werken die oorspronkelijk tot het bouw- of woonrijp maken zouden hebben behoord.

BESTEMMINGSRESERVE NOG UIT TE VOEREN WERKEN

Per 1-1-2019 bedraagt de bestemmingsreserve € 448.235,- Deze bestemmingsreserve is bestemd voor de werkzaamheden die na het afsluiten van complexen grondexploitatie nog moeten plaatsvinden.

TOELICHTING PER PROJECT

OVERZICHT GRONDEN:

Omschrijving van het complex	Voorraad m2	Boekwaarde 1-1-2019	Nog te maken kosten	Nog te ontvangen opbrengsten	Te verwachten resultaat EW	V / N
Vossepolder	17.964	€ 1.666.688	€ 5.269.787	€ 8.413.912	€ -1.477.437	V
Woonzorgzone fase 3	5.325	€ 459.540	€ 1.267.264	€ 2.400.000	€ -673.196	V
Hillegom-Noord	57.000	€ 214.609	€ 821.691	€ 1.760.000	€ -723.700	V
	80.289	€ 2.340.837	€ 6.537.051	€ 10.813.912	€ -2.150.633	

MATERIËLE VASTE ACTIVA (MVA)

Per 1 januari 2016 zijn de 'niet in exploitatie genomen gronden' ingevolge gewijzigde richtlijnen van het BBV omgezet naar strategische grondposities: materiële vaste activa (MVA)
Hieronder vielen de voormalige sportvelden in Hillegom Noord. Op het voormalige voetbalterrein van Sizo is woningbouw gepland. De grondexploitatie wordt in de tweede helft van 2019 vastgesteld, waarna deze grondpositie in exploitatie wordt genomen. Alle strategische grondposities zijn hiermee in 2020 in exploitatie genomen.

IN EXPLOITATIE GENOMEN GRONDEN (BIE)

- *Vossepolder*

In 2006 is de woningbouwlocatie Vossepolder in exploitatie genomen. Tussen 2006 en 2014 zijn ruim 200 woningen, waarvan de helft sociale huur, gerealiseerd. De ontwikkeling heeft vervolgens twee jaar stilgelegen door de ontwikkeling van de woningmarkt en de juridische procedure met betrekking tot de ruilovereenkomst met de manege. De ontwikkeling is in 2016 opnieuw gestart. Eind 2017 is de manege verplaatst. In 2018 zijn 3 uitwerkingsplannen (voor 64 woningen) vastgesteld, en is een aanbestedingsprocedure gestart voor de verkoop van de bouw kavels in deze uitwerkingsplannen. Deze kavels worden naar verwachting in 2020 bouwrijp geleverd aan de ontwikkelaar. In december 2018 is de geactualiseerde grondexploitatie Vossepolder 2018 door de gemeenteraad vastgesteld, en is een marktpartij geselecteerd voor de realisatie van het woningbouwprogramma in deze uitwerkingsplannen. Eind 2018 is, nu er een definitief besluit is over het tracé van de Duinpolderweg, gestart met een nieuw bestemmingsplan voor de gehele Vossepolder. In dat bestemmingsplan wordt een directe bouwtitel opgenomen voor de laatste (maximaal 41) woningen in de Vossepolder.

- *Woonzorgzone Elsbroek - planfase 3*

In 2018 heeft de gemeenteraad de grondexploitatie Woonzorgzone Elsbroek - planfase 3 vastgesteld. Er is met Woonstichting Stek een principeovereenkomst gesloten voor de benodigde grondruil. In het laatste kwartaal van 2018 wordt er gestart met de aanbestedingsprocedure. In 2019 zal er een ontwikkelaar worden geselecteerd, gecontracteerd en begonnen met de planuitwerking. Naar verwachting wordt de locatie in 2020 in voorbereiding op de opstalontwikkeling, bouwrijp gemaakt.

- *Hillegom Noord*

In het najaar van 2019 heeft de gemeenteraad de grondexploitatie Hillegom Noord vastgesteld. Dit betreft de ontwikkeling van de voormalige voetbalvelden van SIZO. In 2019 is een ontwikkelaar geselecteerd en gecontracteerd voor de ontwikkeling van het gebied en de realisatie van circa 300 woningen. Na de planuitwerking en het doorlopen van de planologische procedure zal de locatie door de ontwikkelaar bouwrijp gemaakt ten behoeve van de bouw van de woningen. De realisatie van de openbare ruimte is eveneens voor rekening van de ontwikkelaar.

DE TE VERWACHTEN RESULTATEN VAN DE TOTALE GRONDEXPLOITATIE

Omschrijving van het complex	Boekwaarde 1-1-2020	Totaal vermeerdering	Totaal vermindering	Boekwaarde 31-12-2020	Te verwachten resultaat EW	V / N
Vossepolder	€ 3.317.866	€ 699.299	€ 3.200.412	€ 816.753	€ -1.477.437	V
Woonzorgzone fase 3	€ 1.581.540	€ 61.200	€ -	€ 1.642.740	€ -673.196	V
Hillegom-Noord	€ 314.609	€ 433.500	€ -	€ 748.109	€ -723.700	V
	€ 5.214.015	€ 760.499	€ 3.200.412	€ 3.207.602	€ -2.150.633	

Toelichting

1. Grondexploitatie Vossepolder wordt in het 4e kwartaal 2019 ter vaststelling aangeboden.
2. Grondexploitatie Woonzorgzone fase 3 wordt in het 4e kwartaal 2019 ter vaststelling aangeboden.
3. Grondexploitatie Hillegom Noord wordt in het 4e kwartaal 2019 ter vaststelling aangeboden.

FINANCIËLE POSITIE IN RELATIE TOT RESERVES EN VOORZIENINGEN

De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's van het grondbeleid zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente. Binnen het weerstandsvermogen van de gemeente wordt rekening gehouden met de risico's vanuit de grondexploitatie. Het totaal geprognosticeerd resultaat van de in het 'overzicht van de diverse gronden' genoemde grondexploitatiegebieden is in hoofdlijnen verwerkt in de toekomstige mutaties van de reserve algemene investeringen. Ook is er een bestemmingsreserve 'nog uit te voeren werken', bedoeld voor de noodzakelijke werkzaamheden na het afsluiten van de complexen.

STURING EN VERANTWOORDING

De betrokken portefeuillehouders worden periodiek geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen. Bij grote plannen/proceswijzigingen wordt ook de raad geïnformeerd.

Financiële begroting

De financiële begroting heeft de volgende doelen:

- Autorisatie: na vaststellen door de gemeenteraad goedkeuring geven aan het doen van uitgaven;
- Allocatie: keuzes maken voor welke taken de middelen worden ingezet;
- Inzicht: verschaffen van inzicht in de financiële begroting (ook op lange termijn).

In het BBV zijn eisen gesteld aan de specifieke informatie die moet zijn opgenomen in de financiële begroting. De bedoeling hiervan is de transparantie van de gemeentelijke begroting te vergroten. Deze verplichte onderwerpen zijn de uitgangspunten voor de structuur van de programmabegroting:

- Het overzicht van baten en lasten in de begroting
- De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.
- Bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

Financieel overzicht van baten en lasten

Grondslagen begroting en meerjarenraming

1. LOON EN PRIJSONTWIKKELINGEN

Uitgangspunt is dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming 2020-2023 het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar 2019 wordt gehanteerd (tenzij op onderdelen andere concrete informatie voorhanden is).

Verder wordt de meerjarenbegroting, vanaf 2021, in constante prijzen opgesteld. Dit is bij veel gemeenten een gebruikelijke methodiek. De waarde daarvan is des te groter in de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden waarin de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar afneemt.

Hiervoor wordt gehanteerd de inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex volgens het Centraal Economisch Plan van 2019. Deze bedraagt 2,5 % voor 2020, zonder automatische toekenning van compensatie.

2. ONTWIKKELING GELD-EN KAPITAALMARKT

De rente op de geldmarkt wordt geraamd op 0,25 % en voor de kapitaalmarkt op 1 %. De omslagrente blijft gehandhaafd op 0 %.

3. BELASTINGEN EN RETRIBUTIES

Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de CPB-publicaties; dat wil zeggen 2,5 %. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt is 100 % kostendekkendheid. De belastingvoorstellen worden in december door de raad definitief vastgesteld.

4. VERVALLEN PRECARIOBELASTING KABELS EN LEIDINGEN

Het kabinet heeft de precariobelasting op nutsbedrijven afgeschaft. Per 1 januari 2022 mogen gemeenten deze belasting niet meer heffen op nutsbedrijven. Het tarief is door het Rijk bevroren per 10 februari 2016 op het geldende tarief van € 4,56 per meter. Het afschaffen van de precariobelasting levert voor alle gemeenten die door deze maatregel worden getroffen een financieel probleem op. Door het Rijk wordt op geen enkele wijze een financiële compensatie verstrekt voor het vervallen van de mogelijkheid om op deze wijze gemeentelijke inkomsten te genereren.

De gemeente Hillegom heeft met ingang van het jaar 2018 al maatregelen genomen om de financiële gevolgen van het wegvallen van precariobelasting op kabels en leidingen op te vangen. Het ingezette beleid zal voor 2020 en verder voortgezet worden.

5. VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen stellen individueel een begroting op. Voor de meeste gemeenschappelijke regelingen volgen wij het percentage dat sinds het begrotingsjaar 2012 wordt vastgesteld in samenspraak met alle betrokken buurgemeenten in het samenwerkingsgebied Holland Rijnland. Voor het jaar 2020 is de toegestane prijsindexatie voor beloning werknemers 3,2% en 1,50% voor materiële uitgaven.

6. WERKORGANISATIE HLTsamen

De effecten van beleidsbeslissingen bij de vaststelling van de gemeentebegroting op de werkorganisatie HLTsamen worden, indien van toepassing, als beslispoint in de programmabegroting zichtbaar gemaakt. Vervolgens worden deze via een begrotingswijziging in de begroting van HTLsamen verwerkt.

Financieel meerjarenperspectief tot aan de begroting 2020

- = uitgaven, bedragen x € 1.000

Financiële situatie op hoofdlijnen	2020	2021	2022	2023
Begrotingsaldi Kadernota 2019-2022	-260	491	212	398
Ontwikkeling loon- en prijscompensatie	-1.062	-1.120	-1.210	-1.278
Gevolgen Meicirculaire 2019 Algemene uitkering	682	6	-528	-515
Structurele effecten 1e Bestuursrapportage 2019	-34	-30	1	33
Indexering belastingen e.d.	160	160	160	160
Meerjarenperspectief begroting 2020-2023	-514	-493	-1.365	-1.203
Nagekomen ontwikkelingen	24	-159	-594	-706
Oplossingsrichtingen inclusief Septembercirculaire	494	798	869	773
Getoond Meerjarenperspectief begroting 2020-2023	4	146	-1.090	-1.137

Nagekomen ontwikkelingen

Overige financiële mutaties bij uitwerking begroting

Na verwerking van de diverse vastgestelde bedragen wijken deze af van de eerder getoonde cijfers. Genoemd kunnen worden definitieve begrotingen van diverse gemeenschappelijke regelingen en inbreng van de structurele wijzigingen in de 1^e Bestuursrapportage.

Bijwerken Staat van activa

In de staat van activa worden de investeringen verwerkt die de afschrijvingen genereren voor de exploitatie. Incidentele investeringen, onder andere de uitvoering van de Centrumplannen en de herinrichtingen van de diverse parken, worden, via de reserve kapitaalsinvesteringen, bekostigd uit de algemene reserve. De ramingen zijn aangepast aan de besluiten van de gemeenteraad, deze waren in de meerjarenramingen van de begroting 2019-2022 niet juist weergegeven.

Coördinator Basisregistratie Ondergrond (BRO)

Voor de wettelijke taken van de BRO wordt in HLTsamen verband een coördinator aangesteld.

Oplossingsrichtingen

Aanpassing Peuteropvang

De geraamde bedragen kunnen worden aangepast aan de werkelijke uitgaven.

Uitvoeren ontwikkelagenda REA

De opgenomen ramingen voor REA zijn achteraf te ruim begroot.

Aanpassen ramingen dividend

In de 1^e Bestuursrapportage 2019 zijn de ramingen aangepast aan het werkelijk ontvangen dividend. De meer ontvangsten worden alsnog geraamd in 2020-2023.

Internationale Schakelklas

De opgenomen bedragen kunnen gedekt worden uit de reserve onderwijshuisvesting. Deze reserve is hiervoor bedoeld.

Uitkomsten Septembercirculaire 2019

Hogere bijdrage uit het Gemeentefonds door met name hoger accres.

Financieel meerjarenperspectief tot aan de kadernota 2020

De Kadernota 2020 vertoonde voor 2020 een negatief saldo van € 260.000. De Kadernota is vastgesteld in de raadsvergadering van 11 juli 2019.

	<i>(Bedragen x € 1.000; -/- = nadeel)</i>			
Ontwikkeling meerjarenperspectief 2020-2023	2020	2021	2022	2023
Meerjarenperspectief Programmabegroting 2019	120	448	184	184
Wijzigingen na vaststelling begroting	-34	-34	-34	-34
Ontwikkeling Algemene uitkering	-227	213	204	401
Effecten jaarrekening en autonome ontwikkelingen	-119	-136	-142	-154
Meerjarenperspectief na Kadernota 2020	-260	491	212	398

Overzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor de begrotingsjaren 2020-2023, in één totaaloverzicht, de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma, inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, aan.

Bedragen x € 1.000

		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Vitaliteit	Lasten	-21.864	-24.440	-24.052	-23.768	-24.034	-24.056
	Baten	4.192	4.204	4.749	4.753	4.757	4.592
Saldo		-17.672	-20.237	-19.304	-19.015	-19.277	-19.464
Programma 2. Leefomgeving	Lasten	-11.684	-14.984	-15.332	-16.184	-15.578	-13.374
	Baten	6.119	6.895	7.720	8.217	7.779	5.574
Saldo		-5.565	-8.089	-7.612	-7.967	-7.799	-7.800
Programma 3. Bedrijvigheid	Lasten	-3.555	-2.093	-1.973	-1.964	-1.789	-1.790
	Baten	1.898	115	115	115	115	115
Saldo		-1.657	-1.978	-1.858	-1.849	-1.674	-1.674
Programma 4. Bestuur en ondersteuning	Lasten	-3.530	-2.726	-2.530	-2.553	-2.558	-2.589
	Baten	720	420	449	449	449	449
Saldo		-2.810	-2.306	-2.081	-2.103	-2.108	-2.139
Saldo programma's		-27.704	-32.609	-30.854	-30.934	-30.859	-31.078

Algemene dekkingsmiddelen:

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Saldo	27.537	28.961	30.108	30.499	30.278	30.397
Belastingen overig	Saldo	1.370	1.250	1.117	989	-369	-370
Overhead	Saldo	-6.493	-7.619	-7.073	-6.971	-6.842	-6.771
Overige baten en lasten	Saldo	0	-58	-25	-34	-37	-38
OZB niet-woningen	Saldo	439	1.179	1.247	1.247	1.247	1.247
OZB woningen	Saldo	3.176	2.637	2.845	2.972	3.472	3.472
Treasury	Saldo	727	905	740	740	740	740
Saldo algemene dekkingsmiddelen		26.755	27.256	28.959	29.442	28.489	28.679
Saldo voor resultaatbestemming		-949	-5.354	-1.895	-1.492	-2.370	-2.399

Stortingen in reserves

1. Vitaliteit	Lasten	-368	0	0	0	0	0
2. Leefomgeving	Lasten	-2.036	-3.227	-690	-750	0	0
3. Bedrijvigheid	Lasten	0	0	0	0	0	0
4. Bestuur en ondersteuning	Lasten	-3010	512	-3	-3	-3	0
Algemene middelen	Lasten	0	0	0	0	0	0

Totaal stortingen in reserves		-5.414	-2.715	-693	-753	-3	0
Onttrekkingen reserves							
1. Vitaliteit	Baten	1.421	876	213	140	104	104
2. Leefomgeving	Baten	2.859	4.508	1.876	1.763	749	729
3. Bedrijvigheid	Baten	0	24	0	0	0	0
4. Bestuur en ondersteuning	Baten	3.791	2.173	503	488	430	430
Algemene middelen	Baten	0	487	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen uit reserves		8.071	8.068	2.591	2.391	1.283	1.263
Resultaat na bestemming		1.708	0	4	146	-1.090	-1.137

Verschillen tussen de begroting 2020 en de gewijzigde begroting 2019

Vitaliteit

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	935	956	-20
Openbaar basisonderwijs	67	67	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	822	969	-147
Totaal Onderwijs	1.824	1.992	-167
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	2.621	2.175	446
Arbeidsparticipatie	256	281	-25
Inkomensregelingen	5.090	4.848	242
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	239	289	-51
Begeleide participatie	1.738	1.707	31
Maatwerkdienstverlening 18+	4.349	4.421	-72
Wijkteams	1.359	1.330	28
Maatwerkdienstverlening 18-	4.194	4.432	-238
Geëscaleerde zorg 18-	389	391	-2
Totaal Sociaal domein	20.234	19.873	361
Thema Sport & Gezondheid			
Sportbeleid en activering	508	508	1
Volksgesondheid	879	994	-116
Sportaccommodaties	995	685	310
Totaal Sport & Gezondheid	2.382	2.187	195
Totaal lasten	24.440	24.052	388

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	227	283	-56
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	43	247	-204
Totaal Onderwijs	270	530	-260
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	26	26	0

Inkomensregelingen	3.615	3.890	-275
Maatwerkdienstverlening 18-	10	10	0
Totaal Sociaal domein	3.652	3.927	-275
Thema Sport & Gezondheid			
Volksgesondheid	9	9	0
Sportaccommodaties	273	283	-9
Totaal Sport & Gezondheid	282	292	-9
Totaal baten	4.204	4.749	-545
Saldo na resultaatbestemming	-20.237	-19.304	-933

Reserves	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	
Toevoegingen reserves			
Onttrekkingen reserves	876	213	663
Totaal reserves	876	213	663
Saldo na resultaatbestemming	-19.361	-19.091	-270

Thema/Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Thema Sociaal domein				
Maatwerkdienstverlening 18-		-238	Hogere kosten PGB jeugd door loslaten solidariteitsbeginsel	€ -79
			Hogere kosten jeugd door loon/prijscompensatie (compensatie via gemeentefonds)	€ -159
			subtotaal	€ -238
Maatwerkdienstverlening 18+		-72	Stijging kosten vervoersvoorzieningen	€ -72
			subtotaal	€ -72
Inkomensregelingen	242		Lagere bijstandskosten	€ 242
			subtotaal	€ 242
Begeleide participatie	31		Lagere bijdrage GR KDB	€ 31
			subtotaal	€ 31
Samenkracht en burgerparticipatie	446		In 2019 incidentele uitgaven voor Solution	€ 310
			In 2019 incidenteel budget ivm verhoogde instroom asielzoekers	€ 140
			Overige	€ -4
			subtotaal	€ 446
Wijkteams	28		Overige	€ 28
			subtotaal	€ 28
Arbeidsparticipatie		-25	Stijging kosten SPW (compensatie via Gemeentefonds)	€ -25
			subtotaal	€ -25
Maatwerkvoorziening (WMO)		-51	Stijging uitgaven WMO verstrekkingen rolstoelen en woonvoorzieningen	€ -51
			subtotaal	€ -51
Geëscaleerde zorg 18-		-2	Overige	€ -2
			subtotaal	€ -2
Totaal thema				
Thema Sport en gezondheid		361	Totaal thema	€ 359
Sportaccommodaties	310		Lagere afschrijvingen. Renovatie de Vosse is afgeschreven.	€ 304
			Overige	€ 6
			subtotaal	€ 310
Sportbeleid en activering	1		Overige	€ 1
			subtotaal	€ 1
Volksgesondheid		-116	Hogere bijdrage RDOG	€ -116
			subtotaal	€ -116
Totaal thema		195	Totaal thema	€ 195
Thema Onderwijs				
Onderwijsbeleid en leerlingzaken		-147	Hogere Rijksbijdrage OAB (onderwijsachterstandenbeleid)	€ -204
			Verlaging budget REA	€ 40
			Overige	€ 17
			subtotaal	€ -147
Onderwijshuisvesting		-20	Overige	€ -20
			subtotaal	€ -20
Totaal thema		-167	Totaal thema	€ -167
Totaal lasten	388			€ 387
Baten				
Thema Onderwijs				
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	204		Hogere Rijksbijdrage OAB (onderwijsachterstandenbeleid)	€ 204
			subtotaal	€ 204
Onderwijshuisvesting	56		Actualisatie verhuur gebouwen	€ 49
			Overige	€ 7
			subtotaal	€ 56
Totaal thema	260		Totaal thema	
Thema Sociaal domein				
Inkomensregelingen	275		Hogere Rijksbijdrage BUIG	€ 275
			subtotaal	€ 275
Totaal thema	275		Totaal thema	
Thema Sport & Gezondheid				
Sportaccommodaties	9		Overige	€ 9
			subtotaal	€ 9
Totaal thema	9		Totaal thema	
Totaal baten	545			€ 544
Reserves				
Onttrekkingen reserves		-663	In 2019 incidentele uitgaven voor Solution tlv algemene reserve	€ -310
			Overhevelingen 2018 naar 2019 via algemene reserve	€ -565
			In Lias stonden de bedragen uit de reserves op 1 post, dat is gecorrigeerd.	€ 212
			subtotaal	€ -663
Totaal reserves		-663		€ -663
Eindtotaal	270			€ 268

Leefomgeving

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	518	494	24
Totaal Gebiedsontwikkeling	518	494	24
Thema Openbare orde en veiligheid			
Openbare orde en veiligheid	813	763	50
Crisisbeheersing en brandweer	1.290	1.273	17
Totaal Openbare orde en veiligheid	2.104	2.036	67
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid			
Afval	1.765	1.782	-17
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.806	1.933	-127
Begraafplaatsen en crematoria	73	79	-6
Riolering	1.617	1.647	-30
Milieubeheer	784	913	-129
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	6.045	6.354	-309
Thema Verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	3.211	3.245	-35
Parkeren	59	56	3
Recreatieve havens	150	150	0
Totaal Verkeer en vervoer	3.419	3.451	-32
Thema Wonen			
Wonen en bouwen	1.410	560	850
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.489	2.437	-948
Totaal Wonen	2.899	2.997	-98
Totaal lasten	14.984	15.332	-348

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Openbare orde en veiligheid			
Openbare orde en veiligheid	30	27	3
Crisisbeheersing en brandweer	45	46	-1
Totaal Openbare orde en veiligheid	75	73	2
Thema Openbare ruimte en duurzaamheid			
Afval	2.592	2.690	-98

Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5	5	0
Begraafplaatsen en crematoria	87	87	0
Riolering	2.307	2.362	-55
Milieubeheer	1	1	0
Totaal Openbare ruimte en duurzaamheid	4.992	5.145	-153
Thema Verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	91	80	12
Parkeren	1	1	0
Recreatieve havens	10	11	-1
Totaal Verkeer en vervoer	102	91	11
Thema Wonen			
Wonen en bouwen	302	39	263
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.424	2.373	-949
Totaal Wonen	1.726	2.411	-685
Totaal baten	6.895	7.720	-825
Saldo na resultaatbestemming	-8.089	-7.612	-477

Reserves	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	
Toevoegingen reserves	-3.227	-690	-2.537
Onttrekkingen reserves	4.508	1.876	2.633
Totaal reserves	1.281	1.186	96
Saldo na resultaatbestemming	-6.808	-6.426	-382

Thema/Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Thema Gebiedsontwikkeling				
Ruimtelijke ordening	24		Uitgaven omgevingsvisie	€ -45
			Aanpassing bijdrage HLTsamen	€ 59
				€ 10
			subtotaal	€ 24
Totaal thema	24		Totaal thema	€ 24
Thema Openbare orde en veiligheid				
Openbare orde en veiligheid	50		Inventarisatie asbestdaken is uitgevoerd	€ 50
			subtotaal	€ 50
Crisisbeheersing en brandweer	17		bijdrage aan de Veiligheidsregio is verhoogd	€ -36
			Bijdrage aan de GHOR is onderdeel geworden van de bijdrage aan RDOG (programma 1)	€ 51
			Publieke heffingen en verhuur van de brandweerkazerne zijn geactualiseerd	€ 2
			subtotaal	€ 17
Totaal thema	67		Totaal thema	€ 67
Thema Openbare ruimt en duurzaamheid				
Afval		-17	Toename bijdrage aan Meerlanden	€ -4
			Ontwikkeling beleid huishoudelijk afval is afgerond	€ 55
			Toename belasting VAB	€ -70
			Overig	€ 2
			subtotaal	€ -17
Milieubeheer		-129	Aanpassing bijdrage HLTsamen	€ -80
			Bijdrage aan Omgevingsdienst West Holland is verhoogd.	€ -47
			Overig.	€ -2
			subtotaal	€ -129
Openbaar groen en recreatie		-127	Verhoging bijdrage aan Meerlanden	€ -101
			Opstellen stedelijk waterplan	€ -50
			beheerplan natuurvriendelijke oevers is afgerond	€ 12
			overig	€ 12
			subtotaal	€ -127
Begraafplaatsen en crematoria		-6		
			subtotaal	€ -
Riolering		-30	Bijdrage aan Meerlanden verhoogd	€ -25
			Overig	€ -11
			subtotaal	€ -36
Totaal thema		-309	Totaal thema	€ -309
Thema Verkeer en vervoer				
Verkeer en vervoer		-35	Bijdrage aan Meerlanden verhoogd	€ -35
			subtotaal	€ -35
Parkeren	3		Overig.	€ 3
			subtotaal	€ 3
Totaal thema		-32	Totaal thema	€ -32
Thema wonen				
Wonen en bouwen	850		Actualisatie Grondexploitatie (Vossepolder)	€ 850
			subtotaal	€ 850
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		-948	Actualisatie Grondexploitatie (Vossepolder)	€ -948
			subtotaal	€ -948
Totaal thema		-98	Totaal thema	€ -98
Totaal lasten		-348		€ -348

Thema/Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Baten				
Thema openbare orde en veiligheid				
Openbare orde en veiligheid		-3	Aanpassing kapitaallasten	€ -3
			subtotaal	€ -3
Crisisbeheersing en brandweer	1		Overig	€ 1
			subtotaal	€ 1
Totaal thema		-2	Totaal thema	€ -2
Thema Openbare ruimt en duurzaamheid				
Afval	98			
			subtotaal	€ -
Riolering	55			
			subtotaal	€ -
Totaal thema	153		Totaal thema	€ -
Thema Verkeer en vervoer				
Recreatieve havens	1		actualisatie verhuur bedragen	€ 1
			subtotaal	€ 1
Verkeer en vervoer		-12	actualisatie verhuur bedragen	€ -12
			subtotaal	€ -12
Totaal thema		-11	Totaal thema	€ -11
Thema wonen				
Wonen en bouwen		-263	Aanpassing kapitaallasten	€ -263
			subtotaal	€ -263
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	850		Deelproject (H.D. plein) wordt in 2019 uitgevoerd.	€ 787
			Woningbouwprogramma Hillegom wordt in 2019 opgezet.	€ 10
			Actualiseren beleid wonen vindt plaats in 2019.	€ 20
			Handhaving bouwen wordt in 2019 uitgevoerd.	€ 24
			Overig	€ 9
			subtotaal	€ 850
Totaal thema	586		Totaal thema	€ 587
Totaal baten	727			€ 574
Reserves				
Toevoegingen reserves	2537			
			subtotaal	€ -
Onttrekkingen reserves		-2633		
			subtotaal	€ -
Totaal reserves		-96		€ -
Eindtotaal	283			€ 226

Bedrijvigheid

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	193	223	-31
Totaal Centrumontwikkeling	193	223	-31
Thema Kunst en Cultuur			
Media	445	455	-10
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	570	452	118
Cultureel erfgoed	56	41	15
Totaal Kunst en Cultuur	1.071	947	123
Thema Regionale economie			
Economische ontwikkeling	796	770	25
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10	0	10
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	24	31	-7
Totaal Regionale economie	830	802	28
Totaal lasten	2.093	1.973	121

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	3	3	0
Totaal Centrumontwikkeling	3	3	
Thema Regionale economie			
Economische ontwikkeling	22	22	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	90	90	0
Totaal Regionale economie	113	112	
Totaal baten	115	115	
Saldo na resultaatbestemming	-1.978	-1.858	-121

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Toevoegingen reserves			
Onttrekkingen reserves	24		24
Totaal reserves	24		24
Saldo na resultaatbestemming	-1.954	-1.858	-96

Bestuur en ondersteuning

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Dienstverlening			
Burgerzaken	657	595	62
Beheer overige gebouwen en gronden	450	236	214
Totaal Dienstverlening	1.107	831	276
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	1.619	1.700	-81
Totaal Regionale samenwerking	1.619	1.700	-81
Totaal lasten	2.726	2.530	195

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Thema Dienstverlening			
Burgerzaken	352	352	0
Beheer overige gebouwen en gronden	68	97	-29
Totaal Dienstverlening	420	449	-29
Totaal baten	420	449	-29
Saldo na resultaatbestemming	-2.306	-2.081	-225

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2019	2020	
Toevoegingen reserves	512	-3	515
Onttrekkingen reserves	2.173	503	1.670
Totaal reserves	2.686	501	2.185
Saldo na resultaatbestemming	380	-1.580	1.961

Thema/Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Thema dienstverlening				
Burgerzaken	62		In 2020 zijn er geen verkiezingen te verwachten	€ 60
			Overig	€ 2
			subtotaal	€ 62
Beheer overige gebouwen en gronden	214		Aanpassing wasplaats gemeentewerf Hillegom (Incidenteel budget)	€ 70
			Sloopkosten + overige kosten ontwikkeling 1e fase HD-plein zuid (Incidenteel budget)	€ 152
			Overig	€ -8
			subtotaal	€ 214
Totaal thema	276		Totaal thema	€ 276
Thema Regionale samenwerking				
Bestuur		-81	Actualisatie budgetten vergoedingen Raad en Raadscommissies	€ -65
			Overig	€ -16
			subtotaal	€ -81
Totaal thema	-81		Totaal thema	€ -81
Totaal lasten	195			€ 195
Baten				
Thema Dienstverlening				
Beheer overige gebouwen en gronden	29		Overig	€ 29
			subtotaal	€ 29
Totaal thema	29		Totaal thema	€ 29
Totaal baten	29			€ 29
Reserves				
Toevoegingen reserves		-515		
			subtotaal	€ -
Onttrekkingen reserves		-1670		
			subtotaal	€ -
Totaal reserves		-2185		€ -
Eindtotaal		-1961		€ 224

Algemene middelen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	
Thema Algemene middelen			
Overhead	7.631	7.086	545
Treasury	11	11	0
Overige baten en lasten	58	25	33
Belastingen overig	691	824	-134
Totaal Algemene middelen	8.391	7.946	445
Totaal lasten	8.391	7.946	445

Baten	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	
Thema Algemene middelen			
Overhead	13	13	0
Treasury	916	751	165
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	28.961	30.108	-1.147
OZB niet-woningen	1.179	1.247	-68
OZB woningen	2.637	2.845	-208
Belastingen overig	1.941	1.941	0
Totaal Algemene middelen	35.647	36.905	-1.259
Totaal baten	35.647	36.905	-1.259
Saldo na resultaatbestemming	27.256	28.959	-1.704

Reserves	Begroting	Begroting	Vershil
	2019	2020	
Toevoegingen reserves			
Onttrekkingen reserves	487		487
Totaal reserves	487		487
Saldo na resultaatbestemming	27.743	28.959	-1.217

Thema/Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Thema Algemene middelen				
Overhead	545		Andere verdeling van de kosten HLTsamen	€ 417
			Vrijval kapitaallasten (afschrijving)	€ 89
			Overige	€ 39
			subtotaal	€ 545
Belastingen overig		-134	De compensatie aan Dunea voor de Precariobelasting stijgt met het vastgestelde bedrag.	€ -126
			Overige	€ -8
			subtotaal	€ -134
Overige baten en lasten	33		Het bedrag Onvoorzien is teruggebracht naar het oorspronkelijke bedrag.	€ 58
			De uit te voeren taken n.a.v. de Septembercirculaire zijn geraamd op Overige baten en lasten.	€ -25
			subtotaal	€ 33
Totaal lasten	445			€ 445
Baten				
Thema Algemene middelen				
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefond	1.147		Meer ontvangsten van het Rijk voor de Algemene uitkering.	€ 1.147
			subtotaal	€ 1.147
Treasury		-165	De verstrekte geldlening aan de BNG is ingaande 2019 vervallen.	€ -165
			subtotaal	€ -165
OZB niet-woningen	68		De meeropbrengsten door inflatie.	€ 68
			subtotaal	€ 68
OZB woningen	208		De meeropbrengsten door inflatie.	€ 208
			subtotaal	€ 208
Totaal baten	1.259			€ 1.259
Reserves				
Saldo mutaties reserves	0	0		
			subtotaal	€ -
Totaal reserves				€ -
Eindtotaal	1.704			€ 1.704

Overzicht van incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten (- = nadeel)	Begroting		Begroting		Begroting		Begroting	
	2020		2021		2022		2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 1: Vitaliteit								
Tijdelijke huisvesting Jozefschool	-19		-21					
Meer inzetten op vaste aanspreekpunten binnen werkorganisatie HLT voor bedrijven en instellingen	-20		-20					
Tijdelijke kosten Internationale Schakelklas	-22							
Verhoging taalniveau statushouders (via gemeentefonds)	-25							
Zorg- en veiligheidstafels	-30							
Impuls ambities sociaal domein	-96							
Aansluiten bij het initiatief 'Rookvrije generatie' en 'Jeugd op Gezond Gewicht'	-15		-15					
Voldoende inzet jeugd- en jongerenwerk op straat om vervolg te geven aan het project Jeugd Hillegom	-75							
Dekking via algemene reserve:		90		15				
Dekking via reserve onderwijshuisvesting		41		21				
Subtotaal programma 1	-302	131	-56	36	0	0	0	0
Programma 2: Leefomgeving								
Mobiliteitsdossier	-10							
Onderzoek en analyse van data tbv (actualisatie) beleid Verkeer en Vervoer.			-30					
DVO Meerlanden	-7		-15					
Stedelijk waterplan	-50							
Duinpolderweg	-50		-50					
Stimuleren en faciliteren van plannen van ontwikkelaars, corporaties, bedrijven en particuliere initiatiefnemers	-50							
Analyse huidige stand van zaken en Plan van Aanpak HLT opstellen om conform de wenselijke situatie onder de nieuwe Omgevingswet te kunnen werken.	-20							
Omgevingswet	-40							
Omgevingsplan	-80		-80					
Woningmarktonderzoeken (kadernota 2018)	-20		-20		-20			
Woningbehoefte onderzoeken Woon	-7		-7					
Aanleg, beheer en onderhoud van het groen op niveau houden/brengen en verhogen biodiversiteit.	-150		-200		-250			
Aanpassen verkeerssituatie Jozef/Leerwinkel	-690							
Herinrichting Prinses Irenelaan			-750					
Dekking via algemene reserve		927		895		20		
Subtotaal programma 2	-1174	927	-1152	895	-270	20	0	0
Programma 3: Bedrijvigheid								
Financiering uitvoeringsprogramma Economische agenda Duin- en Bollenstreek	-176		-176					
Verblijfsrecreatie	-10							
Dekking via algemene reserve		10						
Subtotaal programma 3	-186	10	-176	0	0	0	0	0
Programma 4: Bestuur en ondersteuning								
Opstellen meerjaren onderhoudsplan gebouwen	-15							
Dekking via algemene reserve		15						
Subtotaal programma 4	-15	15	0	0	0	0	0	0
Algemene Dekkingmiddelen								
Verhoging taalniveau statushouders (via gemeentefonds)		25						
Subtotaal Algemene Dekkingmiddelen	0	25	0	0	0	0	0	0
Totaal incidentele baten en lasten	-1677	1108	-1384	931	-270	20	0	0

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Stortingen in reserves

Reserve	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving
	2019	2020	2021	2022	2023	
Algemene reserve	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	0	Aflossing aanschaf praalwagen bloemencorso
Totaal stortingen reserves	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	0	

Onttrekkingen uit reserves

	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving
	2019	2020	2021	2022	2023	
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	318.67	6.840	6.840	480.000	735.604	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie
Reserve onderwijshuisvesting	75.000	75.000	87.017	87.017	97.000	Tekort onderwijsbegroting exploitatie
Reserve sociaal domein	83.258	42.831	12.077	12.077	0	Saldo begroting 3D
Totaal programma 1	476.933	124.671	105.934	579.094	832.604	
Algemene reserve	176.429	176.429	176.429			Financiering uitvoeringsprogramma Economische Agenda
Algemene reserve	20.000	20.000	20.000	20.000		Op onderdelen actualiseren Woonvisie Hillegom 2015-2019 'Top van de Bollenstreek'
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	222.835	254.835	368.135	398.135		Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie
Totaal programma 2	419.264	451.264	564.564	418.135	0	
Reserve regionaal investeringsfonds	430.000	430.000	430.000	430.000	430.000	Kadernota 2018: Vrijval bijdrage Regionaal Investeringsfonds
Totaal programma 4	430.000	430.000	430.000	430.000	430.000	
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	
Totaal onttrekkingen uit reserves	1.326.197	1.005.935	1.100.498	1.427.229	1.262.604	

Structureel begrotingsevenwicht

Bedragen x € 1.000

Programma naam	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	2020	2020	2020	2021	2021	2021
1. Vitaliteit	24.052	-4.749	19.304	23.768	-4.753	19.015
2. Leefomgeving	15.332	-7.720	7.612	16.184	-8.217	7.967
3. Bedrijvigheid	1.973	-115	1.858	1.964	-115	1.849
4. Bestuur en ondersteuning	2.530	-449	2.081	2.553	-449	2.103
Totaal lasten en baten	43.887	-13.033	30.854	44.469	-13.534	30.934
Algemene dekkingsmiddelen	860	-36.905	-36.045	996	-37.423	-36.426
Overhead	7.086	-13	7.073	6.984	-13	6.971
VPB	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
subtotaal	51.833	-49.939	1.895	52.449	-50.957	1.492
Toevoeging en onttrekking aan reserves	693	-2.591	-1.899	753	-2.391	-1.638
Totaal lasten en baten inclusief reserves	52.526	-52.530	-4	53.202	-53.348	-146
Correctie incidentele lasten en baten	-1.677	1.108	-569	-1.384	931	-453
Structureel resultaat begroting	50.849	-51.422	-573	51.818	-52.417	-599

Programma naam	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	2022	2022	2022	2023	2023	2023
1. Vitaliteit	24.034	-4.757	19.277	24.056	-4.592	19.464
2. Leefomgeving	15.578	-7.779	7.799	13.374	-5.574	7.800
3. Bedrijvigheid	1.789	-115	1.674	1.790	-115	1.674
4. Bestuur en ondersteuning	2.558	-449	2.108	2.589	-449	2.139
Totaal lasten en baten	43.958	-13.100	30.859	41.808	-10.730	31.078
Algemene dekkingsmiddelen	495	-35.839	-35.344	496	-35.959	-35.463
Overhead	6.855	-13	6.842	6.784	-13	6.771
VPB	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
subtotaal	51.309	-48.939	2.370	49.088	-46.689	2.399
Toevoeging en onttrekking aan reserves	3	-1.283	-1.280		-1.263	-1.263
Totaal lasten en baten inclusief reserves	51.311	-50.221	1.090	49.088	-47.952	1.137
Correctie incidentele lasten en baten	-270	201	-250	0		0
Structureel resultaat begroting	51.041	-50.201	840	49.088	-47.952	1.137

Uiteenzetting van de financiële positie

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans per 31 december						
					(bedragen x € 1.000)	
Activa	Rekening 2018	Primaire begroting 2019 voor wijzigingen	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	857	822	788	754	719	685
materiële vaste activa						
met economisch nut	30.216	32.423	41.041	42.577	42.373	40.663
met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	11.830	12.294	11.760	11.637	11.469	11.284
met maatschappelijk nut	10.550	14.687	20.359	20.964	20.741	20.476
<i>sub-totaal materiële vaste activa</i>	52.596	59.404	73.160	75.178	74.583	72.423
financiële vaste activa						
Len. aan openb. Lich., woningb., deelnemingen, ov. verb	0	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	9.982	9.982	5.982	5.982	5.982	5.982
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	3.461	2.373	3.461	3.461	3.461	3.461
bijdragen aan activa in eigendom derden	0	0	0	0	0	0
<i>sub-totaal financiële vaste activa</i>	13.443	12.355	9.443	9.443	9.443	9.443
Totaal vaste activa	66.896	72.581	83.391	85.375	84.745	82.551
VLOTTENDE ACTIVA						
onderhanden werk, gronden in exploitatie	2.126	-214	2.066	-827	-3.894	-2.154
voorraad overige grond en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0
<i>sub-totaal voorraden</i>	2.126	-214	2.066	-827	-3.894	-2.154
vorderingen op openbare lichamen	4.589	3.500	4.000	4.000	4.000	4.000
Vordering ivm faciliterend grondbeleid	0	0	0	0	0	0
overige vorderingen	433	600	600	600	600	600
kortlopende uitzettingen	1.162	0	1.000	1.000	1.000	1.000
liquide middelen	866	256	500	500	500	500
overlopende activa	4.145	510	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	13.321	4.652	9.166	6.273	3.206	4.946
Totaal generaal	80.217	77.233	92.557	91.648	87.951	87.497
Passiva						
EIGEN VERMOGEN						
algemene reserves	42.845	41.039	36.419	35.277	35.260	35.260
bestemmingsreserves	17.834	17.952	18.697	18.201	16.938	15.675
nog te bestemmen resultaat	1.704	-515	4	146	-1.090	-1.263
<i>sub-totaal Eigen vermogen</i>	62.383	58.476	55.120	53.624	51.108	49.672
VOORZIENINGEN	3.619	3.850	3.854	3.749	3.712	3.675
VASTE SCHULDEN	0	6.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Totaal vaste passiva	66.002	68.326	80.974	79.373	76.820	75.347
VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden	9.696	7.007	7.083	7.775	6.631	7.650
overlopende passiva	4.519	1.900	4.500	4.500	4.500	4.500
Totaal vlottende passiva	14.215	8.907	11.583	12.275	11.131	12.150
Totaal generaal	80.217	77.233	92.557	91.648	87.951	87.497

EMU saldo

EMU saldo prognose (x € 1.000)		2020	2021	2022	2023	
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	1895	1492	2.370	2.399
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	2.575	2.976	3.306	3.346
3	Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	731	720	753	760
4	Uitgaven aan investeringen in (im) materiële vaste activa	-	3.708	4.960	2.676	1.152
5	De in mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+	0	0	0	0
6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	+	0	0	0	0
6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	-	0	0	0	0
7	Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	875	195	0	0
8a	Verkoopopbrengsten van grond	+	2.373	2.722	2.226	0
8b	Boekwinst op grondverkoop	-	0	0	0	0
9	Betalingen ten laste van voorzieningen	-	658	829	758	764
10	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	0	0	0	0
Geraamd EMU-saldo			2.333	1.926	5.221	4.589

Investerings 2020-2023

Investerings, Bedragen x 1.000	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijvings- termijn	Economisch/Maat- schappelijk	Besluit nodig van
	2020	2021	2022	2023			
Programma 1: Vitaliteit							
Nieuwbouw basisschool Giraffe	3.000	3.000			25	Economisch	Gemeenteraad
Renovatie Johannes			1.500		40	Economisch	Gemeenteraad
Programma 2: Leefomgeving							
Aanpassing verkeerssituatie Jozef/Leerwinkel	690				20	Maatschappelijk	Gemeenteraad
Gemeentelijk RioleringsPlan 2020	439				40	Economisch	College van B&W
Gemeentelijk RioleringsPlan 2021		372			40	Economisch	College van B&W
Gemeentelijk RioleringsPlan 2022			338		40	Economisch	College van B&W
Gemeentelijk RioleringsPlan 2023				332	40	Economisch	College van B&W
Reconstructies wegen 2020	431				20	Maatschappelijk	College van B&W
Reconstructies wegen 2021		431			20	Maatschappelijk	College van B&W
Reconstructies wegen 2022			431		20	Maatschappelijk	College van B&W
Reconstructies wegen 2023				431	20	Maatschappelijk	College van B&W
Voet/fietsbrug Oosteinderlaan/Bethlehemlaan	120				20	Maatschappelijk	Gemeenteraad
Vervangen voetgangersbrug Beekkade	50				20	Maatschappelijk	College van B&W
Vervangen verkeersbrug Noorderlaan	210				100	Maatschappelijk	College van B&W
Reconstructie Nieuwe weg	890				25	Maatschappelijk	Gemeenteraad
Herinrichting Prinses Irenelaan		750			25	Maatschappelijk	Gemeenteraad
Kunstwerken, beheerplan 2020	184				25	Maatschappelijk	College van B&W
Kunstwerken, beheerplan 2021		184			25	Maatschappelijk	College van B&W
Kunstwerken, beheerplan 2022			184		25	Maatschappelijk	College van B&W
Kunstwerken, beheerplan 2023				184	25	Maatschappelijk	College van B&W
Openbare verlichting 2020	205				20	Maatschappelijk	College van B&W
Openbare verlichting 2021		205			20	Maatschappelijk	College van B&W
Openbare verlichting 2022			205		20	Maatschappelijk	College van B&W
Openbare verlichting 2023				205	20	Maatschappelijk	College van B&W
Implementatie afvalbeleid	1.200				15	Economisch	Gemeenteraad
Vervangen airco's gemeentekantoor 2020	18				15	Economisch	College van B&W
Vervangen airco's gemeentekantoor 2021		18			15	Economisch	College van B&W
Vervangen airco's gemeentekantoor 2022			18		15	Economisch	College van B&W
Vervangen airco's gemeentekantoor 2023						Economisch	College van B&W
Totaal investeringskredieten	7.437	4.960	2.676	1.152			

Reserves en voorzieningen 2020-2023

In dit onderdeel wordt een overzicht gegeven van de reserves en voorzieningen. Dit overzicht geeft inzicht in de beginstanden, mutaties en de eindstanden voor de periode 2020-2023.

Om sneller in te spelen op ontwikkelingen is in de financiële verordening vastgelegd (raad november 2014) dat het reserve- en voorzieningenbeleid in een apart onderdeel wordt behandeld in de jaarrekening en begroting. In de kadernota 2019 zijn de reserves gewijzigd aan de huidige inzichten.

U wordt per reserve en voorziening geïnformeerd over:

- Vorming en besteding
- Toerekening van rente
- Specifiek doel
- Voeding
- Maximale hoogte
- Maximale looptijd
- Ontwikkelingen

De mutaties van de reserves worden per programma apart toegelicht bij het overzicht van toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

• Stand en verloop reserves

Hieronder volgt een overzicht met het geprognosticeerde verloop van de reserves na herschikking.

Het meerdere jaars verloop van de reserves zijn gebaseerd op de nu bekende wijzigingen.

Ontwikkeling reserves 2020-2023	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Saldo einde van het dienstjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	dienstjaar	dienstjaar	dienstjaar	dienstjaar	dienstjaar	dienstjaar
Algemene reserve						
Algemene reserve	42.845	38.208	36.419	35.277	35.260	35.260
Totaal algemene reserves	42.845	38.208	36.419	35.277	35.260	35.260
Bestemmingsreserves						
Reserve openbaar gebied centrum	215	0	0	0	0	0
Reserve regionaal investeringsfonds	2.580	2.150	1.720	1.290	860	430
Reserve Duurzaamheid	1.424	1.424	1.424	1.424	1.424	1.424
Reserve onderwijshuisvesting	5.267	5.330	5.214	5.096	4.999	4.902
Reserve kunst	16	16	16	16	16	16
Reserve sociaal domein	29	0	0	0	0	0
Reserve nog uit te voeren werken (grondexploitatie)	448	448	224	224	224	224
Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen	7.854	9.953	10.098	10.150	9.414	8.679
Totaal bestemmingsreserves	17.834	19.321	18.697	18.201	16.938	15.675
Resultaat boekjaar	1.704	318	0	146	-944	-2.080
Totaal reserves	62.383	57.847	55.116	53.624	51.254	48.855

Algemene reserve

• **Algemene reserve**

De algemene reserve heeft geen specifieke bestemming en heeft een algemeen karakter. Het dient om risico's in algemene zin op te vangen. De minimumomvang van deze reserve is bepaald op € 6.000.000 voor de bufferfunctie.

Het overige deel is vrij besteedbaar.

Bestemmingsreserves

• **Reserve openbaar gebied centrum (voorbereidingskosten)**

Voorgesteld wordt om deze reserve op te heffen zodra het nog resterende krediet is vrijgegeven.

• **Reserve onderwijshuisvesting**

Uit deze reserve worden kosten voor nieuwbouw en verbouw van onderwijsgebouwen gedekt.

De reserve onderwijshuisvesting is toereikend voor de geplande nieuwbouw en renovatie van de gebouwen.

• **Reserve kunst**

Uit de reserve worden kunstobjecten op nieuwbouwlocaties gedekt. De extra storting wordt met de jaarrekening 2019 gerealiseerd.

- **Reserve sociaal domein**

Met de nog te verwachten mutaties is de reserve toereikend voor de komende jaren.

- **Reserve regionaal investeringsfonds**

De reserve is gevormd om de bijdrage aan het regionaal investeringsfonds (rif) te financieren.

- **Reserve nog uit te voeren werken (grondexploitatie)**

De reserve is bestemd voor de werkzaamheden die na het afsluiten van de afzonderlijke grondexploitaties nog plaatsvinden. Hierbij valt te denken aan de herbestrating die na enkele jaren opnieuw uitgevoerd wordt.

- **Reserve kapitaallasten nieuwe investeringen**

Aan deze reserve worden de kapitaallasten onttrokken gedurende de afschrijvingstermijn van diverse investeringen. Het betreft o.a. sportaccommodatie de Vosse en sportpark de Zanderij.

Stand en verloop voorzieningen

In het onderstaand overzicht is het geprognosticeerde verloop van de voorzieningen opgenomen. Het doel van de voorzieningen wordt hierna beschreven.

Het meerdere jaars verloop van de voorzieningen zijn gebaseerd op de nu bekende wijzigingen.

Bedragen x € 1.000

Ontwikkeling reserves 2020-2023	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Saldo einde van het dienstjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Voorzieningen						
Groot onderhoud brede school Elsbroek	94	94	94	94	94	94
Groot onderhoud De Vosse	635	620	654	576	572	568
Vervanging riolering	960	960	960	960	960	960
Voorziening pensioenen	1.243	1.273	1.303	1.333	1.363	1.393
Groot onderhoud gebouwen	688	834	843	786	723	660
Totaal voorzieningen	3.619	3.781	3.854	3.749	3.712	3.675

- **Voorziening groot onderhoud brede school Elsbroek**

De voorziening is ontstaan na de opheffing en herbestemming van de Johan Frisolocatie. Aangezien het hier een locatie betreft die in beheer en exploitatie is gegeven aan een stichting, zijn er ook afspraken gemaakt met betrekking tot het vormen van een voorziening voor groot onderhoud.

- **Voorziening groot onderhoud sportaccommodatie de Vosse**

Voor groot onderhoud zwembad is een voorziening gevormd, die contractueel is overeengekomen met Sportfondsen Nederland. Werkzaamheden worden uitgevoerd conform het meerjarig onderhoudsplan de Vosse.

- **Voorziening onderhoud riolering**

Stortingen en onttrekkingen worden gedaan op basis van werkzaamheden uitgevoerd conform het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan.

- **Voorziening pensioenen wethouders**

Voor de pensioenaanspraken van de wethouders is een voorziening gevormd. Elk jaar wordt berekend of deze voorziening toereikend is op basis van de beschikbare gegevens. Deze voorziening wordt gevoed door een jaarlijkse bijdrage vanuit de exploitatie tot het maximum op basis van de jaarlijkse actualisatie.

- **Voorziening groot onderhoud gebouwen**

De voorziening groot onderhoud gebouwen wordt gevoed door een jaarlijkse storting, die is gebaseerd op het meerjarig onderhoudsplan gebouwen.

Verloop van reserves 2020-2023

Stortingen in reserves

Lasten	Begroting na wijzigingen	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Omschrijving	Incidenteel / Structureel
	2019	2020	2021	2022	2023		
Reserve sociaal domein						Overschot 3D begroting	i
Totaal programma 1	0	0	0	0	0		
Algemene reserve	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500	0	Aflossing aanschaf praalwagen bloemencorso, 2022 laatste jaar.	s
Algemene reserve	-2.216.500					Ontwikkelen Centrumgebied	i
Reserve onderwijshuisvesting	137.669					Saldo onderwijsbegroting exploitatie	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen						Herinrichting Burg. van Nispenpark en omgeving	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen						Herinrichting Hoofdstraat N, Deltahof en	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen	-1.950.000					Uitvoering Centrumplannen, Hoofdstraat Midden	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen	-690.000	-690.000				Aanpassen verkeerssituatie Jozef/Leerwinkel	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen			-750.000			Herinrichting Prinses Irenelaan	i
Totaal programma 2	-4.721.331	-692.500	-752.500	-2.500	0		
Reserve regionaal investeringsfonds							
Totaal programma 4	0	0	0	0	0		
Algemene reserve	-1.704.185					Begrotingsresultaat 2018	
Totaal algemene middelen	-1.704.185						
Totaal stortingen reserves	-6.425.516	-692.500	-752.500	-2.500	0		

Onttrekkingen uit reserves

Baten	Begroting na wijzigingen	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Omschrijving	Incidenteel / Structureel
Algemene reserve	565.500					Overhevelingen jaarrekening 2018	i
Algemene reserve	15.000	15.000	15.000			Aansluiten bij het initiatief 'Rookvrije generatie'	i
Algemene reserve	25.000					In kaart brengen van behoefte en	i
Algemene reserve	50.000					Uitvoeren van de beleidsnota 'Hillegom positief	i
Algemene reserve	100.000					Uitvoeren van projecten eenzaamheidsbestrijding.	i
Algemene reserve	75.000	75.000				Voldoende inzet jeugd- en jongerenwerk op	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen	318.675	6.840	6.840	6.840	6.840	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie	s
Reserve onderwijshuisvesting	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000	Saldo onderwijsbegroting exploitatie	s
Reserve onderwijshuisvesting		18.667	21.333			Tijdelijke huisvestingskosten Jozefschool tlv	i
Reserve onderwijshuisvesting		22.000	22.000	22.000	22.000	Tijdelijke kosten Internationale Schakelklas	i
Reserve sociaal domein						Tijdelijk fonds jeugdhulp (raad 13-10-2016)	i
Reserve sociaal domein						Extra Tijdelijk fonds Jeugdhulp (raad 15-6-	i
Reserve sociaal domein						Extra gelden Jeugdzorg 2018	i
Reserve sociaal domein						Extra gelden veilig Thuis	i
Reserve sociaal domein	29.277					Saldo begroting 3D	s
Totaal programma 1	1.253.452	212.507	140.173	103.840	103.840		
Algemene reserve	176.429	176.429	176.429			Financiering uitvoeringsprogramma Economische	s
Algemene reserve						Continuering Streetcornerwerk	i
Algemene reserve						Overhevelingen jaarrekening 2017	i
Algemene reserve						Breedbandinternet N Leidsevaart, Margrietelaan	i
Algemene reserve						Verlenging streetcornerwerk	i
Algemene reserve	316.194					Overhevelingen jaarrekening 2018	i
Algemene reserve	20.000	20.000				Omgevingswet: Analyse huidige stand van zaken	i
Algemene reserve	20.000	20.000	20.000	20.000		Op onderdelen actualiseren Woonvisie Hillegom	s
						2015-2019 'Top van de Bollenstreek'	
Algemene reserve	10.000					Opzetten en monitoren woningbouwprogramma	i
Algemene reserve	25.000					Uitvoeren vervoersanalyse naar mogelijke	i
						verbeteringen van de OV-bereikbaarheid van	i
						.....	
Algemene reserve	35.000					Verbinding voor langzaam verkeer tussen het	i
Algemene reserve	15.000					Verder ontwikkelen interactieve website	i
Algemene reserve	50.000					Uitvoering Inventarisatie asbestdaken.	i
Algemene reserve	35.000					Actualiseren handboek (her)inrichting openbare	i
Algemene reserve						Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid Hillegom	i
Algemene reserve	50.000	50.000				Stimuleren en faciliteren van plannen	i
						Uitvoeren van onderzoek naar verkeersonveilige	i
Algemene reserve	30.000		30.000			situaties.	i
Algemene reserve	2.216.500					Ontwikkelen Centrumgebied	i
Algemene reserve						Herinrichting Burg. van Nispenpark en omgeving	i
Algemene reserve						Herinrichting Hoofdstraat N, Deltahof en	i
Algemene reserve	1.950.000					Uitvoering Centrumplannen, Hoofdstraat Midden	i
Algemene reserve	690.000	690.000				Aanpassen verkeerssituatie Jozef/Leerwinkel	i
Algemene reserve			750.000			Herinrichting Prinses Irenelaan	i
Reserve kap.lasten nieuwe investeringen	223.048	537.764	691.264	728.764	728.764	Vrijval afschrijvingslasten t.g.v. de exploitatie	s
Reserve nog uit te voeren werken		223.858				Herstelstraatwerkzaamheden grondexploitaties	i
Algemene reserve		50.000				Opstellen waterbeheerplan 2020-2025	i
Algemene reserve		7.500	15.000			Extra werkzaamheden opstellen DVO Meerlanden	i
Algemene reserve		10.000				Advisering mobiliteitsdossiers	i
Algemene reserve		80.000	80.000			Omgevingsplan Hillegom overig grondgebied	i
Algemene reserve		10.000				Verblijfsrecreatie visie en beleid	i
Totaal programma 2	5.862.171	1.875.551	1.762.693	748.764	728.764		
Algemene reserve	10.000					Goed digitaal aansluiten bedrijven (en woningen)	i
Algemene reserve	24.270					Overhevelingen jaarrekening 2018	i
Algemene reserve	100.000					Opzetten van een regeling voor kunst in de	i
Totaal programma 3	134.270	0	0	0	0		
Algemene reserve	20.000					Uitvoeren stresstest.	i
Algemene reserve	58.000	58.000	58.000			We versterken het accountmanagement	i
						(wegwijsformule) bij wijken, verenigingen en	i
						ondernemers en bij overheids- en	
Reserve regionaal investeringsfonds	430.000	430.000	430.000	430.000	430.000	Regionaal Investeringsfonds Holland-Rijnland,	s
						2023 laatste jaar.	
Algemene reserve						Kadernota 2018: onttrekking t.b.v. reserve RIF	i
Algemene reserve	23.000					Overhevelingen jaarrekening 2018	i
Algemene reserve		15.000				Actualiseren MOP gemeentelijke gebouwen	i
Totaal programma 4	531.000	503.000	488.000	430.000	430.000		
Algemene reserve	533.987					Overhevelingen jaarrekening 2018	
Totaal algemene middelen	533.987	0	0	0	0		
Totaal onttrekkingen uit reserves	8.314.880	2.591.058	2.390.866	1.282.604	1.262.604		

Bijlage; Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Afval						
Lasten	1.755	1.765	1.782	1.962	1.963	1.963
Baten	-2.600	-2.592	-2.690	-2.829	-2.831	-2.831
Saldo	-845	-827	-908	-867	-868	-869
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten						
Baten	-27.537	-28.961	-29.816	-29.894	-29.599	-29.814
Saldo	-27.537	-28.961	-29.816	-29.894	-29.599	-29.814
Arbeidsparticipatie						
Lasten	267	256	281	288	297	308
Baten						
Saldo	267	256	281	288	297	308
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	129	24	31	32	32	32
Baten	-79	-90	-90	-90	-90	-90
Saldo	50	-66	-59	-59	-59	-59
Begeleide participatie						
Lasten	1.771	1.738	1.707	1.643	1.637	1.615
Baten						
Saldo	1.771	1.738	1.707	1.643	1.637	1.615
Begraafplaatsen en crematoria						
Lasten	70	73	79	79	79	79
Baten	-93	-87	-87	-87	-87	-87
Saldo	-23	-14	-8	-8	-8	-8
Beheer overige gebouwen en gronden						
Lasten	242	450	236	221	221	221
Baten	-253	-68	-97	-97	-97	-97
Saldo	-11	382	138	123	123	124
Belastingen overig						
Lasten	552	691	824	952	447	448
Baten	-1.921	-1.941	-1.941	-1.941	-78	-78

Saldo	-1.370	-1.250	-1.117	-989	369	370
Bestuur						
Lasten	2.604	1.619	1.700	1.703	1.704	1.703
Baten	-51					
Saldo	2.553	1.619	1.700	1.703	1.704	1.703
Burgerzaken						
Lasten	684	657	595	629	633	665
Baten	-416	-352	-352	-352	-352	-352
Saldo	268	305	243	277	281	313
Crisisbeheersing en brandweer						
Lasten	1.157	1.290	1.273	1.290	1.290	1.290
Baten	-63	-45	-46	-46	-46	-46
Saldo	1.095	1.245	1.227	1.244	1.244	1.244
Cultureel erfgoed						
Lasten	21	56	41	41	41	41
Baten						
Saldo	21	56	41	41	41	41
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie						
Lasten	409	570	452	452	452	452
Baten						
Saldo	409	570	452	452	452	452
Economische ontwikkeling						
Lasten	2.404	796	770	771	595	595
Baten	-1.814	-22	-22	-22	-22	-22
Saldo	590	774	748	749	573	573
Economische promotie						
Lasten	143	193	223	214	214	215
Baten	-5	-3	-3	-3	-3	-3
Saldo	138	190	221	211	212	212
Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Lasten		10				
Baten						
Saldo		10				
Geëscaleerde zorg 18-						
Lasten	636	389	391	391	391	391
Baten						

Saldo	636	389	391	391	391	391
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)						
Lasten	353	1.489	2.437	2.787	2.291	65
Baten	-445	-1.424	-2.373	-2.722	-2.226	
Saldo	-92	65	64	65	65	65
Inkomensregelingen						
Lasten	4.860	5.090	4.848	4.821	4.821	4.821
Baten	-3.605	-3.615	-3.890	-3.890	-3.890	-3.890
Saldo	1.255	1.475	957	931	931	931
Maatwerkdienstverlening 18-						
Lasten	3.492	4.194	4.432	4.367	4.367	4.367
Baten		-10	-10	-10	-10	-10
Saldo	3.492	4.184	4.422	4.357	4.357	4.357
Maatwerkdienstverlening 18+						
Lasten	3.912	4.349	4.421	4.421	4.421	4.421
Baten						
Saldo	3.912	4.349	4.421	4.421	4.421	4.421
Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Lasten	141	239	289	289	289	289
Baten						
Saldo	141	239	289	289	289	289
Media						
Lasten	450	445	455	455	455	455
Baten						
Saldo	450	445	455	455	455	455
Milieubeheer						
Lasten	831	784	913	931	951	973
Baten	-2	-1	-1	-1	-1	-1
Saldo	829	783	912	930	950	972
Mutaties reserves						
Lasten	5.414	2.715	693	753	3	
Baten	-8.070	-8.068	-2.591	-2.391	-1.283	-1.263
Saldo	-2.656	-5.354	-1.899	-1.638	-1.280	-1.263
Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Lasten	586	822	969	970	970	970
Baten	-65	-43	-247	-247	-247	-247

Saldo	720	779	722	723	723	723
Onderwijshuisvesting						
Lasten	981	935	956	955	1.281	1.312
Baten	-232	-227	-283	-287	-291	-127
Saldo	749	709	673	668	990	1.185
Openbaar basisonderwijs						
Lasten	0	67	67	67	67	67
Baten	0					
Saldo	0	67	67	67	67	67
Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	1.628	1.806	1.933	2.124	2.110	2.110
Baten	-18	-5	-5	-5	-5	-5
Saldo	1.609	1.800	1.928	2.119	2.104	2.105
Openbare orde en veiligheid						
Lasten	702	813	763	721	676	615
Baten	-6	-30	-27	-27	-27	-27
Saldo	695	784	736	695	650	588
Overhead						
Lasten	6.508	7.631	7.086	6.984	6.855	6.784
Baten	-14	-13	-13	-13	-13	-13
Saldo	6.493	7.619	7.073	6.971	6.842	6.771
Overige baten en lasten						
Lasten		58				
Baten						
Saldo		58				
OZB niet-woningen						
Lasten						
Baten	-439	-1.179	-1.372	-1.372	-1.372	-1.372
Saldo	-439	-1.179	-1.372	-1.372	-1.372	-1.372
OZB woningen						
Lasten						
Baten	-3.176	-2.637	-3.130	-3.257	-3.757	-3.757
Saldo	-3.176	-2.637	-3.130	-3.257	-3.757	-3.757
Parkeren						
Lasten	43	59	56	56	56	56
Baten		-1	-1	-1	-1	-1

Saldo	43	58	55	55	55	55
Recreatieve havens						
Lasten		150	150	150	150	150
Baten		-10	-11	-11	-11	-11
Saldo		140	139	139	139	139
Riolering						
Lasten	1.644	1.617	1.647	1.654	1.700	1.717
Baten	-2.255	-2.307	-2.362	-2.370	-2.426	-2.447
Saldo	-612	-690	-715	-716	-726	-729
Ruimtelijke ordening						
Lasten	455	518	494	463	335	335
Baten	-197					
Saldo	258	518	494	463	335	335
Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	1.642	2.621	2.175	2.036	2.018	2.019
Baten		-26	-26	-26	-26	-26
Saldo	1.642	2.595	2.149	2.010	1.992	1.993
Sportaccommodaties						
Lasten	1.125	995	685	682	682	682
Baten	-275	-273	-283	-283	-283	-283
Saldo	850	722	402	399	399	399
Sportbeleid en activering						
Lasten	240	508	508	508	508	508
Baten						
Saldo	240	508	508	508	508	508
Treasury						
Lasten	-14	11	11	11	11	11
Baten	-714	-916	-751	-751	-751	-751
Saldo	-727	-905	-740	-740	-740	-740
Verkeer en vervoer						
Lasten	2.426	3.211	3.245	3.381	3.396	3.437
Baten	-57	-91	-80	-80	-80	-80
Saldo	2.369	3.119	3.165	3.301	3.317	3.357
Volksgesondheid						
Lasten	1.049	879	994	994	980	980
Baten	-16	-9	-9	-9	-9	-9

Saldo	1.033	870	985	985	971	971
Wijkteams						
Lasten	1.163	1.359	1.330	1.336	1.305	1.306
Baten						
Saldo	1.163	1.359	1.330	1.336	1.305	1.306
Wonen en bouwen						
Lasten	621	1.410	560	585	581	584
Baten	-382	-302	-39	-39	-39	-39
Saldo	238	1.108	521	546	543	545